ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ МИЛЛИЙ СТАНДАРТИ 21-СОН БҲМС

NORMA
иқтисодий-ҳуқуқий
нашриёт

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ МИЛЛИЙ СТАНДАРТИ 21-СОН БҲМС

Тошкент — «NORMA» — 2012

УДК: 330(083.7)(575.1)
657.1(083.7)(575.1)
ББК 65.052(5У)
Ў 32/0

Ў 32 **Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти 21-сон БҲМС. — Тошкент: «NORMA» нашриёти, 2012. — 256-бет.**

ББК 65.052(5У)Ц

ISBN 978–9943–316–77–5

© «NORMA» нашриёти, 2012

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ МИЛЛИЙ СТАНДАРТИ 21-СОН БҲМС

ХЎЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР МОЛИЯВИЙ-ХЎЖАЛИК ФАОЛИЯТИНИНГ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ СЧЁТЛАРИ РЕЖАСИ ВА УНИ ҚЎЛЛАШ БЎЙИЧА ЙЎРИҚНОМА

Ўзбекистон Республикаси
молия вазирининг
2002 йил 9 сентябрдаги 103-сон
буйруғи билан тасдиқланган

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги томонидан
2002 йил 23 октябрда 1181-сон
билан рўйхатдан ўтказилган

(2003 йил 12 ноябрда 1181–1-сон, 2009 йил 25 майда 1181–2-сон ўзгартиришлар билан)

Мазкур Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (БҲМС) Ўзбекистон Республикаси «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Қонуни асосида ишлаб чиқилган ва Ўзбекистон Республикасида бухгалтерия ҳисобини меъёрий тартибга солувчи элемент бўлиб ҳисобланади.

1-§. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби счётлар режаси, молиявий ҳисобот элементларига мувофиқ гуруҳлаштирилган молиявий ҳисобот элементла-

TISODIYO
STITUTI
AXBOROT
441772

рининг йиғиндисини ташкил этади: активлар, мажбуриятлар, капитал, даромадлар ва харажатлар (1-илова).

2. Хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби счётлар режаси асосида хўжалик операциялари бўйича бухгалтерия ҳисобининг ишчи счётлар режасини тузадилар, қайсики хўжалик юритувчи субъектнинг ҳисоб счётида акс эттирилиши керак.

3. Хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби счётлар режасини қўллаш бўйича йўриқнома, хўжалик операцияларини хўжалик юритувчи субъектларнинг счётларида бухгалтерия ҳисоби юритиш қоидаларига мувофиқ акс эттириш тартибини белгилаб беради (2-илова).

2-§. АМАЛ ҚИЛИШ СОҲАСИ

4. Ушбу стандарт хўжалик юритувчи субъектлар томонидан мулкчилик шаклидан қатъи назар, бюджет муассасалари, суғурта ташкилотлари ва банклардан ташқари, ижро этилиши шарт.

3-§. ТУШУНЧАЛАР

5. **Бухгалтерия счёти** — корхоналар иқтисодий ресурсларининг ҳолати ва ҳаракати ҳақидаги бухгалтерия ахборотини қайд этиш ва сақлаш услуби ва уларга бўлган талаблар.

6. **Доимий счётлар** — бу ҳисобот даври охирига сальдога эга бўлиб, бухгалтерия балансида акс эттириладиган активлар, мажбуриятлар, сармоялар счётларидир. Доимий счётлар актив, пассив, контрактив ва контрпассивларга бўлинади.

7. **Актив счёт (А)** — бу активларни акс эттиришга мўлжалланган счёт бўлиб, унда иқтисодий ресурсларнинг қолдиғи ва кўпайиши счётнинг дебетида, камайиш эса кредит бўйича акс эттирилади.

8. **Пассив счёт (П)** — бу мажбурият ва сармояни акс эттиришга мўлжалланган счёт бўлиб, унда мажбурият ва

сармоянинг қолдиғи ва кўпайиши счётнинг кредити бўйича, камайиш эса дебет бўйича акс эттирилади.

9. **Контрактив счёт (КА)** — бу у билан боғлиқ бўлган актив счётнинг сальдосидан чегириладиган молиявий ҳисоботда активнинг соф қийматини акс эттирувчи счётдир.

10. **Контрпассив счёт (КП)** — бу у билан боғлиқ бўлган пассив счётнинг сальдосидан чегириладиган молиявий ҳисоботда мажбурият ёки сармоянинг соф қийматини акс эттирувчи счётдир.

11. **Транзит счётлар (Т)** — бу ҳисобот даврида фойдаланиладиган, лекин ёпиладиган Молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисоботда акс эттириладиган ҳисобот даври охирига қолдиққа эга бўлмайдиган даромадлар ва харажатларнинг вақтинчалик счётларидир.

12. **Балансдан ташқари счётлар (БТ)** — бу корхонага қарашли бўлмаган, лекин вақтинчалик тасарруфида бўлган, активларни бори ва ҳаракати, шартли ҳуқуқлар ва мажбуриятлар ҳақидаги ахборотни умумлаштиришга мўлжалланган счётлар. Бу счётлар бошқа счётлар билан ўзаро боғланмайди ва корхонанинг ҳисоботида акс эттирилмайди.

ХЎЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР МОЛИЯВИЙ-ХЎЖАЛИК ФАОЛИЯТИНИНГ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ ҲИСОБВАРАҚЛАРИ РЕЖАСИ

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
I ҚИСМ. УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР		
I БЎЛИМ. АСОСИЙ ВОСИТАЛАР, НОМОДДИЙ ВА БОШҚА УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР		
0100	**АСОСИЙ ВОСИТАЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
0110	Ер	
0111	Ерни ободонлаштириш	
0112	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштириш	
0120	Бинолар, иншоотлар ва узатувчи мосламалар	
0130	Машина ва асбоб-ускуналар	
0140	Мебель ва офис жиҳозлари	
0150	Компьютер жиҳозлари ва ҳисоблаш техникаси	
0160	Транспорт воситалари	
0170	Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонлар	
0180	Кўп йиллик ўсимликлар	
0190	Бошқа асосий воситалар	
0199	Консервация қилинган асосий воситалар	
0200	**АСОСИЙ ВОСИТАЛАРНИНГ ЭСКИРИШИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**КА**
0211	Ерни ободонлаштиришнинг эскириши	
0212	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштиришнинг эскириши	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
0220	Бино, иншоот ва узатувчи мосламаларнинг эскириши	
0230	Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши	
0240	Мебель ва офис жиҳозларининг эскириши	
0250	Компьютер жиҳозлари ва ҳисоблаш техникасининг эскириши	
0260	Транспорт воситаларининг эскириши	
0270	Ишчи ҳайвонларнинг эскириши	
0280	Кўп йиллик ўсимликларнинг эскириши	
0290	Бошқа асосий воситаларнинг эскириши	
0299	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши	
0300	**МОЛИЯВИЙ ИЖАРА ШАРТНОМАСИ БЎЙИЧА ОЛИНГАН АСОСИЙ ВОСИТАЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
0310	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар	
0400	**НОМОДДИЙ АКТИВЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
0410	Патентлар, лицензиялар ва ноу-хау	
0420	Савдо маркалари, товар белгилари ва саноат намуналари	
0430	Дастурий таъминот	
0440	Ер ва табиат ресурсларидан фойдаланиш ҳуқуқлари	
0450	Ташкилий харажатлар	
0460	Франчайз	
0470	Муаллифлик ҳуқуқлари	
0480	Гудвилл	
0490	Бошқа номоддий активлар	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
0500	**НОМОДДИЙ АКТИВЛАР АМОРТИЗАЦИЯСИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**КА**
0510	*Патентлар, лицензиялар ва ноу-хаунинг* амортизацияси	
0520	Савдо маркалари, товар белгилари ва саноат намуналарининг амортизацияси	
0530	Дастурий таъминотнинг амортизацияси	
0540	Ер ва табиат ресурсларидан фойдаланиш ҳуқуқларининг амортизацияси	
0550	Ташкилий харажатларнинг амортизацияси	
0560	Франчайзнинг амортизацияси	
0570	Муаллифлик ҳуқуқларининг амортизацияси	
0590	Бошқа номоддий активларнинг амортизацияси	
0600	**УЗОҚ МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
0610	Қимматли қоғозлар	
0620	Шуъба хўжалик жамиятларига инвестициялар	
0630	Қарам хўжалик жамиятларига инвестициялар	
0640	Чет эл капитали мавжуд бўлган корхоналарга инвестициялар	
0690	Бошқа узоқ муддатли инвестициялар	
0700	**ЎРНАТИЛАДИГАН АСБОБ-УСКУНАЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
0710	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар — маҳаллий	
0720	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар — хорижий	
0800	**КАПИТАЛ ҚЎЙИЛМАЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
0810	Тугалланмаган қурилиш	
0820	Асосий воситаларни харид қилиш	
0830	Номоддий активларни харид қилиш	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар турн
0840	Асосий подани ташкил қилиш	
0850	Ерни ободонлаштиришга капитал қўйилмалар	
0860	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларга капитал қўйилмалар	
0890	Бошқа капитал қўйилмалар	
0900	**УЗОҚ МУДДАТЛИ ДЕБИТОР ҚАРЗЛАРИ ВА КЕЧИКТИРИЛГАН ХАРАЖАТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
0910	Олинган векселлар	
0920	Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар	
0930	Ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари	
0940	Бошқа узоқ муддатли дебитор қарзлар	
0950	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи	
0960	Дисконт (чегирма)лар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар	
0990	Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар	
II ҚИСМ. ЖОРИЙ АКТИВЛАР		
II БЎЛИМ. ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАРИ		
1000	**МАТЕРИАЛЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
1010	Хом ашё ва материаллар	
1020	Сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар ва бутловчи буюмлар	
1030	Ёқилғилар	
1040	Эҳтиёт қисмлар	
1050	Қурилиш материаллари	
1060	Идиш ва идишбоп материаллар	
1070	Четга қайта ишлаш учун берилган материаллар	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
1080	Инвентарь ва хўжалик жиҳозлари	
1090	Бошқа материаллар	
1100	**ЎСТИРИШДАГИ ВА БОҚУВДАГИ ҲАЙВОНЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
1110	Ўстиришдаги ҳайвонлар	
1120	Бўрдоқидаги ҳайвонлар	
1200		
1300		
1400		
1500	**МАТЕРИАЛЛАРНИ ТАЙЁРЛАШ ВА ХАРИД ҚИЛИШНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
1510	Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш	
1600	**МАТЕРИАЛЛАР ҚИЙМАТИДАГИ ФАРҚЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
1610	Материаллар қийматидаги фарқлар	
1700		
1800		
1900		
2000	**АСОСИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2010	Асосий ишлаб чиқариш	
2100	**ЎЗИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН ЯРИМ ТАЙЁР МАҲСУЛОТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2110	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар	
2200		
2300	**ЁРДАМЧИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2310	Ёрдамчи ишлаб чиқариш	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
2400		
2500	**УМУМИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2510	Умумишлаб чиқариш харажатлари	
2600	**ИШЛАБ ЧИҚАРИШДАГИ ЯРОҚСИЗ МАҲСУЛОТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2610	Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотлар	
2700	**ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ ХЎЖАЛИКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2710	Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар	
2800	**ТАЙЁР МАҲСУЛОТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2810	Омбордаги тайёр маҳсулотлар	
2820	Кўргазмадаги тайёр маҳсулотлар	
2830	Комиссияга берилган тайёр маҳсулотлар	
2900	**ТОВАРЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
2910	Омбордаги товарлар	
2920	Чакана савдодаги товарлар	
2930	Кўргазмадаги товарлар	
2940	Прокатдаги буюмлар	
2950	Товарлар билан банд ва бўш идишлар	
2960	Комиссияга берилган товарлар	
2970	Йўлдаги товарлар	
2980	Савдо устамаси	**КА**
2990	Бошқа товарлар	
III БЎЛИМ. КЕЛГУСИ ДАВР ХАРАЖАТЛАРИ ВА КЕЧИКТИРИЛГАН ХАРАЖАТЛАР — ЖОРИЙ ҚИСМИ		
3000		

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
3100	**КЕЛГУСИ ДАВР ХАРАЖАТЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
3110	Олдиндан тўланган оператив ижара ҳақи	
3120	Олдиндан тўланган хизмат ҳақи	
3190	Бошқа келгуси давр харажатлари	
3200	**КЕЧИКТИРИЛГАН ХАРАЖАТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
3210	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи	
3220	Дисконт (чегирма)лар бўйича кечиктирилган харажатлар	
3290	Бошқа кечиктирилган харажатлар	
3300		
3400		
3500		
3600		
3700		
3800		
3900		
IV БЎЛИМ. ОЛИНАДИГАН СЧЁТЛАР — ЖОРИЙ ҚИСМИ		
4000	**ОЛИНАДИГАН СЧЁТЛАР**	**А**
4010	Харидорлар ва буюртмачилардан олинадиган счётлар	
4020	Олинган векселлар	
4100	**АЖРАТИЛГАН БЎЛИНМАЛАР, ШУЪБА ВА ҚАРАМ ХЎЖАЛИК ЖАМИЯТЛАРИДАН ОЛИНАДИГАН СЧЁТЛАР**	**А**
4110	Ажратилган бўлинмалардан олинадиган счётлар	
4120	Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётлар	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
4200	**ХОДИМЛАРГА БЕРИЛГАН БЎНАКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
4210	Меҳнат ҳақи бўйича берилган бўнаклар	
4220	Хизмат сафарларига берилган бўнаклар	
4230	Умумхўжалик харажатлари учун берилган бўнаклар	
4290	Ходимларга берилган бошқа бўнаклар	
4300	**МОЛ ЕТКАЗИБ БЕРУВЧИЛАР ВА ПУДРАТЧИЛАРГА БЕРИЛГАН БЎНАКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
4310	ТМҚлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнаклар	
4320	Узоқ муддатли активлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнаклар	
4330	Бошқа берилган бўнаклар	
4400	**БЮДЖЕТГА БЎНАК ТЎЛОВЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
4410	Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)	
4500	**МАҚСАДЛИ ДАВЛАТ ЖАМҒАРМАЛАРИГА ВА СУҒУРТАЛАР БЎЙИЧА БЎНАК ТЎЛОВЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
4510	Суғурталар бўйича бўнак тўловлари	
4520	Мақсадли давлат жамғармаларига бўнак тўловлари	
4600	**УСТАВ КАПИТАЛИГА ТАЪСИСЧИЛАРНИНГ УЛУШЛАРИ БЎЙИЧА ҚАРЗИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
4610	Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи	
4700	**ХОДИМЛАРНИНГ БОШҚА ОПЕРАЦИЯЛАР БЎЙИЧА ҚАРЗИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
4710	Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимларнинг қарзи	
4720	Берилган қарзлар бўйича ходимларнинг қарзи	
4730	Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи	
4790	Ходимларнинг бошқа қарзлари	
4800	**ТУРЛИ ДЕБИТОРЛАР ҚАРЗЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
4810	Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар — жорий қисм	
4820	Оператив ижара бўйича олинадиган тўловлар	
4830	Олинадиган фоизлар	
4840	Олинадиган дивидендлар	
4850	Олинадиган роялти	
4860	Даъволар бўйича олинадиган счётлар	
4890	Бошқа дебиторлар қарзлари	
4900	**ДАРГУМОН ҚАРЗЛАР БЎЙИЧА РЕЗЕРВНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**КА**
4910	Даргумон қарзлар бўйича резерв	
V БЎЛИМ. ПУЛ МАБЛАҒЛАРИ, ҚИСҚА МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ВА БОШҚА ЖОРИЙ АКТИВЛАР		
5000	**КАССАДАГИ ПУЛ МАБЛАҒЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5010	Миллий валютадаги пул маблағлари	
5020	Чет эл валютасидаги пул маблағлари	
5100	**ҲИСОБ-КИТОБ СЧЁТИДАГИ ПУЛ МАБЛАҒЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5110	Ҳисоб-китоб счёти	
5200	**ЧЕТ ЭЛ ВАЛЮТАСИДАГИ ПУЛ МАБЛАҒЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5210	Мамлакат ичидаги валюта счётлари	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
5220	Чет элдаги валюта счётлари	
5300		
5400		
5500	**БАНКДАГИ МАХСУС СЧЁТЛАРДАГИ ПУЛ МАБЛАҒЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5510	Аккредитивлар	
5520	Чек дафтарчалари	
5530	Бошқа махсус счётлар	
5600	**ПУЛ ЭКВИВАЛЕНТЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5610	Пул эквивалентлари (турлари бўйича)	
5700	**ЙЎЛДАГИ ПУЛ МАБЛАҒ (ЎТКАЗМА)-ЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5710	Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)лари	
5800	**ҚИСҚА МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5810	Қимматли қоғозлар	
5820	Берилган қисқа муддатли қарзлар	
5890	Бошқа жорий инвестициялар	
5900	**КАМОМАДЛАР ВА ҚИЙМАТЛИКЛАРНИНГ БУЗИЛИШИДАН ЙЎҚОТИШЛАР ВА БОШҚА ЖОРИЙ АКТИВЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**А**
5910	Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар	
5920	Бошқа жорий активлар	
	III ҚИСМ. МАЖБУРИЯТЛАР	
	VI БЎЛИМ. ЖОРИЙ МАЖБУРИЯТЛАР	
6000	**МОЛ ЕТКАЗИБ БЕРУВЧИЛАР ВА ПУДРАТЧИЛАРГА ТЎЛАНАДИГАН СЧЁТЛАР**	**П**

Счёт-лар	Счётлар номи	Счёт-лар тури
6010	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар	
6020	Берилган векселлар	
6100	**АЖРАТИЛГАН БЎЛИНМАЛАР, ШУЪБА ВА ҚАРАМ ХЎЖАЛИК ЖАМИЯТЛАРИГА ТЎЛАНАДИГАН СЧЁТЛАР**	**П**
6110	Ажратилган бўлинмаларга тўланадиган счётлар	
6120	Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар	
6200	**КЕЧИКТИРИЛГАН МАЖБУРИЯТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
6210	Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар	
6220	Мукофот (устама)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар	
6230	Бошқа кечиктирилган даромадлар	
6240	Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар	
6250	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича мажбуриятлар	
6290	Бошқа кечиктирилган мажбуриятлар	
6300	**ОЛИНГАН БЎНАКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
6310	Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар	
6320	Акцияга обуначилардан олинган бўнаклар	
6390	Бошқа олинган бўнаклар	
6400	**БЮДЖЕТГА ТЎЛОВЛАР БЎЙИЧА ҚАРЗНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
6410	Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)	
6500	**СУҒУРТА ВА МАҚСАДЛИ ДАВЛАТ ЖАМҒАРМАЛАРИГА ТЎЛОВЛАР БЎЙИЧА ҚАРЗНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
6510	Суғурта бўйича тўловлар	
6520	Мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар	
6600	**ТАЪСИСЧИЛАРГА БЎЛГАН ҚАРЗНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
6610	Тўланадиган дивидендлар	
6620	Чиқиб кетаётган таъсисчиларга улушлари бўйича қарз	
6700	**МЕҲНАТ ҲАҚИ БЎЙИЧА ХОДИМ БИЛАН ҲИСОБЛАШИШЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
6710	Меҳнат ҳақи бўйича ходим билан ҳисоблашишлар	
6720	Депонентланган иш ҳақи	
6800	**ҚИСҚА МУДДАТЛИ КРЕДИТЛАР ВА ҚАРЗЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
6810	Қисқа муддатли банк кредитлари	
6820	Қисқа муддатли қарзлар	
6830	Тўланадиган облигациялар	
6840	Тўланадиган векселлар	
6900	**ТУРЛИ КРЕДИТОРЛАРГА БЎЛГАН ҚАРЗЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
6910	Тўланадиган оператив ижара	
6920	Ҳисобланган фоизлар	
6930	Роялти бўйича қарз	
6940	Кафолатлар бўйича қарз	
6950	Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми	
6960	Даъволар бўйича тўланадиган счётлар	
6970	Ҳисобдор шахсларга бўлган қарз	
6990	Бошқа мажбуриятлар	

SAMARQAND IQTISO
VA SERVIS INSTIT
AXBOROT RESURS MA
№ 443 22 2

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
VII БЎЛИМ. УЗОҚ МУДДАТЛИ МАЖБУРИЯТЛАР		
7000	**МОЛ ЕТКАЗИБ БЕРУВЧИЛАР ВА ПУДРАТЧИЛАРГА ТЎЛАНАДИГАН УЗОҚ МУДДАТЛИ СЧЁТЛАР**	**П**
7010	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар	
7020	Берилган векселлар	
7100	**АЖРАТИЛГАН БЎЛИНМАЛАР, ШУЪБА ВА ҚАРАМ ХЎЖАЛИК ЖАМИЯТЛАРИГА БЎЛГАН УЗОҚ МУДДАТЛИ ҚАРЗ**	**П**
7110	Ажратилган бўлинмаларга бўлган узоқ муддатли қарз	
7120	Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарз	
7200	**КЕЧИКТИРИЛГАН УЗОҚ МУДДАТЛИ МАЖБУРИЯТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
7210	Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар	
7220	Мукофот (устама)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар	
7230	Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар	
7240	Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар	
7250	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича узоқ муддатли мажбуриятлар	
7290	Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар	
7300	**ХАРИДОРЛАР ВА БУЮРТМАЧИЛАРДАН ОЛИНГАН БЎНАКЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
7310	Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар	
7400		

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
7500		
7600		
7700		
7800	**УЗОҚ МУДДАТЛИ КРЕДИТЛАР ВА ҚАРЗЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
7810	Узоқ муддатли банк кредитлари	
7820	Узоқ муддатли қарзлар	
7830	Тўланадиган облигациялар	
7840	Тўланадиган векселлар	
7900	**ТУРЛИ КРЕДИТОРЛАРГА БЎЛГАН УЗОҚ МУДДАТЛИ ҚАРЗЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
7910	Тўланадиган молиявий ижара	
7920	Турли кредиторларга бўлган бошқа узоқ муддатли қарзлар	
IV ҚИСМ. ХУСУСИЙ КАПИТАЛ		
VIII БЎЛИМ. КАПИТАЛ, ТАҚСИМЛАНМАГАН ФОЙДА ВА РЕЗЕРВЛАР		
8000		
8100		
8200		
8300	**УСТАВ КАПИТАЛИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
8310	Оддий акциялар	
8320	Имтиёзли акциялар	
8330	Пай ва улушлар	
8400	**ҚЎШИЛГАН КАПИТАЛНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
8410	Эмиссия даромади	
8420	Устав капиталини шакллантиришдаги курс фарқи	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
8500	**РЕЗЕРВ КАПИТАЛИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
8510	Узоқ муддатли активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар	
8520	Резерв капитали (фонди)	
8530	Текинга олинган мулк	
8600	**СОТИБ ОЛИНГАН ХУСУСИЙ АКЦИЯЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**КП**
8610	Сотиб олинган хусусий акциялар — оддий	
8620	Сотиб олинган хусусий акциялар — имтиёзли	
8700	**ТАҚСИМЛАНМАГАН ФОЙДА (ҚОПЛАНМАГАН ЗАРАР)НИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
8710	Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)	
8720	Жамғарилган фойда (қопланмаган зарар)	
8800	**МАҚСАДЛИ ТУШУМЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
8810	Грантлар	
8820	Субсидиялар	
8830	Аъзолик бадаллари	
8840	Мақсадли фойдаланадиган солиқ имтиёзлари	
8890	Бошқа мақсадли тушумлар	
8900	**КЕЛГУСИ ХАРАЖАТЛАР ВА ТЎЛОВЛАР РЕЗЕРВЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**П**
8910	Келгуси харажатлар ва тўловлар резервлари	
V ҚИСМ. МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ ВА ИШЛАТИЛИШИ		
IX БЎЛИМ. ДАРОМАДЛАР ВА ХАРАЖАТЛАР		
9000	**АСОСИЙ (ОПЕРАЦИОН) ФАОЛИЯТНИНГ ДАРОМАДЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**Т**

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
9010	Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар	
9020	Товарларни сотишдан даромадлар	
9030	Ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан даромадлар	
9040	Сотилган товарларнинг қайтиши	КП
9050	Харидорлар ва буюртмачиларга берилган чегирмалар	КП
9100	**СОТИЛГАН МАҲСУЛОТ (ТОВАР, ИШ, ХИЗМАТ)ЛАРНИНГ ТАННАРХИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	Т
9110	Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи	
9120	Сотилган товарларнинг таннархи	
9130	Бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларнинг таннархи	
9140	Даврий ҳисобда ТМЗ сотиб олиш/харид қилиш	
9150	Даврий ҳисобда ТМЗ бўйича тузатишлар	
9200	**АСОСИЙ ВОСИТАЛАР ВА БОШҚА АКТИВЛАРНИНГ ЧИҚИБ КЕТИШИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	Т
9210	Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши	
9220	Бошқа активларнинг чиқиб кетиши	
9300	**АСОСИЙ ФАОЛИЯТНИНГ БОШҚА ДАРОМАДЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	Т
9310	Асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан фойда	
9320	Бошқа активларнинг чиқиб кетишидан фойда	
9330	Ундирилган жарима, пеня ва устамалар	
9340	Ўтган йиллар фойдалари	
9350	Оператив ижарадан даромадлар	
9360	Кредитор ва депонент қарзларни ҳисобдан чиқаришдан даромадлар	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
9370	Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар даромадлари	
9380	Текин қайтарилмайдиган молиявий ёрдам	
9390	Бошқа операцион даромадлар	
9400	**ДАВР ХАРАЖАТЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**Т**
9410	Сотиш харажатлари	
9420	Маъмурий харажатлар	
9430	Бошқа операцион харажатлар	
9440	Келгусида солиқ солиналиган базадан чиқариладиган ҳисобот даври харажатлари	
9500	**МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТ ДАРОМАД-ЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**Т**
9510	Роялти кўринишидаги даромадлар	
9520	Дивидендлар кўринишидаги даромадлар	
9530	Фоизлар кўринишидаги даромадлар	
9540	Валюталар курслари фарқидан даромадлар	
9550	Молиявий ижарадан даромадлар	
9560	Қимматли коғозларни қайта баҳолашдан даромадлар	
9590	Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари	
9600	**МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТ БЎЙИЧА ХАРА-ЖАТЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**Т**
9610	Фоизлар кўринишидаги харажатлар	
9620	Валюталар курслари фарқидан зарарлар	
9630	Қимматли қоғозларни чиқариш ва тарқатиш бўйича харажатлар	
9690	Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар	
9700	**ФАВҚУЛОДДАГИ ФОЙДА (ЗАРАР)ЛАРНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**Т**
9710	Фавқулоддаги фойдалар	
9720	Фавқулоддаги зарарлар	

Счёт-лар т/р	Счётлар номи	Счёт-лар тури
9800	**СОЛИҚЛАР ВА БОШҚА МАЖБУРИЙ ТЎЛОВЛАРНИ ТЎЛАШ УЧУН ФОЙДАНИНГ ИШЛАТИЛИШИНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**Т**
9810	Фойда солиғи бўйича харажатлар	
9820	Фойдадан ҳисобланган бошқа солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича харажатлар	
9900	**ЯКУНИЙ МОЛИЯВИЙ НАТИЖАНИ ҲИСОБГА ОЛУВЧИ СЧЁТЛАР**	**Т**
9910	Якуний молиявий натижа	
	VI ҚИСМ. БАЛАНСДАН ТАШҚАРИ СЧЁТЛАР	
001	Оператив ижарага олинган асосий воситалар	**БТ**
002	Масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар	**БТ**
003	Қайта ишловга қабул қилинган материаллар	**БТ**
004	Комиссияга қабул қилинган товарлар	**БТ**
005	Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар	**БТ**
006	Қатъий ҳисобот варақлари	**БТ**
007	Тўлашга қобилиятсиз дебиторларнинг зарарга ўтказилиб ҳисобдан чиқарилган қарзи	**БТ**
008	Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — олинган	**БТ**
009	Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — берилган	**БТ**
010	Молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар	**БТ**
011	Ссуда шартномаси бўйича олинган мулк	**БТ**
012	Келгуси даврларда солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар	**БТ**
013	Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)	**БТ**
014	Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари	**БТ**

2-ИЛОВА

ХЎЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР МОЛИЯВИЙ-ХЎЖАЛИК ФАОЛИЯТИНИНГ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ СЧЁТЛАР РЕЖАСИНИ ҚЎЛЛАШ БЎЙИЧА ЙЎРИҚНОМА

Биринчи қисм
УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР

I бўлим
АСОСИЙ ВОСИТАЛАР, НОМОДДИЙ ВА БОШҚА УЗОҚ МУДДАТЛИ АКТИВЛАР

1. Ушбу бўлимнинг счётлари қуйидагилар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган:

а) мулкчилик ҳуқуқи корхонага тегишли бўлган ва молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг мавжудлиги, ҳаракати ва эскириши;

б) мулкчилик ҳуқуқи корхонага тегишли бўлган номоддий активларнинг мавжудлиги, ҳаракати ва эскириши;

в) қимматли қоғозларга, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига, чет эл капитали мавжуд бўлган ва бошқаларга қилинган узоқ муддатли инвестициялар;

г) маҳаллий (республикамиз ҳудудида ишлаб чиқарилган) ва хориждан келтирилган ўрнатиладиган асбоб-ускуналарнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисида;

д) барча турдаги капитал қўйилмалар;

е) олинган векселлар бўйича ҳисоб-китобларнинг узоқ муддатли қисми, молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар, ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари, бошқа узоқ муддатли дебитор қарзлар, вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи, бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар.

2. Ушбу бўлимда қуйидаги счётлар бўйича ҳисоб юритиш тартиби ёритилади:

0100 — Асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар;

0200 — Асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи счётлар;

0300 — Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар;

0400 — Номоддий активларни ҳисобга олувчи счётлар;

0500 — Номоддий активлар амортизациясини ҳисобга олувчи счётлар;

0600 — Узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар;

0700 — Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни ҳисобга олувчи счётлар;

0800 — Капитал қўйилмаларни ҳисобга олувчи счётлар;

0900 — Узоқ муддатли дебитор қарзлари ва кечиктирилган харажатларни ҳисобга олувчи счётлар.

1-§. Асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар (0100)

3. Мулкчилик ҳуқуқи корхонага тегишли бўлган асосий воситаларнинг мавжудлиги ва ҳаракати, фойдаланилаётган, консервация қилинган ёки оператив ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

0110 «Ер»;

0111 «Ерни ободонлаштириш»;

0112 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштириш»;

0120 «Бинолар, иншоотлар ва узатувчи мосламалар»;

0130 «Машина ва асбоб-ускуналар»;

0140 «Мебель ва офис жиҳозлари»;

0150 «Компьютер жиҳозлари ва ҳисоблаш техникаси»;

0160 «Транспорт воситалари»;

0170 «Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонлар»;

0180 «Кўп йиллик ўсимликлар»;

0190 «Бошқа асосий воситалар»;

0199 «Консервация қилинган асосий воситалар».

Аналитик ҳисобнинг ташкил қилиниши республика ҳудуди ва хориждаги асосий воситаларнинг мавжудлиги ва уларнинг ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни олиш имкониятини таъминлаши лозим.

4. Мол-мулкни асосий воситалар таркибига киритиш тартиби хўжалик юритувчи субъект томонидан Ўзбекис-

тон Республикаси молия вазирининг 2003 йил 9 октябрдаги 114-сон буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (5-БҲМС) «Асосий воситалар» (2004 йил 20 январда 1299-сон билан билан рўйхатдан ўтказилган) («Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2004 йил, 3-сон, 35-модда)га мувофиқ ва ушбу мол-мулкни харид қилиш вақтида олинган паспорт ва тавсифлар, фойдаланиш бўйича йўриқнома ва бошқа техник ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

5. Асосий воситалар асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётларда қуйидаги объектлар учун аниқланадиган бошланғич қийматда ҳисобга олинади:

а) корхонанинг устав капиталига таъсисчилар томонидан уларнинг улуши ҳисобидан киритилган объектлар — томонларнинг келишувига асосан;

б) корхонанинг ўзида тайёрланган, шунингдек тўлов эвазига бошқа корхона ва шахслардан сотиб олинган объектлар — ушбу объектларни барпо этишга (кўтариш, қуриш, тиклаш) кетган ҳақиқий харажатлардан келиб чиқиб ёки ушбу объектларни харид қилишда, тўланган ва қопланмайдиган солиқлар (бошқа мажбурий тўловлар), шунингдек етказиб бериш, йиғиш, ўрнатиш, ишга тушириш ва ушбу активни ишчи ҳолатига келтириш билан бевосита боғлиқ бошқа харажатларни ҳисобга олган ҳолда;

в) бошқа корхона ва шахслардан текинга олинган, шунингдек ҳукумат идоралари томонидан субсидия кўринишида олинганлари — қабул қилиш санасидаги бозор баҳоси ёки қабул қилиш-топшириш ҳужжатларида кўрсатилган қиймат бўйича.

Асосий воситаларнинг бошланғич қиймати фақат қайта қурилганда, таъмирланганда ва қисман тугатилганда ҳамда қайта баҳоланган ҳолларда ўзгартирилиши мумкин. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 31 декабрдаги 490-сонли «Асосий макроиқтисодий кўрсаткичлар прогнози ва Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг 2002 йилги параметрлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ барча хўжалик юритувчи субъектлар мулкчилик шаклидан қатъи назар ҳар йили 1 январь ҳолатига асосий воситалар қийматини жорий баҳога келтириш учун қайта баҳолашни амалга оширадилар. Асосий воситалар

баҳосини ошириш (тушириш) суммаси асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётларнинг (0100) дебети (кредити) бўйича 8510 «Узоқ муддатли активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6. Таъсисчилар томонидан корхонанинг устав капиталига улуш ҳисобидан киритилган асосий воситаларни кирим қилиш асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётларнинг (0100) дебети ва 4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счётининг кредитида акс эттирилади.

7. Корхонанинг ўзи томонидан қурилган, шунингдек пудрат шартномасига асосан қурилган асосий восита объектлари тегишли асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётларнинг (0100) дебети, 0810 «Тугалланмаган қурилиш» счётининг кредити бўйича кирим қилинади.

8. Мол етказиб берувчилар, пудратчилар ва бошқа шахслардан сотиб олинган асосий восита объектлари асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётларнинг (0100) дебети ва 0820 «Асосий воситаларни харид қилиш» счётининг кредити бўйича кирим қилинади.

9. Бошқа корхона ва шахслардан текинга олинган асосий воситаларнинг кирим қилиниши асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётларнинг (0100) дебетида 8530 «Текинга олинган мулк» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Бироқ, солиққа тортиш мақсадида, текинга олинган асосий воситаларнинг қиймати фойда солиғини ҳисоблашда солиққа тортиладиган базага қўшилади.

10. Асосий воситаларни тугатиш, сотиш, текинга бериш, устав капиталига улуш сифатида бериш, молиявий ижарага бериш, камомад ёки бузилиши натижасида ҳисобдан чиқаришда уларнинг бошланғич қиймати тегишли асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлардан (0100) 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

11. 0110 «Ер» счётида қонунчиликка мувофиқ корхонага мулк сифатида берилган ер майдонлари ҳисобга олиб борилади. 0110 «Ер» счётининг дебетида шунингдек ер майдонларини харид қилишда тўланадиган қўшимча харажатлар, кўчмас мулк агентларининг комиссион муко-

фоти, адвокатларнинг хизмат ҳақи, сотиб олиш билан боғлиқ солиқлар, зовурлар қиймати, ерларни тозалаш ва текислаш харажатлари ҳисобга олинади.

Ерларни фойдаланишга тайёрлаш, жумладан сув олиб келиш, оқава сувларни чиқариш иншоотлари, геодезия ишлари бўйича умумий харажатлар 0110 «Ер» счётида капитализация қилинади. Чунки ушбу харажатлар ердан келгусида фойдаланиш ва унинг қийматини ошириш учун зарур.

Ер майдони бино ва иншоотларни реконструкция қилиш ёки қуриш учун сотиб олинганда, мавжуд конструкциялар ва бошқа тўсиқларни бартараф этиш қиймати 0110 «Ер» счётининг дебетида капитализация қилинади. Бунда конструкцияни тугатишдан олинган материалларни сотишдан тушган тушум ушбу харажатларни камайтиради.

Агар ер майдони олдиндан тасарруфда бўлса ва мавжуд конструкциялар янги қурилиш объектига жой бериш учун бузиб ташланса, бузиш бўйича харажатлар 0110 «Ер» счётига капитализация қилинмайди, балки эски конструкцияларни ҳисобдан чиқариш билан боғлиқ харажат сифатида акс эттирилади.

12. 0111 «Ерни ободонлаштириш» счётида ер майдонлари тузилишини ўзгартириш, келиш йўллари, автомобиллар ва бошқа транспорт воситаларининг тўхташ майдонлари, деворлар ва бошқа иншоотларнинг ҳолатини яхшилаш харажатлари ҳисобга олинади.

13. 0112 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштириш» счётида молиявий ижара шартномаси бўйича ижарага олинган мулкни ободонлаштириш билан боғлиқ капитал харажатлар ҳисобга олинади.

Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштириш бўйича капитал харажатларга шунингдек реконструкция ва модернизация қилиш харажатлари ҳам қўшилади.

14. 0120 «Бинолар, иншоотлар ва узатувчи мосламалар» счётида қуйидагилар ҳисобга олинади:

а) бино — ишлаб чиқариш, маъмурий, ижтимоий-маиший, уй-жой (инвентарь объекти бўлиб мустақил хўжалик аҳамиятига эга бўлган, алоҳида турган бино ёки

қўшимча қурилишлар ҳисобланади). Бино ва қўшимча қурилишлар таркибига бир меъёрда фойдаланиш учун шароит яратиб берадиган барча коммуникация тизими (иситиш, ёритиш, шамоллатиш, сув-газ таъминоти тизимлари, ички телефон ва компьютер тармоқлари, лифт хўжалиги, ёнғиндан сақлаш ва қўриқлаш сигнализация тизими) киради;

б) иншоотлар — автомобиль йўллари, кўприклар, осма йўллар, сув омбори, нефть ва газ қудуқлари, шахта қудуқлари ва бошқалар;

в) ўтказувчи мосламалар — электр қувватини узатиш тизимлари, труба йўллари, иссиқлик ва газ тармоқлари, трансмиссиялар ва бошқалар.

15. 0130 «Машина ва асбоб-ускуналар» счётида қуйидагилар ҳисобга олинади:

а) кучлантирувчи машина ва ускуналар — атом реакторлари, қозонлар, буғ двигателлари, турбиналар, кучлантирувчи трансформаторлар, ички ёнув двигателлари ва бошқалар;

б) ишчи машиналар ва ускуналар — меҳнат буюмларига механик, иссиқлик, кимёвий ва бошқа технологик таъсир кўрсатувчи станоклар, аппаратлар, агрегатлар;

в) ўлчов ва бошқарув мосламалари ва лаборатория ускуналари ҳамда жиҳозлари — тарозилар, манометрлар, термостатлар, диспетчер назорати ускуналари, сигнализация, илмий-текшириш лабораторияси, сейсмологик станция ускуналари ва бошқалар;

г) бошқа машиналар ва ускуналар — телефон станцияси ускуналари ва бошқа олдинги гуруҳларда ҳисобга олинмайдиган машина ва ускуналар.

16. 0140 «Мебель ва офис жиҳозлари» счётида ишлаб чиқариш ва бошқарув учун мўлжалланган мебель ва жиҳозлар (столлар, шкафлар, мебель йиғимлари, кресло, темир сейфлар ва бошқалар), шунингдек офис жиҳозлари (телефакс аппарати, қоғоз қирқадиган ва йўқ қиладиган машиналар ва бошқалар) ҳисобга олинади.

17. 0150 «Компьютер жиҳозлари ва ҳисоблаш техникаси» счётида компьютерлар, принтерлар, сканерлар, модем ва бошқа компьютер жиҳозлари ҳамда ҳисоблаш техникалари ҳисобга олинади.

18. 0160 «Транспорт воситалари» счётида темир йўл, сув, ҳаво, автомобиль, ишлаб чиқариш ва коммунал транспорт воситаларининг ҳаракатланувчи таркиби, шунингдек магистрал қувур тармоқлари (трубопроводлар) ҳисобга олинади.

19. 0170 «Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонлар» счётида ишчи кучи сифатида фойдаланиладиган ишчи ҳайвонлар — отлар, ҳўкизлар, туялар, хачир ва эшаклар ва бошқа ишчи ҳайвонлар (шунингдек, юк транспорт воситаси сифатида фойдаланиладиган ҳайвонлар) ҳамда маҳсулот (насл, сут, жун ва бошқалар) берадиган ҳайвонлар — сигирлар, буқалар, қўйлар, эчкилар ва бошқалар ҳисобга олинади.

20. 0180 «Кўп йиллик ўсимликлар» счётида кўкаламзорлаштириш, декорация, мева-резавор дарахтлар ва ўсимликлар, яшил деворлар ва бошқалар ҳисобга олинади.

21. 0190 «Бошқа асосий воситалар» счётида юқорида келтирилган счётларда санаб ўтилмаган асосий воситалар ҳисобга олинади.

22. 0199 «Консервация қилинган асосий воситалар» счётида қонунларда белгиланган тартибда консервацияланган асосий воситалар ҳисоби юритилади.

23. Асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар (0100)нинг боғланиши*

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Қуриб битказилган ва фойдаланишга топширилган объектларнинг асосий воситалар таркибига ўтказилиши	0110–0190	0810
2	Асосий воситаларни ҳақиқий таннархи бўйича харид қилиниши (бошланғич қиймати)	0110–0190	0820
3	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган объектларни молиявий ижара шартномаси тугагандан кейин асосий воситалар таркибига қабул қилиниши	0110–0190	0310

* Ушбу Йўриқномада асосий хўжалик операциялари бўйича бухгалтерия ҳисоби счётларининг боғланиши келтирилган, яъни барча хўжалик операциялари тўлиқ ўз аксини топмаган.

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
4	Таъсисчиларнинг устав капиталига улуш (пай) сифатида киритган ёки акцияларга тўлов сифатида келиб тушган асосий воситаларнинг кирим қилиниши	0110–0190	4610
5	Асосий воситаларнинг текинга келиб тушиши	0110–0190	8530
6	Асосий воситаларнинг ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан келиб тушиши	0110–0190	6110, 6120
7	Қўшимча қуриш, ускуналар ўрнатиш, модернизация, реконструкция қилиш ва бошқа сифат жиҳатдан яхшилаш натижасида асосий воситалар бошланғич қийматининг кўпайиши	0110–0190	0890
8	Ерни ободонлаштириш билан боғлиқ харажатларни асосий воситалар таркибига киритиш	0111	0850
9	Молиявий ижарага олинган асосий воситаларни ободонлаштириш билан боғлиқ харажатларни асосий воситалар таркибига киритиш	0112	0860
10	Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонларнинг асосий воситалар таркибига кирим қилиниши	0170	0840
11	Асосий воситаларни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	0110–0199	8510
	б) қийматининг камайтирилиши	8510	0110–0199
12	Тугатиш, сотиш, текинга бериш, устав капиталига улуш сифатида бериш, молиявий ижарага бериш, камомад ёки бузилиш натижасида асосий воситаларнинг бошланғич қийматини ҳисобдан чиқариш	9210	0110–0190
13	Ажратилган бўлинмаларга асосий воситаларни берилиши	4110	0110–0190
14	Қонунчиликда белгиланган тартибда консервация қилинган асосий воситалар	0199	0110–0190

2-§. Асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи счётлар (0200)

24. Корхонанинг мулки ҳисобланган ёки молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

0211 «Ерни ободонлаштиришнинг эскириши»;

0212 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштиришнинг эскириши»;

0220 «Бино, иншоот ва узатувчи мосламаларнинг эскириши»;

0230 «Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши»;

0240 «Мебель ва офис жиҳозларининг эскириши»;

0250 «Компьютер жиҳозлари ва ҳисоблаш техникасининг эскириши»;

0260 «Транспорт воситаларининг эскириши»;

0270 «Ишчи ҳайвонларнинг эскириши»;

0280 «Кўп йиллик ўсимликларнинг эскириши»;

0290 «Бошқа асосий воситаларнинг эскириши»;

0299 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши».

Аналитик ҳисобнинг ташкил қилиниши Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ва хориждаги асосий воситаларнинг мавжудлиги ва эскиришининг ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни олиш имкониятини таъминлаши лозим.

25. Асосий воситалар бўйича эскириш Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексида (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2007 йил, 12-сонга 1-илова) ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2003 йил 9 октябрдаги 114-сон буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (5-БҲМС) «Асосий воситалар»да (2004 йил 20 январда 1299-сон билан билан рўйхатдан ўтказилган) («Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2004 йил, 3-сон, 35-модда) белгиланган меъёрлар ва усуллар бўйича ҳисоблаб ёзилади.

26. Қуйидаги асосий воситаларга амортизация ҳисобланмайди:

а) маҳсулдор ҳайвонларга;

б) кутубхона фондларига;

в) ҳокимият қарамоғидаги ободонлаштириш иншоотларига;

г) қонунчиликда белгиланган тартибда консервацияга ўтказилган фондларга;

д) музей қимматликларига;

е) санъат ва архитектура ёдгорликларига;

ж) умумий фойдаланиш учун мўлжалланган автомобиль йўлларига;

з) тўлиқ эскириш ҳисобланган асосий воситаларга.

27. 0211—0290 счётларда мулкчилик ҳуқуқи корхонага тегишли бўлган асосий воситаларнинг эскириши ҳисобга олинади.

28. 0299 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши» счётида молиявий ижарага олинган асосий воситаларнинг эскириши хусусий асосий воситаларга эскириш ҳисоблаш тартиби каби бир хил тартибда ҳисобга олинади.

29. Асосий воситаларга ҳисобланган эскириш суммаси тегишли асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи счётларнинг (0200) кредитида, харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда олиб борилади.

30. Ижарага берувчи корхоналар жорий ижарага берилган асосий воситалар бўйича ҳисобланган эскириш суммасини тегишли асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи счётларнинг (0200) кредити ва 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счётининг дебетида акс эттирадилар.

31. Корхона мулки бўлган асосий воситаларни тугатиш, сотиш, текинга бериш, устав капиталига улуш сифатида бериш, молиявий ижарага бериш, камомад ёки бузилиш натижасида ҳисобдан чиқаришда уларга ҳисобланган эскириш суммаси тегишли асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи счётларнинг (0200) дебетидан 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитига ҳисобдан чиқарилади.

32. Асосий воситалар эскиришини ҳисобга олувчи счётлар (0200)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Асосий, ёрдамчи ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатувчи хўжаликларда фойдаланилаётган асосий воситаларга эскириш ҳисоблаш	2010, 2310, 2710	0211–0299
2	Умумишлаб чиқариш мақсадида фойдаланилаётган асосий воситаларга эскириш ҳисоблаш	2510	0211–0299
3	Савдо корхоналарида фойдаланилаётган асосий воситаларга эскириш ҳисоблаш	9410	0211–0299
4	Маъмурий мақсадлар учун фойдаланилаётган асосий воситаларга эскириш ҳисоблаш	9420	0211–0299
5	Қуйидаги мақсадларда фойдаланилаётган асосий воситаларга эскириш ҳисоблаш: а) янги турдаги маҳсулотни ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ишга тушириш ишларида; б) умумий ёки якка тартибда ишлаб чиқаришга мўлжалланмаган янги технологик жараёнларни ўзлаштиришда; в) қазиб чиқарувчи тармоқлардаги тайёргарлик ишларида	9440	0211–0299
6	Ишчи ҳайвонларга эскириш ҳисоблаш	2010, 2310	0270
7	Кўп йиллик ўсимликларга эскириш ҳисоблаш	2010	0280
8	Жорий (қисқа муддатли) ижарага берилган асосий воситаларга эскириш ҳисоблаш	9430	0220–0299
9	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни хусусий асосий воситалар таркибига ўтиши натижасида уларга ҳисобланган эскириш суммасини ўтказиш	0299	0211–0290

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
10	Молиявий ижара шартномасининг муддати тугагандан кейин ижарага берувчига қайтариладиган асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобдан чиқариш	0299	0310
11	Асосий воситаларнинг эскиришини қайта баҳолаш:		
	а) қиймати оширилганда	8510	0211–0299
	б) қиймати камайтирилганда	0211–0299	8510
12	Асосий воситаларни тугатиш, сотиш, текинга бериш, устав капиталига улуш сифатида бериш, молиявий ижарага бериш, камомад ёки бузилиш натижасида уларга ҳақиқатда ҳисобланган эскиришни ҳисобдан чиқариш	0211–0290	9210

3-§. Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар (0300)

33. Корхона молиявий ижара шартномаси бўйича олган асосий воситаларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 0310 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар» счётда амалга оширилади. Ушбу счёт ижарачи корхоналарда қўлланилади.

34. Корхона томонидан оператив ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар ҳисоби балансдан ташқари 001 «Оператив ижарага олинган асосий воситалар» счётида юритилади.

35. Ижара ҳисоби Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2009 йил 6 апрелдаги 41-сон буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (6-БҲМС) «Молиявий ижара»га (2009 йил 24 апрелда 1946-сон билан рўйхатдан ўтказилган) («Ўзбекистон Рес-

публикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2004 йил, 17-сон, 220-модда) мувофиқ амалга оширилади.

36. Корхонага молиявий ижара шартлари асосида келиб тушган асосий воситалар 0310 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар» счётининг дебети ва 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» ҳамда 7910 «Тўланадиган молиявий ижара» счётининг кредитида акс эттирилади.

37. Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалардан фойдаланганлик учун ижарага берувчига тўланадиган жорий тўловлар 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счётининг дебети ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида акс эттирилади.

38. Молиявий ижара шартномаси бўйича ҳисобланган фоизлар суммаси қуйидагича акс эттирилади:

а) ижарачида 9610 «Фоизлар кўринишидаги харажатлар» счётининг дебети ва 6920 «Ҳисобланган фоизлар» счётининг кредитида;

б) ижарага берувчида 4830 «Олинадиган фоизлар» счётининг дебети ва 9550 «Молиявий ижарадан даромадлар» счётининг кредитида акс эттирилади.

39. Молиявий ижара шартномасининг шартларига мувофиқ (ёки ижарага берувчи ва ижарачининг қўшимча келишуви асосида) ижарага олинган асосий воситалар ижарачи корхонанинг мулкига ўтиши, ҳисобда асосий воситаларни ҳисобга олувчи (0100) счётларнинг тегишли счётлари дебети ва 0310 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар» счётининг кредитида тегишли асосий воситалар турлари бўйича ёзувлар амалга оширилади. Бир вақтнинг ўзида ушбу объект бўйича 0299 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши» счётида ҳисоблаб борилган эскириш суммаси тегишли асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи (0200) счётларга ўтказилади.

Агар молиявий ижара шартномасининг тугаши билан асосий восита объектлари ижарага берувчига қайтарилса, у ҳолда ҳисобда 0299 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши» счётининг дебети ва 0310 «Молиявий ижара шартномаси бўйи-

ча олинган асосий воситалар» счётининг кредити бўйича ёзувлар амалга оширилади.

Агар ижарага олинган асосий воситалар молиявий ижара шартномасининг муддати тугашига қадар ижарага берувчига қайтарилса, у ҳолда ҳисобда 0310 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар» счётининг кредити ва 0299 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг эскириши» (ҳисобланган эскириш суммасига), 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми», 7910 «Тўланадиган молиявий ижара» (ижара тўловларининг қолдиқ суммасига) счётларининг дебети бўйича ёзувлар амалга оширилади.

Аналитик ҳисоб 0310 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар» счёти бўйича асосий воситаларнинг турлари ва алоҳида инвентарь объектлари бўйича юритилади.

40. Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар (0300)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Молиявий ижара шартномаси бўйича асосий воситаларнинг келиб тушиши	0310	6950, 7910
2	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларнинг хусусий асосий воситалар таркибига ўтказилиши	0110—0190	0310
	Бир вақтнинг ўзида эскириш суммасининг ўтказилиши	0299	0211—0290
3	Молиявий ижара шартномасининг муддати тугагунига қадар ижарага берувчига қайтарилган объектга ҳисобланган эскириш суммаси	0299	0310
4	Молиявий ижара шартномасининг муддати тугагунига қадар ижарага берувчига қайтарилган объектлар бўйича молиявий ижара шартномаси бўйича тўланмай қолган қолдиқнинг:		
	жорий қисмига	6950	0310
	узоқ муддатли қисмига	7910	0310

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
5	Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	0310	8510
	б) қийматининг камайтирилиши	8510	0310

4-§. Номоддий активларни ҳисобга олувчи счётлар (0400)

41. Мулкчилик ҳуқуқи корхонага тегишли номоддий активларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

0410 «Патентлар, лицензиялар ва ноу-хау»;

0420 «Савдо маркалари, товар белгилари ва саноат намуналари»;

0430 «Дастурий таъминот»;

0440 «Ер ва табиат ресурсларидан фойдаланиш ҳуқуқлари»;

0450 «Ташкилий харажатлар»;

0460 «Франчайз»;

0470 «Муаллифлик ҳуқуқлари»;

0480 «Гудвилл»;

0490 «Бошқа номоддий активлар».

42. Объектларни номоддий активларга киритиш тартиби ва уларнинг таркиби қонунчилик асосида ҳамда Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2005 йил 25 майдаги 35-сон буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (7-БҲМС) «Номоддий активлар» (2005 йил 27 июнда 1485-сон билан рўйхатдан ўтказилган) («Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2005 йил, 25—26-сон, 188-модда) асосида тартибга солинади.

43. Номоддий активлар қуйидаги объектлар учун аниқланадиган бошланғич баҳода номоддий активларни ҳисобга олувчи счётларда ҳисобга олинади:

а) таъсисчилар томонидан корхонанинг устав капиталига улуш ҳисобидан киритилгани — томонларнинг келишуви бўйича;

б) тўлов асосида бошқа корхона ва шахслардан харид қилинган ушбу объектларни харид қилиш ва тайёр ҳолатга келтириш бўйича амалга оширилган — ҳақиқий харажатлар бўйича;

в) бошқа корхона ва шахслардан текинга олинган объектлар — кирим қилиш санасидаги бозор баҳосида ёки қабул қилиш-топшириш ҳужжатларида кўрсатилган қиймат бўйича;

г) корхонанинг ўзи томонидан яратилган ёки корхонанинг ўзида илмий-тадқиқот ишлари натижасида олинган объектлар — ҳақиқий таннархи бўйича.

44. Таъсисчилар томонидан корхонанинг устав капиталига уларнинг улушлари ҳисобига киритилган номоддий активларни кирим қилиш (0400) номоддий активларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида ва 4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счётининг кредитида акс эттирилади.

Бошқа корхона ва шахслардан харид қилинган номоддий активлар, номоддий активларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебети, 0830 «Номоддий активларни харид қилиш» счётининг кредитига кирим қилинади.

Бошқа корхона ва шахслардан текинга олинган номоддий активларнинг кирим қилиниши номоддий активларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида, 8530 «Текинга олинган мулк» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Агар номоддий актив корхонанинг ўзи томонидан яратилса ва уни яратиш харажатларининг аниқ суммасини аниқлаш имкони мавжуд бўлса, у ҳолда номоддий актив ҳақиқий таннархи бўйича акс эттирилади. Номоддий активларнинг ҳақиқий таннархини аниқлаш имконияти мавжуд бўлмаган ҳолда ушбу харажатлар илмий-тадқиқот ишлари (ИТИ) ёки илмий-тадқиқот, синов конструкторлик ишлари (ИТСКИ) харажатлари сифатида акс эттирилади.

45. «Гудвилл (фирма баҳоси)»нинг бухгалтерия ҳисоби Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2005 йил 25 майдаги 35-сон буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартига (7-БҲМС) «Номоддий активлар»га (2005 йил 27 июнда 1485-сон билан рўйхатдан ўтказилган) («Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2005 йил, 25—26-сон, 188-модда) мувофиқ амалга оширилади.

46. Номоддий активлар чиқиб кетганда (сотилганда, текинга берилганда ва бошқаларда) уларнинг бошланғич қиймати номоддий активларни ҳисобга олувчи тегишли счётларнинг (0400) кредитидан 9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

47. Номоддий активларни ҳисобга олувчи счётлар (0400)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Харид қилинган номоддий активларнинг бошланғич қиймати (ҳақиқий таннархи) бўйича кирим қилиниши	0410—0490	0830
2	Корхонанинг ўзида яратилган номоддий активларнинг ҳақиқий таннархи бўйича кирим қилиниши	0410—0490	0830
3	Устав капиталига улуш сифатида ёки акцияга ёбуна бўлишга ҳақ тўлаш ҳисобига олинган номоддий активларнинг кирим қилиниши	0410—0490	4610
4	Текинга олинган номоддий активларнинг кирим қилиниши	0410—0490	8530
5	Корхонани сотиб олишда активларнинг ҳақиқий баҳоси ва сотиб олиш баҳоси ўртасидаги фарқ сифатида вужудга келадиган гудвилл (фирма баҳоси)ни акс эттириш	0480	8330
6	Гудвилл (фирма баҳоси) суммасини ҳар ой фойдали хизмат муддати давомида ҳисобдан чиқарилиши	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	0480

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Номоддий активларнинг бошланғич қиймати бўйича сотилиши, ҳисобдан чиқарилиши, харид қилинган қимматли қоғозлар ҳақининг тўлови учун берилиши, бошқа корхоналарнинг устав капиталига улуш сифатида, шунингдек, текинга берилганда ва бошқалар натижасида чиқиб кетиши	9220	0410–0490

5-§. Номоддий активлар амортизациясини ҳисобга олувчи счётлар (0500)

48. Мулкчилик ҳуқуқи корхонага тегишли бўлган номоддий активлар объектлари бўйича жамланган амортизация тўғрисида маълумотлар қуйидаги счётларда умумлаштирилади:

0510 «Патентлар, лицензиялар ва ноу-хаунинг амортизацияси»;

0520 «Савдо маркалари, товар белгилари ва саноат намуналарининг амортизацияси»;

0530 «Дастурий таъминотнинг амортизацияси»;

0540 «Ер ва табиат ресурсларидан фойдаланиш ҳуқуқларининг амортизацияси»;

0550 «Ташкилий харажатларнинг амортизацияси»;

0560 «Франчайзнинг амортизацияси»;

0570 «Муаллифлик ҳуқуқларининг амортизацияси»;

0590 «Бошқа номоддий активларнинг амортизацияси».

49. Номоддий активлар амортизацияси Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2007 йил, 12-сонга 1-илова) ва Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2005 йил 25 майдаги 35-сон буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (7-БҲМС) «Номоддий активлар»да (2005 йил 27 июнда 1485-сон билан рўйхатдан ўтказилган) («Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2005 йил, 25–

26-сон, 188-модда) назарда тутилган усулларга мувофиқ, корхона томонидан ҳисоблаб чиқилган меъёрлар бўйича ойма-ой тегишлилигига қараб таннархга ва давр харажатларига киритилади.

50. Номоддий активларга ҳисобланган амортизация суммаси харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебети ва (0500) номоддий активлар амортизациясини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитига олиб борилади.

51. Номоддий активларнинг чиқиб кетиши (сотилиши, текинга берилиши ва бошқалар)да улар бўйича ҳисобланган эскириш суммаси (0500) номоддий активлар амортизациясини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетидан 9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитига ҳисобдан чиқарилади.

Номоддий активлар амортизациясини ҳисобга олувчи счётлар (0500) бўйича аналитик ҳисоб номоддий активларнинг турлари ва алоҳида объектлари бўйича юритилади.

52. Номоддий активларнинг амортизациясини ҳисобга олувчи счётлар (0500)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Асосий, ёрдамчи ишлаб чиқаришда фойдаланилаётган номоддий активлар бўйича амортизация ҳисоблаш	2010, 2310	0510–0590
2	Умумишлаб чиқариш мақсадида ва хизмат кўрсатувчи хўжаликларда фойдаланилаётган номоддий активлар бўйича амортизация ҳисоблаш	2510, 2710	0510–0590
3	Савдо корхоналарида фойдаланилаётган номоддий активлар бўйича амортизация ҳисобланганда	9410	0510–0590
4	Бошқарув мақсадида фойдаланилаётган номоддий активлар бўйича амортизация ҳисобланганда	9420	0510–0590
5	Қуйидаги мақсадларда фойдаланилаётган асосий воситаларга эскириш ҳисобланганда: а) янги турдаги маҳсулот ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ишга тушириш ишларида;	9440	0510–0590

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
	б) умумий ёки якка тартибда ишлаб чиқаришга мўлжалланмаган янги технологик жараёнларни ўзлаштиришда; в) қазиб чиқарувчи тармоқларда тайёргарлик ишларида		
6	Капитал қўйилмаларда фойдаланилаётган номоддий активлар бўйича амортизация ҳисобланганда	0810—0890	0510—0590
7	Номоддий активларни тугатиш, сотиш, текинга бериш, устав капиталига улуш сифатида бериш, молиявий ижарага бериш, камомад ёки бузилиши натижасида йиғилган амортизация суммасини ҳисобдан чиқариш	0510—0590	9220

6-§. Узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (0600)

53. Бошқа корхоналарнинг қимматли қоғозларига, мамлакат ҳудудида ва хорижда тузилган шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари ва бошқа корхоналарнинг устав капиталларига қилинган узоқ муддатли инвестициялар (қўйилмалар)нинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

0610 «Қимматли қоғозлар»;

0620 «Шуъба хўжалик жамиятларига инвестициялар»;

0630 «Қарам хўжалик жамиятларига инвестициялар»;

0640 «Чет эл капитали мавжуд бўлган корхоналарга инвестициялар»;

0690 «Бошқа узоқ муддатли инвестициялар».

54. Активларни инвестициялар таркибига киритиш ва уларнинг турлари Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан 1998 йил 25 декабрда 65-сон билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (12-БҲМС) «Молиявий инвестициялар ҳисоби» (1999 йил 16 январда 596-сон билан рўйхатдан ўтказилган, «Ўзбекис-

тон Республикаси вазирликлари, давлат қўмиталари ва идоралари меъёрий ҳужжатлар ахборотномаси», 1999 йил, 3 ва 6-сон) ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан 1998 йил 14 октябрда 50-сон билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (8-БҲМС) «Консолидациялаштирилган молиявий ҳисоботлар ва шуъба хўжалик жамиятларига инвестициялар ҳисоби» (1998 йил 28 декабрда 580-сон билан рўйхатдан ўтказилган, «Ўзбекистон Республикаси вазирликлари, давлат қўмиталари ва идоралари меъёрий ҳужжатлар ахборотномаси», 1999 йил, 6-сон) билан тартибга солинади.

55. 0610 «Қимматли қоғозлар» счётида давлат фоизли облигациялари ва маҳаллий қарзлар, акциялар ва бошқа қимматли қоғозларга қилинган узоқ муддатли инвестиция (қўйилма)ларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

56. 0620 «Шуъба хўжалик жамиятларига инвестициялар», 0630 «Қарам хўжалик жамиятларига инвестициялар», 0640 «Чет эл капитали мавжуд бўлган корхоналарга инвестициялар» счётларида тегишли чет эл капитали мавжуд бўлган шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига қилинган узоқ муддатли инвестицияларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

57. 0690 «Бошқа узоқ муддатли инвестициялар» счётида келажакда молиявий наф олиш мақсадида давлат корхоналари ёки бошқа хайрия, экология жамиятларига қилинган узоқ муддатли инвестициялар ҳисобга олинади.

58. Акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар сотиб олиш баҳосида 0610 «Қимматли қоғозлар» счётининг дебетида ушбу қўйилмалар ҳисобига берилган қийматликлар ҳисобга олинадиган счётлар билан боғланган ҳолда ҳисобга олинади.

59. Агар корхона томонидан харид қилинган облигациялар ва шу каби бошқа қимматли қоғозларнинг харид қиймати уларнинг номинал қийматидан юқори бўлса, у ҳолда харид қилинган вақтдан то қоплаш вақтигача бўлган даврда харид қиймати ва номинал қиймат ўртасидаги фарқ қисми ҳисобдан чиқарилади. Бунда 9690 «Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» счётининг дебети ва 0610 «Қимматли қоғозлар» счётининг кредити бўйича ёзувлар амалга оширилади.

Агар корхона томонидан харид қилинган облигациялар ва шу каби бошқа қимматли қоғозларнинг харид қиймати уларнинг номинал қийматидан паст бўлса, у ҳолда харид қилинган вақтдан то қоплаш вақтигача бўлган даврда харид қиймати ва номинал қиймати ўртасидаги фарқ қисми қўшимча ҳисобланади. Бунда 0610 «Қимматли қоғозлар» счётининг дебети ва 9590 «Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари» счётининг кредити бўйича ёзувлар амалга оширилади.

Юқорида кўрсатилган ҳар иккала ҳолатда ҳам қимматли қоғозларни қоплаш муддати келганда 0610 «Қимматли қоғозлар» счётида ҳисобга олинган баҳо номинал қийматга тўғри келиши лозим.

Қимматли қоғозлар бўйича фоизлар (дивидендлар) ҳисобланганда 4830 «Олинадиган фоизлар» ёки 4840 «Олинадиган дивидендлар» счётининг дебети ва 9530 «Фоизлар кўринишидаги даромадлар» ёки 9520 «Дивидендлар кўринишидаги даромадлар» счётларининг кредити бўйича ёзувлар амалга оширилади.

Узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (0600) бўйича аналитик ҳисоб узоқ муддатли инвестицияларнинг турлари ва ушбу инвестициялар амалга оширилган объектлар (қимматли қоғозларни сотувчи-корхоналар, корхона иштирокчиси ҳисобланган шўъба ва қарам хўжалик жамиятлари ва шу кабилар) бўйича юритилади. Бунда аналитик ҳисобнинг ташкил қилиниши Ўзбекистон Республикаси ҳудуди ва хориждаги объектларга қилинган узоқ муддатли инвестициялар тўғрисидаги маълумотларни олиш имкониятини таъминлаши лозим.

60. Узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (0600)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Сотувчи корхонага асосий воситаларни бериш йўли билан қимматли қоғозларни харид қилиш	0610	9210
2	Сотувчи корхонага номоддий активлар ва материаллар бериш йўли билан қимматли қоғозларни харид қилиш	0610	9220

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
3	Сотувчи корхонага маҳсулот, товар, иш, хизматларни бериш йўли билан қимматли қоғозларни харид қилиш	0610	9010, 9020, 9030
4	Сотувчи корхонага ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни бериш йўли билан қимматли қоғозларни харид қилиш	0610	9220
5	Қимматли қоғозлар узоқ муддатли инвестициялар сифатида текинга олинганда	0610	8530
6	Бошқа корхоналарнинг қимматли қоғозлари харид қилинганда	0610	5010–5530
7	Дебиторлик қарзлари ҳисобига қимматли қағозларнинг харид қилиниши	0610	Олинадиган счётлар
8	Қисқа муддатли инвестициялар таркиби ўзгартирилганда (реструктуризация)	0610	5810–5890
9	Таъсисчиларнинг корхона устав капиталига уларнинг улуши сифатида берилган қимматли қоғозларнинг қиймати	0610	4610
10	Корхона қимматли қоғозларга тегишли ҳуқуқлар унга ўтганлиги тўғрисида гувоҳнома олди	0610	6990, 7920
11	Қимматли қоғозларнинг харид ва номинал қийматлари ўртасидаги фарқ:		
	а) номинал қиймати харид қийматидан юқори	0610	9590
	б) харид қиймати номинал қийматдан юқори	9690	0610
12	Чет эл валютасидаги узоқ муддатли инвестициялар билан боғлиқ операциялар бўйича курс фарқлари:		
	ижобий	0610	9540
	салбий	9620	0610
13	Узоқ муддатли инвестицияларни:		
	а) шуъба хўжалик жамиятларида	0620	9010–9030

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
	б) қарам хўжалик жамиятларида	0630	9210–9220
	в) чет эл капитали мавжуд бўлган корхоналарда акс эттириш	0640	
14	Узоқ муддатли инвестициялар сифатида ҳисобга олинган қимматли қоғозларнинг қопланиши (сотиб олиниши)	5110–5530	0610
15	Узоқ муддатли инвестициялар сифатида ҳисобга олинган қимматли қоғозларнинг сотилиши	9220	0610

7-§. Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни ҳисобга олувчи счётлар (0700)

61. Қурилаётган (таъмирланаётган) капитал қўйилма объектларида ўрнатиш учун мўлжалланган ва монтажни талаб қилувчи технологик, энергетик ва ишлаб чиқариш асбоб-ускуналарнинг (шунингдек, лаборатория, тажриба мосламалари ва устахоналар учун мўлжалланган асбоб-ускуналар) мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

0710 «Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар — маҳаллий»;

0720 «Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар — хорижий».

62. Монтажни талаб қилувчи асбоб-ускуналарга уларнинг қисмлари йиғилганидан сўнг ва фундаментга ёки таянчга, полга, қаватлар ўртасидаги устунларга ва бошқа бино ва иншоотларнинг конструкцияларига мустаҳкамлангандан сўнг ишга тушириладиган кўтарма асбоб-ускуналар, шунингдек шу каби асбоб-ускуналарнинг эҳтиёт қисмлари киради. Бундай асбоб-ускуналар таркибига шунингдек назорат-ўлчов аппаратлари ёки ўрнатиладиган асбоб-ускуна таркибида йиғиш-ўрнатиш учун мўлжалланган бошқа асбоблар киради.

63. Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни ҳисобга олувчи счётларда (0700) монтажни талаб қилмайдиган асбоб-ускуналар: транспорт воситалари, мустақил турувчи станоклар, қурилиш механизмлари, қишлоқ хўжалиги машиналари, ишлаб чиқариш воситалари, инвентарлар, ўлчов асбоблари ва бошқалар ҳисобга олинмайди. Монтажни талаб қилмайдиган асбоб-ускуналарни харид қилиш харажатлари улар корхонага келиб тушиши билан бевосита 0820 «Асосий воситаларни харид қилиш» счётида акс эттирилади.

64. Асбоб-ускуналар ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни ҳисобга олувчи счётлар (0700)да корхона омборларига ушбу қийматликларни етказиб бериш ва тайёрлаш харажатлари ҳамда харид қилиш (тайёрлаш) баҳолари қийматидан ташкил топадиган ҳақиқий харид қилиш таннархи бўйича ҳисобга олинади.

Корхонанинг устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари ҳисобига киритилган асбоб-ускуналарни кирим қилиш 0710 «Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар — маҳаллий», 0720 «Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар — хорижий» счётларининг дебети ва 4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счётининг кредити бўйича акс эттирилади.

65. Қурувчи (буюртмачи) томонидан қурилиш майдонига келтирилган монтаж ва ўрнатишни талаб қилувчи асбоб-ускуналар пудратчи томонидан балансдан ташқари 005 «Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар» счётига қабул қилинади. Ушбу монтажга берилган асбоб-ускуналар ёки уларнинг қисмлари қийматини пудратчи балансдан ташқари 005 «Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар» счётидан ҳисобдан чиқаради. Пудратчига берилган, бироқ доимий фойдаланиш жойига ўрнатиш ва монтаж қилиш ҳали бошланмаган асбоб-ускуналар қиймати қурувчида ҳисобдан чиқарилмайди.

(0700) ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни ҳисобга олувчи счётлар бўйича аналитик ҳисоб асбоб-ускуналарнинг турлари ва сақланиш жойлари бўйича юритилади.

66. Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни ҳисобга олувчи счётлар (0700)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Келиб тушган ўрнатиладиган асбоб-ускуналарнинг кирим қилиниши	0710–0720	6010–6020, 6110–6120
2	Келиб тушган ўрнатиладиган асбоб-ускуналарнинг кирим қилиниши (1510 счётдан фойдаланилганда)	0710–0720	1510
3	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарнинг қийматига ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг турли хизматлари: транспорт, эҳтиёт қисмлар, штампларни тайёрлаш ва бошқаларнинг киритилиши	0710–0720	2310
4	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни етказиб бериш ва сақлаш билан боғлиқ ишларга меҳнат ҳақи ҳисобланади	0710–0720	6710
5	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни харид қилиш ва сақлашда ҳисобланган иш ҳақи бўйича мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар қилинганда	0710–0720	6520
6	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни харид қилиш, етказиб бериш ва сақлаш билан боғлиқ турли харажатлар ҳисобдор шахслар томонидан тўланганда	0710–0720	4220–4290, 6970
7	Акциянинг тўлови эвазига ўрнатиладиган асбоб-ускуналар келиб тушди	0710–0720	4610
8	Турли шахслардан ўрнатиладиган асбоб-ускуналарнинг сотиб олиниши	0710–0720	6990
9	Инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча асбоб-ускуналар суммаси	0710–0720	9390
10	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни қайта баҳолаш:		
	б) қийматининг кўпайтирилиши	0710–0720	8530
	б) қийматининг камайтирилиши	8530	0710–0720

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
11	Банклар томонидан уларнинг узоқ ва қисқа муддатли кредитлари ҳисобидан тўланган, ўрнатиладиган асбоб-ускуналар кирим қилинди	0710–0720	6810, 7810
12	Қарз берувчилар томонидан уларнинг узоқ ва қисқа муддатли қарзлари ҳисобидан тўланган, ўрнатиладиган асбоб-ускуналар кирим қилинди	0710–0720	6820–6840, 7820–7840
13	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарнинг сотилиши, харид қилинган қимматли қоғозларнинг ҳақи тўланиши, бошқа корхоналарнинг устав капиталига улуш сифатида, текинга берилиши ва бошқалар натижасида ҳисобдан чиқарилиши	9210	0710–0720
14	Монтажга берилган асбоб-ускуналар қийматининг ҳисобдан чиқарилиши	0810	0710–0720
15	Мол етказиб берувчиларга ёки транспорт корхоналарига ўрнатиладиган асбоб-ускуналарнинг камомади учун даъволар билдирилди	4860	0710–0720
16	Инвентаризация натижасида аниқланган асбоб-ускуналарнинг камомади	9220	0710–0720
17	Табиий офатдан кейин ўтказилган инвентаризация натижасида аниқланган асбоб-ускуналарнинг камомади	9720	0710–0720

8-§. Капитал қўйилмаларни ҳисобга олувчи счётлар (0800)

67. Корхонанинг асосий воситалар ва номоддий активларга инвестициялари, шунингдек маҳсулдор ва ишчи ҳайвонларнинг (қийматидан қатъи назар, корхонанинг айланма маблағларига кирувчи паррандалар, қуёнлар, асаларилар, қўриқловчи итлар, тажриба учун мўлжалланган ҳайвонлардан ташқари) асосий подасини ташкил қилиш бўйича харажатлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

0810 «Тугалланмаган қурилиш»;
0820 «Асосий воситаларни харид қилиш»;
0830 «Номоддий активларни харид қилиш»;
0840 «Асосий подани ташкил қилиш»;
0850 «Ерни ободонлаштиришга капитал қўйилмалар»;
0860 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларга капитал қўйилмалар»;
0890 «Бошқа капитал қўйилмалар».

68. 0810 «Тугалланмаган қурилиш» счётида (қурилиш пудрат ёки хўжалик усулида амалга оширилишидан қатъи назар) капитал қурилиш сметалари, смета-лойиҳа ҳисоб-китобларида ва титул рўйхатларида келтирилган бино ва иншоотларни барпо этиш, ускуналар, асбоблар, инвентарлар ва бошқа жиҳозларни сотиб олиш бўйича харажатлар ҳисобга олинади.

69. 0820 «Асосий воситаларни харид қилиш» счётида асосий воситаларни харид қилиш, ўрнатиш ва йиғиш билан боғлиқ барча харажатлар ҳисобга олинади.

70. 0830 «Номоддий активларни харид қилиш» счётида номоддий активларни харид қилиш ёки корхонанинг ўзида яратилиши билан боғлиқ барча харажатлар ҳисобга олинади.

71. 0840 «Асосий подани ташкил қилиш» счётида: асосий подага ўтказиладиган хўжаликдаги ёш маҳсулдор ва ишчи ҳайвонларни ўстириш бўйича харажатлар; асосий пода учун харид қилинган катта ёшдаги маҳсулдор ва ишчи ҳайвонларнинг қиймати, шунингдек уларни етказиб бериш билан боғлиқ харажатлар; бошқа корхоналардан текинга олинган катта ёшдаги ҳайвонларни хўжаликка етказиб бериш билан боғлиқ харажатлар ҳисобга олинади.

Асосий подага ўтказиладиган ёш ҳайвонлар ҳақиқий таннарх бўйича баҳоланади. Асосий подага ўтказиладиган ёш маҳсулдор ва ишчи ҳайвонларнинг барча турларининг қиймати йил давомида 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» счётидан 0840 «Асосий подани ташкил қилиш» счётининг дебетига йил бошида ҳисобда турган баланс қийматига, йил бошидан то ҳайвонларни асосий подага ўтказиш вақтигача бўлган даврда ортган вазни ёки ўсган вазнининг режа таннархини қўшган ҳолда, ҳисобдан

чиқарилади. Бир вақтнинг ўзида, ёш ҳайвонларни асосий подага ўтказишда 0170 «Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонлар» счёти дебетланади ва 0840 «Асосий подани ташкил килиш» счёти кредитланади. Йил охирида ҳисобот калькуляцияси тузилгандан кейин йил давомида ўтказилган ёш ҳайвонларнинг кўрсатилган қиймати билан унинг ҳақиқий таннархи ўртасидаги фарқ 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» счётидан 0840 «Асосий подани ташкил қилиш» счётига, бир вақтнинг ўзида ҳайвоннинг баҳосини аниқлаб, қўшимча 0170 «Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонлар» счётларига ҳисобдан чиқарилади.

Четдан харид қилинган катта ёшдаги ишчи ва маҳсулдор ҳайвонларнинг қиймати 0840 «Асосий подани ташкил қилиш» счётининг дебетига уни етказиб бериш харажатлари билан биргаликда, харид қилишнинг ҳақиқий таннархи бўйича кирим қилинади.

Асосий подани ташкил этишнинг тугалланган муомалалари бўйича харажатлар 0840 «Асосий подани ташкил қилиш» счётидан 0170 «Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонлар» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

72. 0850 «Ерни ободонлаштиришга капитал қўйилмалар» счётида корхонанинг ер майдонини ободонлаштириш бўйича харажатлари, шунингдек кириш йуллари, автомобиль ва бошқа транспорт воситаларининг тўхташ майдонлари, деворлар ва кўкаламзорлаштиришнинг бошқа турлари қиймати ҳисобга олинади.

Ер майдонлари, ўрмон ва сув ҳавзалари ва кўп йиллик ўсимликларга қилинган инвентарь хусусиятига эга бўлган капитал қўйилмалар, асосий воситалар таркибига, комплекс ишлар тугашидан қатъи назар, фойдаланишга қабул қилинган майдонларга тегишли харажатлар суммаси бўйича киритилади.

73. 0860 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларга капитал қўйилмалар» счётида молиявий ижара шартномаси бўйича ижарага олинган мулкни ободонлаштириш ҳамда унинг таъмирланиши ва модернизациясига қилинадиган капитал қўйилмалар ҳисобга олинади.

74. Капитал қўйилмаларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида асосий воситалар объектларининг бошланғич қийматига ўрнатилган тартибда қўшиладиган қурувчининг барча ҳақиқий харажатлари, шунингдек корхонанинг асосий воситаларни, номоддий активларни харид қилиш, асосий подани ташкил этиш ва бошқа капитал қўйилмалар билан боғлиқ харажатлар акс эттирилади.

Капитал қўйилмаларни ҳисобга олувчи счётлар бўйича қолдиқ, корхонанинг тугалланмаган қурилишга, асосий воситалар, номоддий активларни харид қилиш, ерни ва молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштиришга қилинган капитал қўйилмалар миқдорини, шунингдек асосий подани ташкил этиш бўйича тугалланмаган харажатлар суммасини акс эттиради.

Капитал қўйилмаларни ҳисобга олувчи счётлар (0800) бўйича аналитик ҳисоб капитал қўйилмаларнинг ҳар бир йўналиши бўйича юритилади. Бунда аналитик ҳисобнинг ташкил этилиши қуйидаги харажатлар ҳақида маълумот олиш имконини бериши лозим:

а) қурилиш ва реконструкция ишлари; бурғулаш ишлари; асбоб-ускуналарни йиғиш; ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни харид қилиш; монтажни талаб қилмайдиган асбоб-ускуналарни харид қилиш, шунингдек капитал қўйилмаларнинг сметаларида назарда тутилган асбоблар ва инвентарларни харид қилиш; лойиҳа-қидирув ишларига оид ва бошқа капитал қўйилмалар бўйича харажатлар;

б) асосий воситалар ва номоддий активларни харид қилиш харажатлари — асосий воситалар ва номоддий активларнинг турлари ва номлари бўйича;

в) ер ва молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ободонлаштириш харажатлари — объектларнинг тури ва номи бўйича;

г) асосий подани ташкил этиш харажатлари — ҳайвонларнинг турлари (йирик шохли ҳайвонлар, қўйлар, отлар ва бошқалар) бўйича.

75. Капитал қўйилмаларни ҳисобга олувчи счётлар (0800)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Объектларни қуришда фойдаланилаётган асосий воситаларнинг эскириши капитал қўйилмалар харажатига киритилди	0810	0211–0299
2	Объектларни қуришда фойдаланилаётган номоддий активларнинг амортизацияси харажатларга киритилди	0810	0510–0590
3	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар монтажга топширилди (монтажга тайёргарлик бошланган пайтдан)	0810	0710–0720
4	Сарфланган қурилиш ва бошқа материаллар қиймати капитал қўйилмалар бўйича харажатларга киритилди	0810	1010–1090
5	Ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг капитал қўйилмаларга кўрсатган хизматлари ҳисобдан чиқарилди	0810	2310
6	Капитал қўйилмаларда фойдаланилган банк кредитлари ва бошқа қарз мажбуриятлари бўйича фоизлар ҳисобланди	0810	6920
7	Тугалланмаган қурилишни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	0810	8510
	б) қийматининг камайтирилиши	8510	0810
8	Капитал қурилишда бажарган ишлари ва кўрсатган хизматлари учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга қарзлар	0810	6010, 7010
9	Капитал қўйилмалар билан боғлиқ қондирилмаган даъволар бўйича сумма ҳисобдан чиқарилди	0810	4860
10	Инвентаризация натижасида тугалланмаган қурилишда камомад суммаси аниқланди	5910	0810
11	Ёш ҳайвоннинг асосий подага ўтказилиши	0840	1110

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
12	Асосий поданинг ташкил қилиниши	0170	0840
13	Келгуси давр харажатлари тегишли қисмининг капитал қўйилмаларига олиб борилиши	0810–0890	3110–3190
14	Капитал қўйилмалар таннархига киритиладиган суғурта бўйича қарзлар	0810–0890	6510
15	Капитал қўйилмалар таннархига киритиладиган мақсадли давлат жамғармалари бўйича қарзлар	0810–0890	6520
16	Таъсисчилар томонидан устав капиталига улуш (пай) сифатида киритилган тугалланмаган капитал қўйилмалар	0810–0890	4610
17	Автотранспорт воситаларини сотиб олиш солиғи (инвентарь қийматига)	0810–0890	6520
18	Капитал қўйилмаларни ўзлаштиришда банд бўлган ходимларга меҳнат ҳақи бўйича турли суммалар ҳисобланди	0810–0890	6710
19	Ҳисобдор шахсларнинг капитал қўйилмаларга уларнинг қилган харажатлари бўйича қарзлари ҳисобдан чиқарилди	0810–0890	4220–4290, 6970
20	Асосий воситаларни харид қилиш ва қуриш жараёнида вужудга келган турли кредиторлар олдидаги қарзлар	0810–0890	6990
21	Капитал қўйилмалар бўйича ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг кўрсатган хизматлари учун қарзлар	0810–0890	6110, 6120
22	Асосий воситалар объектларини қуриш ёки харид қилиш натижасида уларни бошланғич қиймати бўйича фойдаланишга бериш	0110–0190	0810–0890
23	Асосий воситаларни қуриш ва харид қилиш билан боғлиқ, аммо объектларнинг бошланғич қийматига қўшилмайдиган харажатлар корхона маблағлари ҳисобига ҳисобдан чиқарилди	9430	0810–0820
24	Агар айбдор шахсни аниқлаш имкони бўлмаса, камомад ва бузилган қимматликларнинг суммаси капитал қўйилмалар бўйича харажатларга олиб борилади	0810–0890	5910

9-§. Узоқ муддатли дебитор қарзлари ва кечиктирилган харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (0900)

76. Қуйидаги ҳисоб-китобларнинг узоқ муддатли қисми:

а) харидорлар ва буюртмачилар билан олинган векселлар бўйича;

б) ижарачилар билан уларнинг молиявий ижара шартномаси асосида олган асосий воситалари бўйича;

в) мол етказиб берувчилар билан — уларга товар-моддий бойликлар ва бошқа активларни етказиб бериш учун берилган бўнаклар бўйича;

г) харидорлар ва буюртмачилар билан товарлар, тайёр маҳсулот, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун олинадиган счётлар бўйича;

д) ажратилган бўлинмалар билан товарлар, тайёр маҳсулот, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун олинадиган счётлар бўйича;

е) харидорлар ва буюртмачилар билан кредитга сотилган товарлар бўйича;

ж) корхоналар ва ташкилотлар билан берилган қарзлар буйича;

з) моддий жавобгар шахслар ва корхонанинг ходимлари билан моддий зарарни қоплаш бўйича;

и) бошқа юридик ва жисмоний шахслар билан корхонага юқорида келтирилмаган турли қарзлар бўйича;

к) вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича;

л) облигациялар дисконтлари бўйича кечиктирилган харажатлар;

м) бошқа кечиктирилган харажатлар тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

0910 «Олинган векселлар»;

0920 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар»;

0930 «Ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари»;

0940 «Бошқа узоқ муддатли дебитор қарзлар»;

0950 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи»;

0960 «Дисконт (чегирма)лар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар»;

0990 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар».

77. 0910 «Олинган векселлар» счётида харидорлар ва буюртмачилардан улар сотиб олган товар-моддий захиралари ва бошқа активлар, улар учун бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар бўйича харидорлар ва буюртмачилар томонидан тўлов ҳужжати сифатида вексель тақдим қилиши натижасида, улардан олиниши керак бўлган тўлов суммаси ҳисобга олинади. Бунда шундай ҳисоб-китоблар содир бўлганда, олинадиган счётларнинг узоқ муддатли қисми 0910 «Олинган векселлар» счётининг дебети ва 9010 «Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар», 9020 «Товарларни сотишдан даромадлар», 9030 «Ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан даромадлар», 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши», 9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётларининг кредитида акс эттирилади.

78. 0920 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар» счёти ижарага берувчи корхонада мулкнинг молиявий ижара шартномаси бўйича муомалаларни ҳисобга олишда фойдаланилади.

Асосий восита объектларини молиявий ижара шартномаси бўйича беришда ижарага берувчи объектларнинг қийматини умумий тартибда ҳисобдан чиқаради. Бунда молиявий ижарага берилган асосий восита объектларининг қиймати ижарачи ва ижарага берувчи билан келишилган баҳода узоқ муддатли қисми 0920 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар» счётининг дебетига, жорий қисми 4810 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар — жорий қисми» счётининг дебетига ва дебиторлик қарзининг жами суммаси 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитига ўтказилади.

9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счёти бўйича кредитдаги сальдо (ижарага берилган асосий восита объектларининг ижарачи ва ижарага берувчи томонидан келишилган баҳодаги қиймати билан бу объектларнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги фарқ) кечиктирилган фойда сифатида 7230 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счётига узоқ муддатли қисми ва 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счётига жорий қисми ҳисобдан чиқарилади.

Ижарага берилган асосий восита объектларининг ижарачи ва ижарага берувчи келишган баҳодаги қиймати билан ушбу объектларнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги фарқнинг тегишли қисми ижара ҳақи келиб тушганда 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счётидан 9550 «Молиявий ижарадан даромадлар» счётининг кредитига ҳисобдан чиқарилади.

Ҳисобот йилининг охирида ижарага берувчи жорий йилда келиб тушадиган суммаларни 0920 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар» счётининг кредитидан 4810 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар — жорий қисми» счётининг дебетига ўтказади. Ижара ҳақининг келиб тушиши пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебети ва 4810 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар — жорий қисми» счётининг кредитида акс эттирилади.

Агар асосий воситалар объекти ижара муддатининг тугашига қадар ижарачининг мулкига ўтса, у ҳолда сотиб олиш баҳоси тўланган ижара ҳақини чегириб ташлаган ҳолда юқорида кўриб ўтилган ижара ҳақининг келиб тушишини акс эттириш тартибида сотиб олиш вақтида акс эттирилади.

0920 «Молиявий ижара бўйича олинадиган тўловлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир молиявий ижара шартномаси бўйича юритилади.

79. 0930 «Ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари» счётида корхона ходимларига кредитга сотилган товарлар бўйича ҳисоб-китоблар, берилган қарзлар бўйича уларнинг қарздорлиги, ходимларнинг корхонага пул маблағлари, товар-моддий қийматликларининг камомади ва ўғирланиши, яроқсизлиги натижасида етказилган моддий зарарларнинг қопланиши, шунингдек бошқа турдаги зарарларнинг қопланиши ва шу кабилар ҳисобга олинади.

Кредитга товар сотиб олган шахс ишлайдиган корхона уларга берилган кредитни савдо корхоналари томонидан банк кредити ҳисобидан тўлиқ қоплаши мумкин. Бунда банк савдо корхоналарининг тегишли ҳисоб-китоб ҳужжатларини ўзининг кредити ҳисобидан тўлайди. Ушбу муомала корхоналарда 0930 «Ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари» счётининг дебети ва 7810 «Узоқ муддатли банк кредитлари» счётининг кредитида акс эттирилади.

Ходимларга берилган қарзлар суммаси 0930 «Ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари» счётининг дебетида пул маблағларини ҳисобга олувчи счёлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Кредитга сотилган товарлар, берилган қарзлар, моддий ва бошқа зарарларнинг қопланиши бўйича қарзларнинг узоқ муддатли қисмининг жорий дебиторлик қарзлари қисмига ўтказилишида 4710 «Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимларнинг қарзи», 4720 «Берилган қарзлар бўйича ходимларнинг қарзи», 4730 «Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи», 4790 «Ходимларнинг бошқа қарзлари» счётларининг дебети, 0930 «Ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари» счётининг кредити бўйича ёзув амалга оширилади.

0930 «Ходимларнинг узоқ муддатли қарзлари» счёти бўйича аналитик ҳисоб корхонанинг ҳар бир ходими бўйича юритилади.

80. 0940 «Бошқа узоқ муддатли дебиторлик қарзлари» счётида харидорлар ва буюртмачилардан даъволар ва бошқалар бўйича олинадиган счётларнинг узоқ муддатли қисми ҳисобга олинади.

Юқорида келтирилган счётлар бўйича аналитик ҳисоб харидорлар ва буюртмачиларга берилган ҳар бир счёт бўйича юритилади. Аналитик ҳисобнинг ташкил қилиниши векселлар, харидорлар ва буюртмачилар билан ҳисобкитоблар бўйича қарзлар тўғрисида маълумотларни олиш имкониятини бериши лозим.

81. 0950 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётида жорий ҳисобот даврида Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2007 йил, 12-сонга 1-илова) 146-моддаси талабларини ҳисобга олган ҳолда тўланадиган солиқнинг узоқ муддатли қисми ҳисобга олинади. Вақтинчалик фарқларга оид харажатлар бўйича солиқни ҳисоблаш 0950 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг дебети ва 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» счётининг кредитида акс эттирилади. Кейинчалик бу харажатларнинг жами фойдали хизмат муддати давомида ёки 10 йил мобайнида, бу муд-

датларнинг қайси бири қисқароқ бўлишидан келиб чиққан ҳолда (вақт оралиғидаги фарқлар), солиқнинг тегишли қисми узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ўтказилади, бу эса 3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг дебети ва 0950 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда (даромад) солиғи» счётининг кредитида акс эттирилади. Тегишли муддатда тўланадиган фойда (даромад) солиғини ҳисоблашда ушбу сумма ҳисобга олинади.

Вақтинчалик фарқлар — бу даромад ва харажатларнинг айрим моддалари солиққа тортиладиган фойдага киритиладиган ҳисобот даври билан ушбу моддалар ҳисоб фойдасига киритиладиган ҳисобот даврининг мувофиқ келмаслиги натижасида юзага келадиган ҳисобот давридаги солиққа тортиладиган ва ҳисоб фойдаси ўртасидаги фарқдир.

Харажатларнинг тегишли суммасига солиқлар камайтирилиши юз берадиган даврлар келганда солиқлар суммаси 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)» счётининг дебети ва 3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг кредитида акс эттирилади. Шундай қилиб, 0950 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг дебетидаги қолдиқ келгуси даврларда бюджетга тўланадиган умумий солиқ суммасининг камайтириш зарур бўлган солиқ суммасининг узоқ муддатли қисмини кўрсатади.

82. 0960 «Дисконт (чегирма)лар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счётида харажатларга қоплаш муддати давомида тақсимланиб борадиган облигация дисконт (чегирма)лари бўйича корхонанинг узоқ муддатли кечиктирилган харажатлари акс эттирилади. Ушбу счёт фақат облигацияларни сотувчи (эмитент)лар томонидан фойдаланилади. Облигацияларнинг чегирма билан сотилиши 0960 «Дисконт (чегирма)лар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счёти ва олинган суммага пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида ва 7830 «Тўланадиган облигациялар» счётининг кредитида акс эттирилади. Облигациялар бўйича фоизларнинг жорий қисми ҳисобдан чиқарилганда 0960 «Дисконт (чегирма)лар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счёти

3220 «Дисконт (чегирма)лар бўйича кечиктирилган харажатлар» счёти билан боғланган ҳолда кредитланади.

83. 0990 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счётида 0960 «Дисконт (чегирма)лар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» ва 0950 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётларида кўрсатилмаган бошқа кечиктирилган харажатлар акс эттирилади. Ушбу харажатларни ишлаб чиқариш, давр харажатлари, молиявий фаолият харажатларига ҳисобдан чиқариладиган муддати қонунчилик асосида тартибга солинади. Бунда бошқа кечиктирилган харажатларнинг узоқ муддатли қисми 0990 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счётининг дебетида, жорий қисми эса 3290 «Бошқа кечиктирилган харажатлар» счётининг дебетида акс эттирилади.

0990 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир берилган бўнак бўйича мол етказиб берувчи ёки пудратчи бўйича юритилади.

84. Узоқ муддатли дебитор қарзлари ва кечиктирилган харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (0900)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Банк томонидан тўлови кафолатланган харидорлар ва буюртмачилардан олинган векселларнинг узоқ муддатли қисми	0910	4010
2	Олинган векселларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	4020	0910
3	Ижарачи билан келишилган баҳода асосий воситаларнинг молиявий ижара шартномаси бўйича берилиши:		
	узоқ муддатли қисмига	0920	9210
	жорий қисмига	4810	9210
4	Олинадиган молиявий ижаранинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказилиши	4810	0920

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
5	Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимлар қарзларининг узоқ муддатли қисми	0930	7810
6	Кредитга сотилган товарлар бўйича қарзларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказилиши	4710	0930
7	Берилган қарзлар бўйича ходимлар қарзларининг узоқ муддатли қисми	0930	5110–5530
8	Берилган қарзлар бўйича қарзлар суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказилиши	4720	0930
9	Моддий зарарларни қоплаш бўйича қарзларнинг узоқ муддатли қисми	0930	1010–2990, 5010–5530, 9210
10	Моддий зарарларни қоплаш бўйича қарзлар суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказилиши	4730	0930
11	Берилган бўнакларнинг узоқ муддатли қисми	0940	5110–5530
12	Берилган бўнакларнинг узоқ муддатли қисмидан жорий қисмига ўтказилиши	4310–4330	0940
13	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	4110, 4120	0940
14	Бошқа шахслар қарзлари суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	4890	0940
15	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи	0950	6410
16	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	3210	0950
17	Облигацияларни чегирма (дисконт) билан сотиш	0960	7830

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
18	Дисконт бўйича кечиктирилган харажатларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	3220	0960
19	Келгуси даврлар (узоқ муддатли) ҳисобига тўланган ижара тўловлари	0990	5110–5530
20	Келгуси даврлар (узоқ муддатли) ҳисобига тўланган абонент тўловлари	0990	5110–5530
21	Кечиктирилган харажатларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	3290	0990

Иккинчи қисм
ЖОРИЙ АКТИВЛАР

II бўлим
ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР

85. Ушбу бўлимнинг счётлари қуйидагиларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган:

а) маҳсулот ишлаб чиқариш ёки ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш жараёнида фойдаланиш учун мўлжалланган хом ашё захиралари, материаллар, сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар ва бутловчи буюмлар, ёқилғи, идишлар, эҳтиёт қисмлар, инвентарь ва хўжалик жиҳозлари, бошқа материаллар;

б) тугалланмаган ишлаб чиқариш, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш;

в) тайёр маҳсулотлар;

г) корхонанинг одатдаги фаолияти давомида сотиш учун мўлжалланган товарлар.

86. Товар-моддий захиралар ҳисобини ташкил қилишда уларнинг таркиби, ҳолати, ҳаракати, миқдори, харид қилиниши, қайта баҳолаш тартиби ва ҳоказоларга эътибор қаратиш лозим. Ҳисоб маълумотлари маҳсулот тан-

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
5	Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимлар қарзларининг узоқ муддатли қисми	0930	7810
6	Кредитга сотилган товарлар бўйича қарзларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказилиши	4710	0930
7	Берилган қарзлар бўйича ходимлар қарзларининг узоқ муддатли қисми	0930	5110–5530
8	Берилган қарзлар бўйича қарзлар суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказилиши	4720	0930
9	Моддий зарарларни қоплаш бўйича қарзларнинг узоқ муддатли қисми	0930	1010–2990, 5010–5530, 9210
10	Моддий зарарларни қоплаш бўйича қарзлар суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказилиши	4730	0930
11	Берилган бўнакларнинг узоқ муддатли қисми	0940	5110–5530
12	Берилган бўнакларнинг узоқ муддатли қисмидан жорий қисмига ўтказилиши	4310–4330	0940
13	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	4110, 4120	0940
14	Бошқа шахслар қарзлари суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	4890	0940
15	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи	0950	6410
16	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи суммасининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	3210	0950
17	Облигацияларни чегирма (дисконт) билан сотиш	0960	7830

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
18	Дисконт бўйича кечиктирилган харажатларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	3220	0960
19	Келгуси даврлар (узоқ муддатли) ҳисобига тўланган ижара тўловлари	0990	5110–5530
20	Келгуси даврлар (узоқ муддатли) ҳисобига тўланган абонент тўловлари	0990	5110–5530
21	Кечиктирилган харажатларнинг узоқ муддатли қисмини жорий қисмига ўтказиш	3290	0990

Иккинчи қисм
ЖОРИЙ АКТИВЛАР

II бўлим
ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР

85. Ушбу бўлимнинг счётлари қуйидагиларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган:

а) маҳсулот ишлаб чиқариш ёки ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш жараёнида фойдаланиш учун мўлжалланган хом ашё захиралари, материаллар, сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар ва бутловчи буюмлар, ёқилғи, идишлар, эҳтиёт қисмлар, инвентарь ва хўжалик жиҳозлари, бошқа материаллар;

б) тугалланмаган ишлаб чиқариш, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш;

в) тайёр маҳсулотлар;

г) корхонанинг одатдаги фаолияти давомида сотиш учун мўлжалланган товарлар.

86. Товар-моддий захиралар ҳисобини ташкил қилишда уларнинг таркиби, ҳолати, ҳаракати, миқдори, харид қилиниши, қайта баҳолаш тартиби ва ҳоказоларга эътибор қаратиш лозим. Ҳисоб маълумотлари маҳсулот тан-

нархини пасайтириш имкониятларини қидириб топиш, моддий қийматликлардан тежамли фойдаланиш, харажат меъёрларини камайтириш, уларни тегишли ҳолатда сақлаш ва уларнинг бутлигини таъминлаш тўғрисидаги ахборотлардан иборат бўлиши лозим.

87. Ушбу бўлимда қуйидаги счётларнинг ҳисоб тартиби ёритилади:

1000 — Материалларни ҳисобга олувчи счётлар;

1100 — Ўстиришдаги ва боқувдаги ҳайвонларни ҳисобга олувчи счётлар;

1500 — Материалларни тайёрлаш ва харид қилишни ҳисобга олувчи счётлар;

1600 — Материаллар қийматидаги фарқларни ҳисобга олувчи счётлар;

2000 — Асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар;

2100 — Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар;

2300 — Ёрдамчи ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар;

2500 — Умумишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олувчи счётлар;

2600 — Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар;

2700 — Хизмат кўрсатувчи хўжаликларни ҳисобга олувчи счётлар;

2800 — Тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар;

2900 — Товарларни ҳисобга олувчи счётлар.

88. Активларни товар-моддий захираларга киритиш тартиби ва уларни ҳисобга олишнинг асосий қоидалари Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2006 йил 15 июндаги 52-сон буйруғи билан тасдиқланган Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти (4-БҲМС) «Товар-моддий захиралар» (2006 йил 17 июлда 1595-сон билан рўйхатдан ўтказилган) («Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами», 2006 йил, 28–29-сон, 282-модда) билан тартибга солинади.

1-§. Материалларни ҳисобга олувчи счётлар (1000)

89. Корхонага тегишли бўлган хом ашё, материаллар, ёқилғи, эҳтиёт қисмлар, бутловчи буюмлар, сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар, конструкциялар, деталлар, идишбоп материаллар, инвентарлар, хўжалик жиҳозлари ва ш. к. қийматликларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

1010 «Хом ашё ва материаллар»;

1020 «Сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар ва бутловчи буюмлар»;

1030 «Ёқилғилар»;

1040 «Эҳтиёт қисмлар»;

1050 «Қурилиш материаллари»;

1060 «Идиш ва идишбоп материаллар»;

1070 «Четга қайта ишлаш учун берилган материаллар»;

1080 «Инвентарь ва хўжалик жиҳозлари»;

1090 «Бошқа материаллар».

90. Материаллар ҳисобда иккита баҳонинг энг пасти бўйича материалларни ҳисобга олувчи счётларда — ҳақиқий таннархи (сотиб олиш баҳоси ёки ишлаб чиқариш таннархи) бўйича ёки бозор баҳоси (сотишнинг соф қиймати) бўйича ҳисобга олинади.

91. Зарур ҳолларда (ишлатиладиган материалларнинг номенклатураси катта бўлганда, корхона ичида материалларнинг ҳаракати интенсив бўлганда, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида ва бошқаларда) материаллар ҳисоби ҳисоб баҳоси бўйича юритилиши мумкин. Ҳисоб баҳоси сифатида режа таннархи, ўртача сотиб олиш нархлари, улгуржи ва бошқалар қабул қилинади. Материалларни ҳисоб баҳоси бўйича ҳисобга олишда, ҳар ой, ҳақиқий таннархи кўрсатилган баҳосининг қийматидан фарқланиш суммаси ва фоизлари ҳисоблаб чиқилади. Фарқлар 1610 «Материаллар қийматидаги фарқлар» счётида ҳисобга олинади.

92. 1010 «Хом ашё ва материаллар» счётида қуйидагиларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади:

а) ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг таркибига кирадиган, унинг асосини ташкил этадиган ёки уни тайёр-

лашда (ишлаб чиқаришда) зарур таркибий қисмлар ҳисобланиладиган хом ашё ва асосий материаллар;

б) маҳсулот ишлаб чиқаришда ёки хўжалик эҳтиёжлари учун сарфланадиган, техник мақсадлар ва ишлаб чиқариш жараёнига ёрдамлашишда иштирок этадиган ёрдамчи материаллар;

в) қайта ишлаш учун тайёрланган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ва ҳ.к.;

г) ем-хашак ва тўшамалар. Ўзида ишлаб чиқарилган ем-хашак ва тўшамалар йил охирида ҳақиқий таннархига тўғрилаш билан йил давомида режа таннархи бўйича акс эттирилади.

93. 1020 «Сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар ва бутловчи буюмлар» счётида йиғишда ва қайта ишлов беришда харажат талаб қиладиган ишлаб чиқарилаётган (қурилиш) маҳсулотни бутлаш учун ишлаб чиқариш кооперацияси тартибида харид қилинган, сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар, тайёр бутловчи буюмлар, қурилиш деталлари ва конструкцияларининг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

Илмий-тадқиқот ва конструкторлик ташкилотлари томонидан илмий-тадқиқот ва конструкторлик мавзулари бўйича илмий ва экспериментал ишларни ўтказиш учун четдан сотиб олинадиган бутловчи буюмларни, махсус ускуналарни, асбобларни, мосламаларни ва бошқа қийматликларни 1020 «Сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар ва бутловчи буюмлар» счётида ҳисобга олинади.

94. 1030 «Ёқилғилар» счётида нефть маҳсулотлари, ёқилғи-мойлаш материаллари (ЁММ) (нефть, бензин, керосин, дизель ёқилғиси, ёғ ва ҳоказолар), қаттиқ ёқилғи (кўмир, ўтин ва ҳоказолар) ва газсимон ёқилғи (газ, газолин), шунингдек ишлаб чиқариш чиқиндилари ва қаттиқ ёқилғи сифатида ишлатиладиган иккиламчи материал қийматликларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади. Ёқилғи-мойлаш материаллари (ЁММ) учун талонлардан фойдаланилганда ҳам уларнинг ҳисоби 1030 «Ёқилғилар» счётида юритилади.

95. 1040 «Эҳтиёт қисмлар» счётида машина, ускуна, транспорт воситалари ва бошқаларни таъмирлаш ва эскирган қисмини алмаштириш учун мўлжалланган асосий

фаолият учун харид қилинган ёки тайёрланган, эҳтиёт қисмларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳамда захирадаги автомобиль шиналари ҳисобга олинади. Шу ерда таъмирлаш заводларида ва техник сервис пунктларида корхонанинг таъмирлаш бўлимларида қилинган (яратилган) агрегатлар, двигателлар, ускуналар, тўлиқ комплектли машиналарнинг алмашиш фонди ҳаракати ҳам ҳисобга олинади.

96. 1050 «Қурилиш материаллари» счётида қурилиш конструкциялари ва деталлари, бино ва иншоотларнинг қисмлари, конструкция ва деталларини қуриш ва пардоз қилиш, қурилиш деталларини тайёрлаш қурилиш ва монтаж ишларида ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун ишлатиладиган, шунингдек бошқа эҳтиёжлар учун четдан сотиб олинган ва ўзида ишлаб чиқилган қурилиш материалларининг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

97. 1060 «Идиш ва идишбоп материаллар» счётида идишларнинг барча турлари (хўжалик инвентари сифатида фойдаланиладиган идишлардан ташқари), шунингдек идишлар тайёрлаш ва таъмирлаш учун мўлжалланган материаллар ва деталлар (яшикларни йиғиш учун деталлар, бочка тахтаси, темир гардиш ва бошқалар)нинг мавжудлиги ва ҳаракати юритилади. Юкланадиган маҳсулотларнинг бутлиги ва сақланишини таъминлаш мақсадида вагонлар, баржалар, самолётлар, кемаларни қўшимча жиҳозлаш учун мўлжалланган буюмлар 1010 «Хом ашё ва материаллар» счётида ҳисобга олинади.

98. 1070 «Четга қайта ишлаш учун берилган материаллар» счётида четга қайта ишлаш учун берилган материалларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади. Бунда материалларга қайта ишлов бериш билан боғлиқ четдаги корхоналарга тўланган харажатлар бевосита қайта ишлашдан олинган буюмларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетига олиб борилади.

99. 1080 «Инвентарь ва хўжалик жиҳозлари» счётида корхонанинг айланма маблағлари таркибига кирадиган инвентарлар, асбоблар, хўжалик жиҳозлари ва бошқа меҳнат воситаларининг (кам баҳоли ва тез эскирувчи буюмлар) мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

Ушбу счётда қуйидаги мезонлардан бирига жавоб берадиган мулк ҳисобга олинади:

а) хизмат қилиш муддати бир йилдан ортиқ бўлмаган;

б) хизмат қилиш муддатидан қатъи назар бир бирлиги (комплекти)нинг қиймати (сотиб олиш вақтида) Ўзбекистон Республикасида белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорининг эллик баробаригача бўлган буюмлар. Раҳбар ҳисобот йилида буюмларнинг инвентарь ва хўжалик жиҳозлари таркибида ҳисобга олиниши учун қийматининг паст чегарасини белгилаш ҳуқуқига эга.

Хизмат қилиш муддати ва қийматидан қатъи назар инвентарь ва хўжалик жиҳозлари таркибига қуйидагилар киритилади:

а) махсус асбоблар ва мосламалар (алоҳида буюртмани тайёрлаш учун ёки маълум бир турдаги буюмларни серияли ва оммавий ишлаб чиқариш учун мўлжалланган мақсадли асбоблар ва мосламалар);

б) махсус ва санитар буюмлар, махсус пойафзал;

в) ётоқ жиҳозлари;

г) канцелярия жиҳозлари (калькуляторлар, стол жиҳозлари ва ҳ. к.);

д) ошхона ва овқатланиш хонаси жиҳозлари, шунингдек овқатланиш хонаси чойшаблари;

е) харажатлари, уларни қуриш, қурилиш-монтаж ишлари таннархига олиб бориладиган вақтинчалик (титулсиз иншоотлар) қурилма ва мосламалар;

ж) фойдаланиш муддати бир йилдан кам бўлган алмаштириладиган ускуналар;

з) ов қуроллари (кўкан, қопқон, тўрлар ва ҳ. к.).

Корхоналар мустақил равишда инвентарлар, асбоблар ва хўжалик жиҳозларини ҳисобга олувчи счётларни уларнинг молиявий-хўжалик фаолиятидаги ўрни ва ролига қараб очишлари мумкин. Уларнинг қиймати фойдаланишга берилган вақтда ишлаб чиқариш ёки давр харажатларига тўлиқ қўшилиши мумкин. Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозларининг сақланишини таъминлаш мақсадида кейинчалик уларнинг ҳисоби балансдан ташқари 014 «Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари» счётида цех, омбор ва алоҳида фойдаланувчилар бўйича юритилади.

Инвентарь ва хўжалик жиҳозлари кейинчалик фойдаланишга яроқсиз ҳолга келган ҳолларда уларни баланс-

дан ташқари счётдан ҳисобдан чиқариш белгиланган тартибда расмийлаштирилган ҳисобдан чиқариш далолатномасига асосан амалга оширилади.

100. 1090 «Бошқа материаллар» счётида юқорида келтирилган счётларда назарда тутилмаган материалларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади. Бу ерда ишлаб чиқариш чиқиндилари (қирқимлар, қиринди ва ш. к.); тузатиб бўлмайдиган яроқсиз маҳсулотлар; асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан олинган моддий қийматликлар (металлолом, яроқсиз хом ашё, эскирган шиналар, камералар, яроқсиз резина, ишлатилган мой, нигрол ва ҳ. к.) ҳисобга олинади.

101. Қишлоқ хўжалиги корхоналари уруғликлар, экиш материаллари, (сотиб олинган ва ўзида ишлаб чиқарилган) компостлар, минерал ўғитлар, қишлоқ хўжалик экинлари зараркунандаларига қарши курашда ишлатиладиган, биологик препаратлар, заҳарли кимёвий моддалар, дорилар ҳамда кимёвий моддаларни (ўсимликчиликда, чорвачиликда ва ёрдамчи хўжаликда) ҳисобга олиш ва бошқалар учун қўшимча счётларни очишлари мумкин.

102. Материалларнинг келиб тушиши 1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» ва 1610 «Материаллар қийматидаги фарқлар» счётларидан фойдаланилган ҳолда (агар бу корхонанинг ҳисоб счётида белгиланган бўлса) ёки ушбу счётлардан фойдаланилмаган ҳолда акс эттирилиши мумкин.

103. Материалларни ишлаб чиқаришга ёки бошқа хўжалик мақсадларига ҳақиқатда сарфланиши (1000) материалларни ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Материалларни четга сотиш (1000) материалларни ҳисобга олувчи счётларнинг кредити ва 9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётининг дебетида акс эттирилади.

Материалларни ҳисобга олувчи счётлар (1000)нинг аналитик ҳисоби сақланиш жойлари ва уларнинг алоҳида номлари (турлари, навлари, ҳажмлари ва бошқалар) бўйича юритилади.

104. Материалларни ҳисобга олувчи счётлар (1000)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Мол етказиб берувчилардан материаллар олинди	1010–1090	6010
2	Асосий воситаларни тугатиш натижасида келиб тушган материалларнинг қиймати	1090	9210
3	Таъсисчилардан уларнинг улуши ҳисобидан турли хил материалларнинг келиб тушиши	1010–1090	4610
4	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан материалларнинг келиб тушиши	1010–1090	6110, 6120
5	Бошқа шахслардан материалларнинг текинга олиниши	1010–1090	8530
6	Материаллар кирим қилингандан кейин аниқланган яроқсизлик (дефект) бўйича мол етказиб берувчига билдирилган даъво	4860	1010–1090
7	Транспорт-тайёрлов харажатларининг материаллар таннархига киритилиши	1010–1090	1510
8	Яроқсиз маҳсулотдан қолган материалларнинг кирим қилиниши	1090	2610
9	Материалларнинг ҳақиқий таннархи бўйича кирим қилиниши (1500 счёт қўлланилганда)	1010–1090	1510
10	Ўзида ишлаб чиқарилган материалларнинг кирим қилиниши	1010–1090	2310
11	Тўлови инкор этилган олдин билдирилган даъво суммасининг ҳисобдан чиқарилиши	1010–1090	4860
12	Асосий, ёрдамчи ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатувчи хўжаликларга материалларнинг чиқарилиши	2010, 2310, 2510, 2710	1010–1090
13	Маъмурий эҳтиёжлар учун материалларнинг берилиши	9420	1010–1090

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
14	Яроқсиз маҳсулотни тузатиш учун материалларнинг сарфланиши	2610	1010–1090
15	Маҳсулотларни сотиш учун идишларнинг сарфланиши	9410	1060
16	Четга чиқиб кетаётган материалларнинг қийматини ҳисобдан чиқариш	9220	1010–1090
17	Табиий офат натижасида йўқотилган материалларнинг ҳисобдан чиқарилиши	9720	1010–1090
18	Инвентаризация натижасида материалларнинг камомади аниқланди	5910	1010–1090
19	Тоғ-кон тайёргарлик ишларида фойдаланилган қурилиш материалларининг ҳисобдан чиқарилиши	9440	1050

2-§. Ўстиришдаги ва боқувдаги ҳайвонларни ҳисобга олувчи счётлар (1100)

105. Корхонага тегишли ёш ҳайвонлар; боқувдаги, яйловдаги катта ёшдаги ҳайвонлар; паррандалар; ёввойи ҳайвонлар; қуёнлар; асалари оилалари; сотиш учун асосий подадан яроқсиз қилинган (боқувга қўйилмасдан); сотиш учун аҳолидан қабул қилинган қорамолларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар»;

1120 «Бўрдоқидаги ҳайвонлар».

Юқорида кўрсатилган ҳайвонларни ўстириш ва бўрдоқига боқиш харажатлари 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» (агар чорвачилик асосий фаолият тури бўлса) ёки 2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счётларида ҳисобга олинади.

106. Асосий подадан яроқсиз қилинган ҳайвонлар 1120 «Бўрдоқидаги ҳайвонлар» счётига, 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитидан (маҳсул-

дор ҳайвонлар — бошланғич қийматда; ишчи ҳайвонлар — яроқсизга чиқариш натижасида олинган ҳақиқий миқдорида) ҳисобга олинади.

107. Насл сифатида олинган ёш ҳайвонлар 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» счётининг дебетига ва насл берадиган ҳайвонларни сақлаш харажатларини ҳисобга олувчи счётнинг кредитидан кирим қилинади.

108. Ёш йирик шохли қорамоллар ва боқувдаги (яйловдаги) ҳайвонларнинг ортган вазнининг қиймати, шунингдек ёш ҳайвонлар (тойлар ва бошқалар)нинг ўсиш қиймати ҳар ойда 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» ва 1120 «Бўрдоқидаги ҳайвонлар» счётларининг дебетига парваришлаш режа таннархи бўйича ушбу ҳайвонларни парваришлаш харажатларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитидан олиб борилади. Йил охирида кўрсатилган счётлар бўйича йил давомида парваришлаш режа таннархи бўйича ҳисобга олинган ҳайвонларнинг қўшилган вазни ёки ўсиш қийматини, парваришлашнинг ҳақиқий таннархигача тўғрилаш ёзувлари амалга оширилади.

109. Асосий подага ўтказиладиган ёш ҳайвонлар 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» счётидан 0840 «Асосий подани ташкил этиш» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади. Бир вақтнинг ўзида ёш ҳайвонларнинг асосий подага ўтказилишида 0170 «Ишчи ва маҳсулдор ҳайвонлар» счёти дебетланади ва 0840 «Асосий подани ташкил қилиш» счёти кредитланади. Қиймати 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» счётида юритиладиган ҳайвонларнинг четга чиқиб кетиши, шу жумладан, асосий подадан яроқсиз қилинган ҳайвонларни тайёрлаш корхоналарига топширилиши 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар», 1120 «Бўрдоқидаги ҳайвонлар» счётларининг кредити ва 9110 «Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи» счётининг дебетида акс эттирилади ва бир вақтнинг ўзида ушбу ҳайвонлар учун сотиб олувчидан корхонага тегишли суммага 9010 «Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар» счётининг кредити билан 4010 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинадиган счётлар» счётининг дебети билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

110. Нобуд бўлган ва ноиложликдан сўйилган эпизоотия ёки табиий офатдан нобуд бўлганларидан ташқари

ҳайвонларнинг қиймати, моддий қийматликларнинг бузилиши сифатида 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» ва 1120 «Бўрдоқидаги ҳайвонлар» счётларининг кредити ва 5910 «Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар» счётининг дебетида акс эттирилади. Нобуд бўлган ва ноиложликдан сўйилган ҳайвонлардан олинган терилар, шохлар, туёқлар, техник ёғлар ва шу кабилар фойдаланиш ёки сотиш мумкин бўлган нархлар бўйича баҳоланиб, қўшимча маҳсулот сифатида ҳайвонларни парваришлаш харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг кредитидан киритим қилинади. Эпизоотия ёки табиий офатдан нобуд бўлган ёки сўйилган ҳайвонларнинг қиймати 1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» ва 1120 «Бўрдоқидаги ҳайвонлар» счётларининг кредитидан бевосита 9720 «Фавқулоддаги зарарлар» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

1110 «Ўстиришдаги ҳайвонлар» ва 1120 «Бўрдоқидаги ҳайвонлар» счётлари бўйича аналитик ҳисоблар ҳайвонларни ўстириш ва боқиш харажатларини ҳисобга олиш учун белгиланган ҳайвонларни сақлаш жойлари, турлари, ёшларининг гуруҳлари ва бошқалар бўйича юритилади.

111. Ўстиришдаги ва боқувдаги ҳайвонларни ҳисобга олувчи счётлар (1100)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Бошқа шахслардан ва аҳолидан харид қилинган ҳайвонлар кирим қилинди	1110, 1120	6990
2	Бошқа шахслардан ва аҳолидан харид қилинган ҳайвонлар кирим қилинди (1500 счётдан фойдаланилганда)	1510	6990
3	Ҳайвонларнинг ортган вазни ва ўсишининг кирим қилиниши	1110, 1120	2010, 2710
4	Мол етказиб берувчилардан харид қилинган ёш ҳайвонлар кирим қилинди	1110	6010
5	Ундирилмайдиган даъволар суммасининг ҳисобдан чиқарилиши	1110, 1120	4860
6	Ҳайвонларни етказиб келиш бўйича ҳисобдор шахсларнинг харажатлари	1110, 1120	6970

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Таъсисчилардан улуш сифатида олинган ёш ҳайвонларнинг кирим қилиниши	1110	4610
8	Йирик шохли қорамоллар наслларининг кирим қилиниши	1110	2010, 2710
9	Ишчи отлар наслларининг (тойчоқлар) кирим қилиниши	1110	2310
10	Бошқа шахслардан текинга келиб тушган ёш ҳайвонларнинг кирим қилиниши	1110	8530
11	Ёш ҳайвонларнинг асосий подага ўтказилиши	0840	1110
12	Инвентаризация натижасида аниқланган четга сотилган ва берилган ёш ҳайвонлар	9110 ёки 9220	1110
13	Ёш ҳайвонларнинг шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига берилиши	9220	1110
14	Эпизоотия натижасида нобуд бўлган ёш ҳайвонларнинг ҳисобдан чиқарилиши	9720	1110

3-§. Материалларни тайёрлаш ва харид қилишни ҳисобга олувчи счётлар (1500)

112. Айланма маблағларга тааллуқли бўлган моддий қийматликларни тайёрлаш ва сотиб олиш тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» счётида амалга оширилади.

113. 1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» счётининг дебетига моддий қийматликларнинг ҳисоб баҳоси олиб борилади. Бунда у ёки бу қийматликлар қаердан келиб тушганлиги ва корхонада материалларни тайёрлаш ва олиб келиш харажатларининг хусусиятига кўра 6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» ва шу каби бошқа счётлар билан боғланган ҳолда ёзувлар амалга оширилади.

1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» счётининг кредитига харид қилинган қийматликларни харид қилиш (тайёрлаш)нинг ҳақиқий таннархи бўйича ҳисобланган қиймати, моддий қийматликларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда олиб борилади.

Моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ва ҳисоб баҳоси бўйича қиймати орасидаги фарқ суммаси 1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» счётидан 1610 «Материаллар қийматидаги фарқлар» счётига ҳисобдан чиқарилади.

Ой охирида 1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» счётидаги қолдиқ тайёрланган ва харид қилинган, шунингдек йўлдаги ёки мол етказиб берувчиларнинг омборларидан (ушбу қийматликларни омборга кирим қилмасдан) олиб келинмаган материалларнинг мавжудлигини кўрсатади.

114. Материалларни тайёрлаш ва харид қилишни ҳисобга олувчи счётлар (1500)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Товар-моддий қийматликларни тайёрлаш ва етказиб бериш жараёнида ёрдамчи ишлаб чиқариш томонидан кўрсатилган хизматларнинг ҳисобдан чиқарилиши	1510	2310
2	Мол етказиб берувчилардан материаллар олинди	1510	6010
3	Мол етказиб берувчиларга материалларнинг камомад суммаси бўйича даъво билдирилди	4860	1510
4	Ундирилмаган даъво суммаларининг материаллар таннархига киритилиши	1510	4860
5	Товар-моддий қийматликларни харид қилишда ҳисобдор шахслар томонидан тўланган суммалар	1510	6970
6	Материалларни харид қилишдаги турли ташкилотларнинг хизматлари суммаси	1510	6990

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан келиб тушган материаллар	1510	6110, 6120
8	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар кирим қилинди	0710	1510
9	Омборга келиб тушган моддий қийматликларнинг кирим қилиниши	1010—1090, 2910—2990	1510
10	Ўстиришга ва боқувга келиб тушган ҳайвонларнинг кирим қилиниши	1110, 1120	1510
11	Фарқ суммасининг ҳисобдан чиқарилиши:		
	а) келиб тушган моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ҳисоб баҳосидан паст бўлганда	1510	1610
	б) келиб тушган моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ҳисоб баҳоларидан юқори бўлганда	1610	1510

4-§. Материаллар қийматидаги фарқларни ҳисобга олувчи счётлар (1600)

115. Моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ва ҳисоб баҳоси орасидаги фарқ тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 1610 «Материаллар қийматидаги фарқлар» счётида амалга оширилади.

Моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ва ҳисоб баҳолари орасидаги фарқ суммаси 1610 «Материаллар қийматидаги фарқлар» счётининг дебети ёки кредитига 1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» счётидан ҳисобдан чиқарилади.

1610 «Материаллар қийматидаги фарқлар» счётида йиғилган моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ва ҳисоб баҳолари орасидаги фарқ суммалари ишлаб чи-

қариш харажатлари, давр харажатлари ва бошқа тегишли харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетига сарфланган материалларнинг ҳисоб баҳосига мутаносиб равишда ҳисобдан чиқарилади.

1610 «Материаллар қийматидаги фарқлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб моддий қийматликларнинг гуруҳлари бўйича юритилади.

116. Материаллар қийматидаги фарқларни ҳисобга олувчи счётлар (1600)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Фарқ суммасининг ҳисобдан чиқарилиши:		
	а) келиб тушган моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ҳисоб баҳоларидан паст бўлганда	1510	1610
	б) келиб тушган моддий қийматликларнинг ҳақиқий таннархи ҳисоб баҳоларидан юқори бўлганда	1610	1510
2	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинган материаллар бўйича фарқлар суммаси	1610	4110, 4120
3	Материаллар қийматидаги фарқлар (ҳисобланган улушда) тегишли счётларга ҳисобдан чиқарилди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	1610
4	Материаллар қийматидаги фарқнинг бир қисми ажратилган бўлинмаларга, уларга берилган материаллар счётига ҳисобдан чиқарилди	4110	1610

5-§. Асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар (2000)

117. Корхонанинг асосий фаолият тури ҳисобланган маҳсулот (иш, хизмат)лар, асосий ишлаб чиқариш хара-

жатлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётида амалга оширилади.

118. Олдиндан (ижара, абонент тўлови ва ҳ. к.) ёки кейинги даврлардаги (ҳисобдор суммасининг ортиқча харажатлари учун тўловлар ва бошқалар) — корхона харажатлари маҳсулот (иш, хизмат)лар таннархига уларнинг тўланган муддатидан қатъи назар — қайси даврга тааллуқли бўлса, ўша ҳисобот даврида киритилади.

119. 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётининг дебети бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш билан бевосита боғлиқ бўлган тўғри харажатлар, шунингдек ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатлари, асосий ишлаб чиқаришни бошқариш ва хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган эгри харажатлар ва яроқсиз маҳсулот ҳисобига йўқотишлар акс эттирилади.

Маҳсулот ишлаб чиқариш, иш бажариш ва хизмат кўрсатиш билан бевосита боғлиқ бўлган тўғри харажатлар 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётига ишлаб чиқариш захиралари, меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётларнинг кредитидан ҳисобдан чиқарилади.

Ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатлари 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётига 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётининг кредитидан ҳисобдан чиқарилади.

Асосий ишлаб чиқаришни бошқариш ва хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган эгри харажатлар 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётига 2510 «Умумий ишлаб чиқариш харажатлари» счётидан ҳисобдан чиқарилади.

Яроқсиз маҳсулот ҳисобига йўқотишлар 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётига 2610 «Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотлар» счётидан ҳисобдан чиқарилади.

2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётининг кредитида тугалланган маҳсулот ишлаб чиқариш, иш ва хизматларни бажаришнинг ҳақиқий таннарх суммалари акс эттирилади. Ушбу суммалар 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётидан 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар», 9110 «Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи», 9130 «Бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларнинг таннархи» счётларининг дебетига ҳисобдан чиқарилиши мумкин.

2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счёти бўйича ой охиридаги қолдиқ тугалланмаган ишлаб чиқаришнинг таннархини кўрсатади.

Аналитик ҳисоб харажатларнинг турлари ва чиқарилаётган маҳсулотларнинг турлари бўйича юритилади. Харажатларнинг юзага келиш жойлари ва бошқа белгилари бўйича гуруҳланиши, шунингдек калькуляцион ҳисоб алоҳида счётлар тизимида амалга оширилади. Ушбу счётларнинг таркиби ва фойдаланиш услубиятини ҳар бир корхона ўзининг ишлаб чиқариш фаолияти, тузилиши, бошқаришни ташкил этиш хусусиятларига қараб белгилайди. Агар харажатларнинг вужудга келиш жойи ва бошқа белгилари бўйича гуруҳланиши ҳамда калькуляцион ҳисоб алоҳида счётлар тизимида ҳисобга олинмаса, 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётининг аналитик ҳисоби ҳам корхонанинг алоҳида бўлинмалари бўйича юритилади.

120. Асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар (2000)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Бевосита маҳсулот ишлаб чиқариш (иш бажариш, хизмат кўрсатиш)да қатнашадиган асосий воситаларнинг эскириши	2010	0211–0299
2	Маҳсулот ишлаб чиқариш, иш бажариш ва хизмат кўрсатишга тааллуқли бўлган номоддий активларнинг амортизацияси	2010	0510–0590
3	Тўғри материал харажатлари маҳсулот ишлаб чиқариш, иш бажариш ва хизмат кўрсатишга ҳисобдан чиқарилди	2010	1010–1090
4	Чорвачилик маҳсулотини олиш учун ҳайвонларни сўйиш (ҳайвонлар қиймати)	2010	1110, 1120
5	Материаллар қийматидаги фарқ тегишли улушларда асосий ишлаб чиқаришга ҳисобдан чиқарилди	2010	1610
6	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларни қайта ишлаш учун асосий ишлаб чиқариш цехларига чиқариш	2010	2110

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Ёрдамчи цехларнинг харажатларини асосий ишлаб чиқаришнинг маҳсулоти ва хизматлари таннархига киритиш	2010	2310
8	Умумишлаб чиқариш харажатларининг асосий ишлаб чиқариш маҳсулоти ва хизматларининг таннархига киритилиши	2010	2510
9	Яроқсиз маҳсулотлар ҳисобига йўқотишлар асосий ишлаб чиқариш маҳсулоти ва хизматларлари таннархига киритилди	2010	2610
10	Илгари келгуси давр харажатлари сифатида акс эттирилган харажатларнинг тегишли улуши маҳсулот таннархига олиб борилди	2010	3110–3190
11	Кирим қилинган тайёр маҳсулотнинг омбордан цехларга қайта ишлаш ва ҳоказо учун қайтарилиши	2010	2810
12	Товарлар қайта ишлашга берилди	2010	2910–2990
13	Ишлаб чиқариш учун бевосита цехларга келиб тушадиган моддий қийматликлар ва хизматлар олинди	2010	6010
14	Қондирилмаган даъволар суммаси асосий ишлаб чиқариш маҳсулотлари, иш ва хизматларининг таннархига киритилди	2010	4860
15	Асосий ишлаб чиқаришдаги суғурта харажатлари	2010	6510
16.	Асосий ишлаб чиқариш харажатлари бўйича мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар	2010	6520
17	Асосий ишлаб чиқариш ходимларига меҳнат ҳақи тўлаш бўйича суммалар ҳисобланди	2010	6710
18	Ҳисобдор шахслар томонидан амалга оширилган асосий ишлаб чиқариш харажатлари	2010	4220–4290, 6970

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
19	Асосий ишлаб чиқариш цехларига турли корхоналарга улар томонидан кўрсатилган хизматлар учун қарзлар	2010	6990
20	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг асосий ишлаб чиқариш эҳтиёжларига қилган харажатлари	2010	6110, 6120
21	Асосий цехларда аниқланган тугалланмаган ишлаб чиқаришнинг ортиқчалари кирим қилинди	2010	9390
22	Материалларнинг асосий ишлаб чиқаришдан қайтарилиши; ўзида ишлаб чиқарилган материаллар, шунингдек қайтариладиган чиқиндиларнинг кирим қилиниши	1010—1090	2010
23	Ҳайвонларни ўстириш ва бўрдоқига боқиш бўйича жорий харажатларнинг ҳайвонлар таннархига (ўсиш ва ортган вазннинг) киритилиши; ҳайвонлар наслининг акс эттирилиши	1110, 1120	2010
24	Тугалланмаган маҳсулотни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	2010	6230
	б) қийматининг камайтирилиши	3290	2010
25	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар операцияларараро омборларга кирим қилинди (ярим тайёр маҳсулот ҳолида)	2110	2010
26	Асосий ишлаб чиқаришда аниқланган тўғриланмайдиган яроқсиз маҳсулотдан йўқотишлар ҳисобдан чиқарилди	2610	2010
27	Маҳсулотни ҳақиқий таннарх бўйича ишлаб чиқариш	2810	2010
28	Савдо ва таъминот корхоналарида ўзида ишлаб чиқарган товарларнинг (қайта ишлашдаги ва ҳоказо) кирим қилиниши	2910—2990	2010

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
29	Асосий цехларда бажарилган иш ёки кўрсатилган хизматларнинг сотилиши; тугалланган ва буюртмачи томонидан қабул қилинган ишларнинг босқичлари бўйича харажатлар суммасининг ҳисобдан чиқарилиши	9130	2010
30	Бошқа чиқиб кетган (текинга бериш ва бошқалар) маҳсулот таннархининг ҳисобдан чиқарилиши	9110	2010
31	Табиий офатлар, ёнғин ва шу кабилар натижасида тугалланмаган ишлаб чиқаришдаги йўқотишлар ҳисобдан чиқарилди	9720	2010
32	Асосий ишлаб чиқаришда аниқланган моддий қийматликларнинг камомади	5910	2010

6-§. Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2100)

121. Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг алоҳида ҳисобини олиб борадиган корхоналарда уларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 2110 «Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар» счётида амалга оширилади.

Ушбу счётда корхонанинг ўзида ишлаб чиқарилган (ишлаб чиқаришнинг тўлиқ циклида) ярим тайёр маҳсулотлардан: қора металлургияда қайта ишланувчи чўян; техник резина саноатида хом резина ва елим; кимё саноатининг азотли ўғит комбинатларидаги сульфат кислота; тўқимачилик саноатида йигирилган ип, хом сурп ва ҳоказо акс эттирилиши мумкин.

Юқорида келтирилган қийматликлар бошқа корхоналарда тугалланмаган ишлаб чиқариш таркибида, яъни 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счётида акс эттирилади.

2110 «Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар» счётининг дебетида 2010 «Асосий ишлаб чиқариш»

счёти билан боғланган ҳолда ярим тайёр маҳсулотларни ишлаб чиқариш билан боғлиқ харажатлар акс эттирилади. 2110 «Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар» счётининг кредитида 2010 «Асосий ишлаб чиқариш» счёти билан боғланган ҳолда қайта ишлашга берилган ва 9110 «Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи» счёти билан боғланган ҳолда бошқа корхоналарга сотилган ярим тайёр маҳсулотларнинг таннархи акс эттирилади.

2110 «Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ярим тайёр маҳсулотларнинг сақланиш жойлари ва алоҳида номлари (турлари, навлари, миқдорлари ва ш. к.) бўйича юритилади.

122. Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2100)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришда чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар омборга кирим қилинди	2110	2010, 2310
2	Ярим тайёр маҳсулотларнинг ортиқча қисми кирим қилинди	2110	9390
3	Ажратилган бўлинмалардан олинган ярим тайёр маҳсулотлар кирим қилинди	2110	6110
4	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	2110	6230
	б) қийматининг камайтирилиши	3290	2110
5	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун берилди	2010, 2310	2110
6	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотни тузатишга сарфланиши; ярим тайёр маҳсулотларнинг яроқсизлиги туфайли йўқотишларнинг акс эттирилиши	2610	2110

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Сотиш учун мўлжалланган ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг тайёр маҳсулот сифатида акс эттирилиши	2810	2110
8	Ўзида ишлаб чиқарилиб сотилган ярим тайёр маҳсулотлар таннархини ҳисобдан чиқариш	9110	2110
9	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг бошқа корхоналарга текинга берилиши	9430	2110
10	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг ажратилган бўлинмаларга берилиши	4110	2110
11	Табиий офатлар натижасида ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар бўйича кўрилган зарарларни ҳисобдан чиқариш	9720	2110
12	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар камомади аниқланди	5910	2110

7-§. Ёрдамчи ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар (2300)

123. Корхонанинг асосий ишлаб чиқаришига ёки асосий фаолиятига ёрдамчи ва хизмат кўрсатувчи ҳисобланган ишлаб чиқариш харажатлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётида амалга оширилади.

124. Ушбу счёт қуйидагиларни таъминлайдиган, ишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олиш учун қўлланилади:

а) энергиянинг турли хиллари (электр энергияси, буғ ва бошқалар) билан хизмат кўрсатиш;

б) транспорт хизматини кўрсатиш;

в) асосий воситаларни таъмирлаш;

г) асбоблар, тўртбурчак муҳрлар, эҳтиёт қисмлар, қурилиш деталлари ва конструкцияларини тайёрлаш ёки қурилиш материалларини бойитиш (асосан қурилиш корхоналарида);

д) тош, шағал, қум ва бошқа руда бўлмаган материалларни қазиб олиш;

е) ёғоч материалларини тайёрлаш ва тахта қилиш;

ж) қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тузлаш, қуритиш ва консерва қилиш (асосан, савдо корхоналарида).

Бундан ташқари ушбу счётларда корхона балансида турувчи илмий-текшириш ва тажриба-конструкторлик бўлинмаларининг харажатлари акс эттирилиши мумкин.

125. 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётининг дебети бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш, ишлар бажариш ва хизмат кўрсатиш билан бевосита боғлиқ бўлган тўғри харажатлар, шунингдек ёрдамчи ишлаб чиқаришни бошқариш ва хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган эгри харажатлар ва яроқсиз маҳсулот ҳисобига йўқотишлар акс эттирилади.

Маҳсулот ишлаб чиқариш, иш бажариш ва хизмат кўрсатиш билан бевосита боғлиқ тўғри харажатлар 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётига, ишлаб чиқариш захиралари, меҳнат ҳақи тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар, асосий воситаларга эскириш ва номоддий активларга амортизация ҳисоблаш ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётларнинг кредитидан ҳисобдан чиқарилади.

Ёрдамчи ишлаб чиқаришни бошқариш ва хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган эгри харажатлар 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётига 2510 «Умумишлаб чиқариш харажатлари» счётидан ҳисобдан чиқарилади. Ёрдамчи ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ харажатлар айрим ҳолларда бевосита 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётида ҳисобга олиниши мумкин.

Яроқсиз маҳсулот ҳисобига йўқотишлар 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётига 2610 «Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотлар» счётидан ҳисобдан чиқарилади.

2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётининг кредитида тугалланган маҳсулот ишлаб чиқариш, иш бажариш ва хизмат кўрсатиш ҳақиқий таннархининг суммалари акс эттирилади. Ушбу суммалар 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқа-

риш» счётининг кредитидан 2010 «Асосий ишлаб чиқариш», 2510 «Умумишлаб чиқариш харажатлари», 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар», 9130 «Бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларнинг таннархи», 9420 «Маъмурий харажатлар» счётларига ва бошқа счётлар билан боғланган ҳолда ҳисобдан чиқарилади.

2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счёти бўйича аналитик ҳисоб харажат элементлари ва моддалари бўйича ва маҳсулот турлари бўйича юритилади.

2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счёти бўйича ой охиридаги қолдиқ тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматини кўрсатади.

126. Ёрдамчи ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар (2300)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Ёрдамчи ишлаб чиқариш цехларида фойдаланилаётган асосий воситаларнинг эскириши	2310	0211–0299
2	Ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатларига тааллуқли номоддий активларга амортизация ҳисобланди	2310	0510–0590
3	Ёрдамчи ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун материаллар сарфланди	2310	1010–1090
4	Маҳсулот олиш учун ҳайвонларнинг сўйилиши	2310	1110, 1120
5	Тугалланмаган маҳсулотни қайта баҳолаш		
	а) қийматининг оширилиши	2310	6230
	б) қийматининг камайтирилиши	3290	2310
6	Материаллар қийматидаги фарқларни ҳисобланган улушларда ёрдамчи ишлаб чиқариш счётларига ҳисобдан чиқариш	2310	1610
7	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг ёрдамчи ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун сарфланиши	2310	2110

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
8	Умумишлаб чиқариш харажатларининг тегишли улуши ёрдамчи ишлаб чиқариш маҳсулотлари, иш ва хизматлари таннархига киритилиши	2310	2510
9	Ёрдамчи ишлаб чиқариш маҳсулотларини тайёрлашдаги яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишлар уларнинг таннархига киритилиши	2310	2610
10	Келгуси даврлар харажатларининг улуши ёрдамчи ишлаб чиқариш маҳсулотлари, иш ва хизматлари *таннархига киритилди*	2310	3110–3190, 3210–3290
11	Асосий цехларнинг маҳсулотлари ёрдамчи ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун ишлатилди	2310	2810
12	Мол етказиб берувчилардан ёрдамчи ишлаб чиқаришга моддий қийматликлар ва хизматлар (сув, буғ, энергия ва ҳ. к.) келиб тушди	2310	6010, 6990
13	Қондирилмаган даъволар суммасининг ёрдамчи цехларга тегишли бўлган қисми уларнинг маҳсулоти, иш ва хизматлари таннархига ҳисобдан чиқарилди	2310	4860
14	Ёрдамчи ишлаб чиқаришдаги суғурта харажатлари	2310	6510
15	Ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатлари бўйича мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар	2310	6520
16	Ёрдамчи ишлаб чиқариш ходимларига меҳнат ҳақи тўлаш бўйича суммаларнинг ҳисобланиши	2310	6710
17	Ёрдамчи ишлаб чиқаришга кўрсатилган хизматлари бўйича турли корхоналарга бўлган қарзлар	2310	6990
18	Олинган суммадан ортиқча харажат қилганликлари учун ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар	2310	6970

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
19	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг ёрдамчи ишлаб чиқариш цехларига кўрсатган хизматлари	2310	6110, 6120
20	Ёрдамчи ишлаб чиқаришдаги тугалланмаган ишлаб чиқаришнинг ортиқчаси кирим қилинди	2310	9390
21	Ёрдамчи ишлаб чиқариш томонидан ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни харид қилишда қилинган харажатлар асбоб-ускуналар қийматига қўшилди	0710—0720	2310
22	Капитал қўйилмаларда амалга оширилган ёрдамчи цехларнинг харажатлари ва хизматлари ҳисобдан чиқарилди	0810—0890	2310
23	Илгари ёрдамчи ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун ҳисобдан чиқарилган материалларнинг қайтарилиши	1010—1090	2310
24	Ёрдамчи ишлаб чиқаришда ишлаб чиқарилган эҳтиёт қисмлар кирим қилинди	1040	2310
25	Ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатларининг ўстиришдаги ва боқувдаги ҳайвонлар таннархига киритилиши	1110, 1120	2310
26	Материалларни тайёрлаш ва харид қилишда ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг кўрсатган хизматлари ва харажатлари	1510	2310
27	Ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатлари ва хизматлари ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг таннархига киритилди	2110	2310
28	Яроқсиз маҳсулотларни тузатиш бўйича ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатлари	2610	2310
29	Ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатларининг хизмат кўрсатувчи хўжаликларга ўтказилиши	2710	2310
30	Ёрдамчи ишлаб чиқариш харажатлари ва хизматларининг (мавсумий тармоқларда) келгуси давр харажатларига олиб борилиши	3190, 3290	2310

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
31	Ёрдамчи ишлаб чиқаришда ишлаб чиқарилган тайёр маҳсулотлар кирим қилинди	2810	2310
32	Ёрдамчи ишлаб чиқаришдаги маҳсулотларнинг товар сифатида кирим қилиниши (савдо корхоналари ва шу кабиларда ушбу счёт қўлланилганда)	2910	2310
33	Маҳсулотларни сотиш ва етказиб беришда ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг кўрсатган хизматлари ҳисобдан чиқарилди	9410	2310
34	Ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг маҳсулотлари ва бажарилган ишлари, кўрсатган хизматларининг ҳақиқий таннархини ҳисобдан чиқариш	9110, 9130	2310
35	Ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг сотиш ва турли чиқиб кетишидаги харажатларининг ҳисобдан чиқарилиши:		
	— асосий воситалар	9210	2310
	— номоддий активлар	9220	2310
36	Бошқа корхоналарга ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг инвестиция тариқасида маҳсулотлари берилди ва хизматлари кўрсатилди	9110, 9130	2310
37	Ажратилган бўлинмаларга ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг харажатлари ҳисобдан чиқарилди ёки маҳсулот берилди	4110	2310
38	Табиий офат, ёнғин ва шу кабилар натижасида кўрилган ёрдамчи цехларнинг зарарлари ҳисобдан чиқарилди	9720	2310
39	Ёрдамчи ишлаб чиқаришдаги аниқланган моддий қийматликларнинг камомади ва бузилишлари	5910	2310
40	Қайтариладиган ва кўп марта ишлатиладиган идишлар бўйича харажатлар ва йўқотишлар	9430	2310

8-§. Умумишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (2500)

127. Корхонанинг умумишлаб чиқариш харажатлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 2510 «Умумишлаб чиқариш харажатлари» счётида амалга оширилади.

128. Ушбу счётда умумишлаб чиқариш характерига эга бўлган харажатлар акс эттирилади, жумладан:

а) машина ва ускуналарни сақлаш ва улардан фойдаланиш бўйича;

б) ишлаб чиқаришга тааллуқли бўлган асосий воситалар ва номоддий активларнинг амортизация ажратмалари бўйича;

в) ишлаб чиқаришга тааллуқли бўлган асосий воситаларни таъмирлаш харажатлари;

г) ишлаб чиқаришдаги мол-мулкнинг суғурта харажатлари;

д) ишлаб чиқариш биноларини иситиш, ёритиш ва сақлаш харажатлари;

е) ишлаб чиқаришда фойдаланиладиган ишлаб чиқариш бинолари, машина ва ускуналар, бошқа ижарага олинган воситалар учун ижара тўловлари;

ж) ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатишда банд бўлган ишлаб чиқариш ходимларининг меҳнат ҳақи;

з) ишлаб чиқариш хусусиятига эга бўлган бошқа харажатлар.

129. Умумишлаб чиқариш харажатлари умумишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида ишлаб чиқариш захиралари, ходимлар билан меҳнат ҳақи бўйича ҳисоб-китоблар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Умумишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олувчи счётларда ҳисобга олинган харажатлар 2010 «Асосий ишлаб чиқариш», 2310 «Ёрдамчи ишлаб чиқариш» счётларининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

Умумишлаб чиқариш харажатларини алоҳида ҳисоб объектлари орасида тақсимлаш тартиби корхонанинг ҳисоб сиёсати орқали аниқланади.

Умумишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (2500) бўйича аналитик ҳисоб корхонанинг алоҳида бўлинмалари ва харажатлар моддалари бўйича юритилади.

130. Умумишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (2500)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Умумишлаб чиқариш аҳамиятига эга бўлган асосий воситаларнинг эскириши	2510	0220–0299
2	Умумишлаб чиқариш аҳамиятига эга бўлган номоддий активларнинг амортизацияси	2510	0510–0590
3	Умумишлаб чиқариш мақсадларига материалларнинг сарфланиши	2510	1010–1090
4	Умумишлаб чиқариш мақсадларига сарфланган материаллар қийматидаги фарқ ҳисобдан чиқарилди	2510	1610
5	Ўзида ишлаб чиқарган ярим тайёр маҳсулотлар умумишлаб чиқариш мақсадлари учун (синовлар, тажрибалар ўтказишга) берилди	2510	2110
6	Ёрдамчи ишлаб чиқариш хизматлари умумишлаб чиқариш харажатларига ҳисобдан чиқарилди	2510	2310
7	Келгуси давр харажатлари умумишлаб чиқариш харажатларига ҳисобдан чиқарилди	2510	3110–3190
8	Ўзида тайёрланган маҳсулотлар умумишлаб чиқариш аҳамиятига эга бўлган эҳтиёжлар учун фойдаланилди	2510	2810
9	Ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатиш (энергия, сув, газ, алоқа ва ҳ. к.) бўйича мол етказиб берувчиларнинг хизматлари	2510	6010
10	Илгари тақдим этилган, лекин қондирилмаган даъволар суммасининг умумишлаб чиқариш харажатларига ҳисобдан чиқарилиши	2510	4860
11	Умумишлаб чиқариш харажатлари билан боғлиқ суғурта харажатлари	2510	6510
12	Мақсадли давлат жамғармаларига қилинган ажратмалар умумишлаб чиқариш харажатларига киритилди	2510	6520

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
13	Ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатишда банд бўлган ходимларнинг меҳнат ҳақи харажатларининг ҳисобланиши	2510	6710
14	Ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатиш бўйича ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари томонидан амалга оширилган харажатлар	2510	6110, 6120
15	Илгари ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатиш учун берилган материалларнинг ортиқчаси ва қайтарилиши	1010	2510
16	Умумишлаб чиқариш харажатларининг маҳсулот таннархига киритилиши	2010	2510
17	Ёрдамчи цехларга хизмат кўрсатиш бўйича харажатлар уларнинг иш ва хизматлари таннархига киритилди	2310	2510
18	Умумишлаб чиқариш харажатларининг бир қисми яроқсиз маҳсулотларни тузатиш харажатларига қўшилди	2610	2510
19	Ишлаб чиқаришга хизмат кўрсатиш харажатлари келгуси давр харажатлари таркибида акс эттирилди	3110–3190	2510
20	Умумишлаб чиқариш харажатларининг (бекор туриб қолишлар ва ҳ. к.) бир қисми жавобгар шахслар зиммасига юкланди	4730	2510
21	Умумишлаб чиқариш харажатларининг бир қисми (табиий офат, ёнғин ва ҳ. к. сабабли) зарарларга ҳисобдан чиқарилди	9430, 9720	2510

9-§. Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2600)

131. Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулот ҳисобига йўқотишлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 2610 «Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотлар» счётида амалга оширилади.

2610 «Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотлар» счётининг дебетида аниқланган яроқсиз маҳсулотлар бўйича харажатлар, шунингдек кафолатли таъмирлаш харажатлари йиғилади.

2610 «Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотлар» счётининг кредитида яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишларнинг камайишига олиб бориладиган суммалар (яроқсиз маҳсулотнинг фойдаланиш мумкин бўлган баҳоси бўйича қиймати, яроқсиз маҳсулотнинг айбдорларидан ушланадиган суммалар, мол етказиб берувчилар томонидан етказиб берилган сифатсиз материаллар ва ярим тайёр маҳсулотлардан фойдаланиш натижасида юзага келган яроқсиз маҳсулот ва бошқалар учун ундириладиган суммалар), шунингдек яроқсиз маҳсулотлардан кўрилган йўқотиш сифатида ишлаб чиқариш харажатларига ҳисобдан чиқарилган суммалар акс эттирилади.

Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2600) бўйича аналитик ҳисоб корхонанинг алоҳида цехлари, маҳсулот турлари, харажат моддалари ва яроқсиз маҳсулотларнинг вужудга келиш сабаблари бўйича юритилади.

132. Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2600)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Яроқсиз маҳсулотларни тузатиш бўйича материаллар сарфланди	2610	1010–1090
2	Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришда аниқланган тузатиб бўлмайдиган яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишларнинг ҳисобдан чиқарилиши	2610	2010, 2310
3	Ўзида ишлаб чиқарилган яроқсиз ярим тайёр маҳсулотлар аниқланди ва ҳисобдан чиқарилди	2610	2110
4	Умумишлаб чиқариш харажатларининг улуши яроқсиз маҳсулотлар таннархига киритилди	2610	2510

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
5	Харидорга яроқсиз маҳсулот ўрнига юборилган маҳсулот таннархи	2610	2810
6	Яроқсиз маҳсулотларни тузатишда ва кафолатланган таъмирлаш бўйича мол етказиб берувчилардан олинган хизматлар	2610	6010
7	Яроқсиз маҳсулотлар билан боғлиқ харажатлар бўйича мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар	2610	6520
8	Яроқсиз маҳсулотларни тузатиш бўйича меҳнат ҳақи суммаси ҳисобланди	2610	6710
9	Яроқсиз маҳсулотларнинг қайтарилиши ва бошқалар билан боғлиқ суммаларнинг ҳисобдор шахслар ҳисобидан чиқарилиши	2610	4220—4290, 6970
10	Истеъмолчилар томонидан олинган яроқсиз маҳсулотларни тузатиш бўйича қилинган харажатлар учун уларга бўлган қарз	2610	6990
11	Яроқсиз маҳсулотни тузатишдан қолган ва якуний яроқсиз маҳсулотларни ҳисобдан чиқаришдан олинган моддий қийматликларнинг (фойдаланиш мумкин бўлган баҳосида) кирим қилиниши	1010—1090	2610
12	Яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишлар асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг маҳсулотлари, иш ва хизматлари таннархига киритилди	2010, 2310	2610
12	Яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишлар асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг маҳсулотлари, иш ва хизматлари таннархига киритилди	2010, 2310	2610
13	Яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишлар моддий зарар етказган айбдор ишчилар ҳисобига ҳисобдан чиқарилди	4730	2610
14	Компенсация қилинмайдиган ўтган йилларнинг яроқсиз маҳсулотларидан йўқотишлар зарарга ҳисобдан чиқарилди	9430	2610

10-§. Хизмат кўрсатувчи хўжаликларни ҳисобга олувчи счётлар (2700)

133. Хизмат кўрсатувчи хўжаликларда ишлаб чиқарилган маҳсулот, бажарилган иш ва кўрсатилган хизматлар билан боғлиқ харажатлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счётида амалга оширилади.

Корхонанинг хизмат кўрсатувчи хўжаликлари сифатида корхонанинг мақсади бўлган фаолияти маҳсулот ишлаб чиқариш, ишларни бажариш ва хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган ишлаб чиқариш ва хўжаликлар тушунилади. Жумладан, ушбу счётда корхонанинг балансида бўлган соғлиқни сақлаш объектлари, болалар боғчалари, уй-жой-коммунал хўжалиги объектлари, спорт ва маданият, тикувчилик ва бошқа маиший хизмат кўрсатиш устахоналари, ошхона ва буфетлар, илмий-тадқиқот ва конструкторликка оид ажратилган бўлинмаларни сақлаш харажатлари акс эттирилади.

134. 2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счётининг дебетида хизмат кўрсатувчи хўжаликларда маҳсулот ишлаб чиқариш, иш бажариш ва хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ харажатлар акс эттирилади. Харажатлар 2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счётининг дебетига товар-моддий захиралари, меҳнат ҳақи тўлаш бўйича ходимлар билан ҳисоб-китоблар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётларнинг кредитидан ҳисобдан чиқарилади.

2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счётининг кредитида хизмат кўрсатувчи хўжаликлар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулот, бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларнинг ҳақиқий таннархи акс эттирилади. Ушбу суммалар 2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счётининг кредити бўйича товар-моддий захиралар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счёти бўйича ой охиридаги қолдиқ тугалланмаган ишлаб чиқариш қийматини кўрсатади.

2710 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир хизмат кўрсатувчи хўжалик ва

харажат элементлари, моддалари бўйича ва маҳсулот турлари бўйича юритилади.

135. Хизмат кўрсатувчи хўжаликларни ҳисобга олувчи счётлар (2700)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларда фойдаланилаётган асосий воситаларнинг эскириши	2710	0210–0299
2	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларда банд бўлган ходимларга меҳнат ҳақи тўлаш харажатлари	2710	6710
3	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларда фойдаланилаётган номоддий активлар амортизацияси	2710	0510–0590
4	Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар томонидан ёрдамчи ишлаб чиқаришга кўрсатилган ва уларнинг истеъмол қилган хизматлари қиймати	2710	2310
5	Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар харажатларининг сотиш ва маъмурий харажатларга тақсимланиши	9410, 9420	2710
6	Ҳисобот даври охирида хизмат кўрсатувчи хўжаликлар зарарларининг давр харажатларига ҳисобдан чиқарилиши	9430	2710
7	Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар эҳтиёжлари учун материалларнинг сарфланиши	2710	1010–1090
8	Маҳсулот олиш учун ҳайвонларнинг сўйилиши	2710	1110, 1120
9	Тугалланмаган маҳсулотни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	2710	6230
	б) қийматининг камайтирилиши	3290	2710
10	Материаллар қийматидаги фарқлар ҳисобланган улушда хизмат кўрсатувчи хўжаликлар счётига ҳисобдан чиқарилди	2710	1610

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
11	Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотлар хизмат кўрсатувчи хўжаликлар эҳтиёжлари учун сарфланди	2710	2110
12	Келгуси даврлар харажатларининг улуши хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг маҳсулоти, иш ва хизматлари таннархига олиб борилди	2710	3110–3190
13	Асосий цехлар маҳсулотларининг бир қисми хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг эҳтиёжлари учун ишлатилди	2710	2810
14	Мол етказиб берувчилардан хизмат кўрсатувчи хўжаликларга келиб тушган моддий қийматликлар (сув, буғ, энергия ва ҳ. к.) ва хизматлар	2710	6010
15	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларда суғурта бўйича харажатлар	2710	6510
16	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг харажатлари бўйича мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар	2710	6520
17	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларга кўрсатган хизматлари учун турли корхоналарга бўлган қарзлар	2710	6990
18	Ҳисобдор шахсларга қарзлар	2710	6970
19	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларга ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг кўрсатган хизматлари	2710	6110, 6120
20	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларда ортиқча тугалланмаган ишлаб чиқаришнинг кирим қилиниши	2710	9390
21	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг капитал қўйилмаларни амалга оширишдаги харажатлари ва хизматлари ҳисобдан чиқарилди	0810–0890	2710
22	Илгари хизмат кўрсатувчи хўжаликлар эҳтиёжлари учун ҳисобдан чиқарилган материалларнинг қайтарилиши	1010–1090	2710

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
23	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг харажатлари ўстиришдаги ва бўрдоқига боқилаётган ҳайвонларнинг таннархига киритилди	1110, 1120	2710
24	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг материалларни харид қилишда кўрсатган хизматлари ва харажатлари	1510	2710
25	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг харажатлари (мавсумий тармоқларда) келгуси давр харажатлари таркибига киритилди	3110–3190	2710
26	Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан тайёр маҳсулотлар кирим қилинди	2810	2710
27	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг маҳсулотларни етказиш ва сотишда кўрсатган хизматлари ҳисобдан чиқарилди	9410	2710
28	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг сотган маҳсулотлари, бажарган ишлари ва кўрсатган хизматларининг ҳақиқий таннархини ҳисобдан чиқариш	9110, 9130	2710
29	Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар томонидан бошқа корхоналарга инвестиция тариқасида маҳсулотлар берилди ва хизматлар кўрсатилди	9110, 9130	2710
30	Ажратиқан бўлинмаларга хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг маҳсулотлари берилди ёки харажатлари ҳисобдан чиқарилди	4110	2710
31	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг табиий офат, ёнғин ва шу кабилар натижасида кўрган зарарлари ҳисобдан чиқарилди	9430, 9720	2710

11-§. Тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2800)

136. Тайёр маҳсулотларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар»;

2820 «Кўргазмадаги тайёр маҳсулотлар»;

2830 «Комиссияга берилган тайёр маҳсулотлар».

137. Четга кўрсатилган хизматлар ва бажарилган ишларнинг қиймати тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётларда (2800) акс эттирилмайди. Улар бўйича ҳақиқий харажатлар, харажатларни ҳисобга олувчи счётлардан 9130 «Бажарилган иш ва кўрсатилган хизматлар таннархи» счётига ҳисобдан чиқарилади. Буюртмачиларга жойида топшириладиган ва қабул қилиш далолатномаси билан расмийлаштирилмаган маҳсулотлар тугалланмаган ишлаб чиқариш таркибида қолади.

138. 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётида тайёр маҳсулотлар ҳақиқий ишлаб чиқариш таннархи бўйича ҳисобга олинади. Қишлоқ хўжалиги корхоналари ўсимликчилик маҳсулотлари, чорвачилик ва қайта ишланган маҳсулотларининг ҳаракатини бизнес-режадан келиб чиқиб, йил давомида прогноз таннархи бўйича ҳисобга олади. Йил охирида тайёр маҳсулотнинг ҳақиқий ва прогноз таннархи ўртасида аниқланган фарқ маҳсулотлар счётига ҳисобот йили охиридаги келтирилган маҳсулотларнинг қолдиғига тааллуқли бўлган улушларда ўтказилади.

Сотиш учун тайёрланган (олинган) тайёр маҳсулотлар, шу жумладан, қисман корхонанинг ўз эҳтиёжлари учун мўлжалланган маҳсулотларнинг кирим қилиниши 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётининг дебетида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Харидорлар (буюртмачилар)га ортиб жўнатилган тайёр маҳсулотлар ва улар учун ушбу харидор (буюртмачи)лар томонидан ҳисоб-китоб ҳужжатларининг тақдим этилиши 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётининг кредитидан сотилиш тартибида 9110 «Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётида ҳақиқий ишлаб чиқариш таннархида ҳисобга олинган тайёр маҳсулотлар, аналитик ҳисобда алоҳида турдагиларнинг ҳаракатини, маҳсулотнинг ҳақиқий ишлаб чиқариш таннархининг, унинг ҳисоб баҳоси қийматидан фарқини ажратган ҳолда уларни ҳисоб баҳо (режа таннархида, сотиш баҳосида ва бошқа)да акс эттириш мумкин. Бундай фарқлар тайёр маҳсулотнинг алоҳида гуруҳлари бўйича корхона томонидан шакллантириладиган ҳисоб баҳоси қийматидан ҳақиқий ишлаб чиқариш таннархининг фарқ даражасидан келиб чиққан ҳолда ҳисобга олинади.

Тайёр маҳсулотларни 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётидан ҳисобдан чиқаришда ҳақиқий ишлаб чиқариш таннархи аналитик ҳисобда қабул қилинган баҳоси бўйича қийматидан фарқ суммаси, ҳисобот даври бошига тайёр маҳсулотлар қолдиғидаги фарқлар ва ҳисобот ойи мобайнида омборга келиб тушган тайёр маҳсулотлар бўйича фарқларнинг бу маҳсулотларни ҳисоб баҳосидаги қийматига нисбати сифатида аниқланадиган фоизлар бўйича топилади. Сотилган маҳсулотга тўғри келадиган тайёр маҳсулот ҳақиқий ишлаб чиқариш таннархининг унинг ҳисоб баҳоси бўйича қийматидан фарқ суммаси 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётининг кредитида ва улар ортиқча харажат ёки тежалганликни кўрсатишидан келиб чиққан ҳолда қўшимча ёзув орқали тегишли счётларнинг дебетида акс эттирилади.

139. 2820 «Кўргазмадаги тайёр маҳсулотлар» счётида кўргазма, ярмарка, реклама ва кўрсатиш учун мўлжалланган тайёр маҳсулотлар ҳақиқий ишлаб чиқариш таннархи бўйича ҳисобга олинади. Бунда 2820 «Кўргазмадаги тайёр маҳсулотлар» счётининг дебети ва 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётининг кредити бўйича ёзувлар амалга оширилади. Тайёр маҳсулотлар учун жавобгарлик вақтинча бир моддий жавобгар шахсдан бошқасига ўтади. Агар кўргазмага, ярмаркага ва ш. к. га қўйилган тайёр маҳсулотлар сотилса, у ҳолда 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётидаги каби бухгалтерия ёзувлари амалга оширилади.

140. 2830 «Комиссияга берилган тайёр маҳсулотлар» счётида комиссия ва консигнация шартномалари бўйича ортиб жўнатилган тайёр маҳсулотлар акс эттирилади.

Бошқа корхоналарга комиссия ва консигнация шартлари асосида сотиш учун берилган тайёр маҳсулотлар 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счётидан 2830 «Комиссияга берилган тайёр маҳсулотлар» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади. Комиссия ва консигнация шартлари асосида берилган тайёр маҳсулотларни сотишда 2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар» счёти каби бухгалтерия ёзувлари амалга оширилади.

2810 «Омбордаги тайёр маҳсулотлар», 2820 «Кўргазмадаги тайёр маҳсулотлар», 2830 «Комиссияга берилган тайёр маҳсулотлар» счётлари бўйича аналитик ҳисоб жавобгар шахслар бўйича, турлари (сортлар, партиялар, кипалар) бўйича ва тайёр маҳсулотни сақлаш жойлари бўйича юритилади.

141. Тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2800)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Асосий, ёрдамчи цехлардан, хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан тайёр маҳсулотларнинг кирим қилиниши	2810	2010, 2310, 2710
2	Тайёр маҳсулотларни ҳисобнинг ярим тайёр усулида кирим қилиш	2810	2110
3	Тайёр маҳсулотларнинг кўргазмадан омборга кирим қилиниши	2810	2820
4	Тайёр маҳсулотни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	2810	6230
	б) қийматининг камайтирилиши	3190	2810
5	Инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча тайёр маҳсулотлар	2810	9390
6	Ички эҳтиёжлар учун тайёр маҳсулотларнинг ишлатилиши, тайёр маҳсулотларнинг цехларга қайта ишлов бериш ва бошқалар учун қайтарилиши	2010, 2310, 2510, 2710, 9410—9440	2810

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Тайёр маҳсулот омборидан маҳсулотлар яроқсиз маҳсулотларни тузатиш учун берилди	2610	2810
8	Инвентаризация натижасида аниқланган камомад, агар айбдор шахс аниқланмаган бўлса	5910	2810
9	Келгуси давр харажатлари таркибида юритиладиган харажатларга тайёр маҳсулотларнинг ишлатилиши	3190	2810
10	Тайёр маҳсулотларнинг кўргазмага берилиши	2820	2810
11	Сотилган тайёр маҳсулотнинг таннархини ҳисобдан чиқариш	9110	2810–2830
12	Тайёр маҳсулотларнинг молиявий қўйилмалар (шу жумладан қимматли қоғозлар) ҳисобига берилиши	0600, 5800, 9110	9010, 2810
13	Инвентаризация натижасида моддий жавобгар шахснинг айби бўйича камомаднинг аниқланиши	4730	2810
14	Тайёр маҳсулотларнинг ажратилган бўлинмалардан келиб тушиши	2810	6110
15	Тайёр маҳсулотларнинг ажратилган бўлинмаларга берилиши	4110	2810–2830
16	Тайёр маҳсулотларнинг текинга берилиши	9430	2810

12-§ Товарларни ҳисобга олувчи счётлар (2900)

142. Сотишга мўлжалланган товар ва прокат буюмлари сифатида харид қилинган товар-моддий қийматликларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

2910 «Омбордаги товарлар»;

2920 «Чакана савдодаги товарлар»;

2930 «Кўргазмадаги товарлар»;

2940 «Прокатдаги буюмлар»;
2950 «Товарлар билан банд ва бўш идишлар»;
2960 «Комиссияга берилган товарлар»;
2970 «Йўлдаги товарлар»;
2980 «Савдо устамаси»;
2990 «Бошқа товарлар».

143. Саноат ва бошқа ишлаб чиқариш корхоналарида товарларни ҳисобга олувчи счётлар, қандайдир буюмлар, материаллар, озиқ-овқат маҳсулотлари махсус сотиш учун харид қилинган ҳолларда қўлланилади.

144. Таъминот, тайёрлов, савдо корхоналарида товарларни ҳисобга олувчи счётларда, шунингдек асосий воситалар ёки материалларни ҳисобга олувчи тегишли счётларда юритиладиган ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун хизмат қиладиган инвентарлардан ташқари сотиб олинган идишлар ва ўзида ишлаб чиқарилган идишлар ҳисобга олинади.

145. 2910 «Омбордаги товарлар» счётида улгуржи ва тақсимот базаларида, омборларда, умумий овқатланиш корхоналарининг сақлаш жойларида, сабзавотни сақлаш жойларида ва бошқаларда сақланаётган мавжуд товар захираларининг нақдлиги ва ҳаракати сотиб олиш қийматида ҳисобга олинади.

Омборга келиб тушган товарлар ва идишларнинг кирим қилиниши 2910 «Омбордаги товарлар» счётининг дебетида товарларни харид қилиш билан боғлиқ харажатлар билан биргаликда акс эттирилади.

Товарлар ва идишларнинг келиб тушишини 1510 «Материалларни тайёрлаш ва харид қилиш» счётидан фойдаланилган ҳолда материаллар билан боғлиқ муомалаларни ҳисобга олиш тартиби каби бир хилда ҳисобда акс эттириш мумкин.

Харидорлар (буюртмачилар)га сотилган товарлар ва улар учун ушбу харидор (буюртмачи)ларга ҳисоб-китоб ҳужжатларининг тақдим этилиши ёки улар томонидан тўланиши 2910 «Омбордаги товарлар» счётидан 9120 «Сотилган товарларнинг таннархи» счётининг дебетига сотиш тартибида ҳисобдан чиқарилади.

146. 2920 «Чакана савдодаги товарлар» счётида чакана савдо корхоналари (магазинлар, палаткалар, ларёклар,

киоскалар ва ҳ. к.) ва умумий овқатланиш корхоналарининг буфетларидаги товарларнинг нақдлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади. Чакана савдо корхоналари ва умумий овқатланиш корхоналарининг буфетларидаги шиша идишлар (шишалар, банкалар ва бошқалар)нинг нақдлиги ва ҳаракати ҳам ушбу счётда ҳисобга олинади. Чакана савдодаги товарларнинг сотилишида ҳам 2910 «Омбордаги товарлар» счётидаги каби бухгалтерия ёзувлари амалга оширилади.

147. 2930 «Кўргазмадаги товарлар» счётида кўргазмалар, ярмаркалар, реклама ва кўрсатиш учун мўлжалланган товарлар ҳисобга олинади. Бунда 2930 «Кўргазмадаги товарлар» счётининг дебети ва 2910 «Омбордаги товарлар» ёки 2920 «Чакана савдодаги товарлар» счётларининг кредити бўйича ёзувлар амалга оширилади. Товарлар учун жавобгарлик вақтинча бир моддий жавобгар шахсдан бошқасига ўтади. Агар кўргазмага, ярмаркага ва ҳоказога қўйилган товарлар сотилса, у ҳолда бухгалтерия ёзувлари 2910 «Омбордаги товарлар» счётидаги каби амалга оширилади.

148. 2940 «Прокатдаги буюмлар» счётида прокатга (ижарага) бериш учун мўлжалланган буюмларнинг нақдлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

149. 2950 «Товарлар билан банд ва бўш идишлар» счётида товарлар билан банд ва бўш турган идишларнинг (чакана савдо корхоналаридаги ва умумий овқатланиш корхоналарининг буфетларидаги шиша идишлардан ташқари) нақдлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

Савдо корхоналари товарлар билан банд ва бўш бўлган идишларнинг ҳаракатини уларнинг таркиби ва баҳосидан келиб чиққан ҳолда идишлар гуруҳи баҳоси бўйича ўрнатиладиган ўртача ҳисоб баҳоси бўйича ҳисобга олишлари мумкин. Бунда идишларни сотиб олиш баҳоси билан ўртача ҳисоб баҳолари орасидаги фарқ 9390 «Бошқа операцион даромадлар» счётида ёки 9490 «Бошқа операцион харажатлар» счётида олиб борилади.

150. 2960 «Комиссияга берилган товарлар» счётида бошқа корхоналарга комиссия ва консигнация шартномаси бўйича берилган товарлар ҳисобга олинади.

151. 2970 «Йўлдаги товарлар» счётида ҳисобот даври охирида йўлда қолган (омборга келиб тушмаган) товарлар ҳисобга олинади.

152. 2980 «Савдо устамаси» счёти агар чакана савдо ва умумий овқатланиш корхоналарида товарлар ҳисобда сотиш баҳосида юритилса, товарларнинг савдо устама (чегирма)лари тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Умумий овқатланиш корхоналарида ушбу счётда омборхоналар, буфетлар ва ошхоналардаги мавжуд озиқ-овқат маҳсулотлари ва товарларнинг савдо устамалари, шунингдек ошхона ва буфет маҳсулотларига сотиш баҳосида уларнинг қийматига белгиланган тартибда қўйиладиган устама суммалари ҳисобга олинади.

2980 «Савдо устамаси» счёти товарлар кирим қилинганда савдо устамаси суммасига кредитланиб, сотилган, чиқарилган ёки табиий йўқотиш натижасида ҳисобдан чиқарилган, яроқсиз, бузилган, камомад ва ҳоказоларда товарлар бўйича савдо устамаси суммасига дебетланади. Савдо устамасининг сотилган товарларга тўғри келадиган қисми 2980 «Савдо устамаси» счётининг дебетида ва 9120 «Сотилган товарларнинг таннархи» счётининг кредитида акс эттирилади. Савдо устамаси суммасининг сотилмай қолган товарлар қолдиғига тўғри келадиган қисми йўқлама қилиш опислари асосида, ўрнатилган меъёрларга мувофиқ, товарларга тегишли устамани аниқлаш орқали аниқлаштирилади.

Чакана савдо корхоналарида сотилмаган товарлар қолдиғига тўғри келадиган савдо устамаси суммаси ой бошида товарлар қолдиғига тўғри келадиган савдо устамаси суммаси ва 2980 «Савдо устамаси» счёти дебети бўйича айланма суммасига (бошқа ҳисобдан чиқаришларга) камайтирилган 2980 «Савдо устамаси» счёти кредити бўйича айланмани бир ойда сотилган товарлар суммаси (ҳисоб баҳолари бўйича) ва ой охиридаги товарлар қолдиғига (ҳисоб баҳолари бўйича) нисбатидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган фоиз бўйича аниқланиши мумкин.

153. 2990 «Бошқа товарлар» счётида 2910—2970 счётларда акс эттирилмайдиган бошқа товарлар ҳисобга олинади.

Товарларни ҳисобга олувчи счётлар (2900) бўйича аналитик ҳисоб моддий жавобгар шахслар, товарларнинг номлари (нави, гуруҳлари, тойлар) ва товарларнинг сақланиш жойлари бўйича юритилади.

154. Товарларни ҳисобга олувчи счётлар (2900)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Савдо корхоналарининг асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқаришдан қайта ишлаш жараёнида олинган товарларни кирим қилиш	2910–2990	2010, 2310
2	Товарларни ҳисобдор сумма ҳисобидан сотиб олиш	2910–2990	6970
3	Мол етказиб берувчилардан товарлар олинди	2910–2990	6010, 7010
4	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан товарлар ва прокат буюмларининг келиб тушиши	2910–2990	6110, 6120, 7110, 7120
5	Устав капиталига улуш сифатида келиб тушган товарларнинг кирим қилиниши	2910–2990	4610
6	Товарларни қайта баҳолаш:		
	а) қийматининг оширилиши	2910–2990	6230
	б) қийматининг камайтирилиши	3190	2910–2990
7	Текинга олинган товарларни кирим қилиш	2910–2990	8530
8	Инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча товарлар ва идишлар	2910–2990	9390
9	Илгари товар сифатида кирим қилинган моддий қийматликларни материаллар таркибига киритиш ёки товарларни ўз эҳтиёжлари учун олинган материаллар сифатида кирим қилиш	1010	2910–2990
10	Яроқсиз ҳолга келган прокат буюмларини ҳисобдан чиқариш	9430	2940

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
11	Товарлар қайта ишлашга берилди	2010	2910–2990
12	Инвентаризация натижасида аниқланган камомад, агар айбдор шахс аниқланмаган бўлса	5910	2910–2990
13	Молиявий қўйилмалар ҳисобига (шу жумладан, қимматли қоғозлар учун тўлов ҳисобига) товарларнинг берилиши	9120	2910–2990
14	Сотилган товарларнинг таннархини ҳисобдан чиқариш	9120	2910–2990
15	Инвентаризация натижасида моддий жавобгар шахс айби билан аниқланган камомад	4730	2910–2990
16	Ажратилган бўлинмаларга товарларнинг берилиши	4110	2910
17	Товарларга савдо устамаси	2920	2980
18	Сотилган савдо устамасининг ҳисобдан чиқарилиши	2980	9120

III бўлим
КЕЛГУСИ ДАВР ХАРАЖАТЛАРИ ВА КЕЧИКТИРИЛГАН ХАРАЖАТЛАР — ЖОРИЙ ҚИСМИ

1-§. Келгуси давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (3100)

155. Ушбу ҳисобот даврида амалга оширилган, аммо жорий қисми бўйича келгуси ҳисобот даврларига тааллуқли бўлган харажатлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

3110 «Олдиндан тўланган оператив ижара ҳақи»;

3120 «Олдиндан тўланган хизмат ҳақи»;

3190 «Бошқа келгуси давр харажатлари».

156. Бу счётларда қуйидагилар билан боғлиқ бўлган харажатлар акс эттирилиши мумкин:

а) матбуотнинг даврий нашрларига йиллик обунанинг жами суммасини олдиндан тўлаш;

б) мулкнинг йиллик суғуртасини тўлаш;

в) келгуси даврлар учун оператив ижара тўлови бадаллари ва келгусида таннархга киритилиши мумкин бўлган бошқа харажатлар.

157. Келгуси давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (3100)да ҳисобга олинган харажатлар, харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетига ҳисобдан чиқарилади. Келгуси давр харажатларини жорий харажатларга ҳисобдан чиқариш ўрнатилган муддат давомида ёки ишлаб чиқарилган маҳсулот ҳажми ёки миқдорига мутаносиб равишда амалга оширилади.

158. 3110 «Олдиндан тўланган оператив ижара ҳақи» счётида ушбу ҳисобот даврида тўланган, аммо келгуси ҳисобот даврига тегишли оператив ижара ҳақи ҳисобга олинади, масалан, корхона йил бошида бир йил учун олдиндан ижара ҳақини тўлади.

159. 3120 «Олдиндан тўланган хизмат ҳақи» счётида ушбу ҳисобот даврида олдиндан ҳақи тўланган, аммо келгуси ҳисобот даврларига тааллуқли бўлган хизматлар ҳисобга олинади. Ушбу счётда обуна бўйича харажатлар ва бошқаларни акс эттириш мумкин.

160. 3190 «Бошқа келгуси давр харажатлари» счётида 3110 «Олдиндан тўланган оператив ижара ҳақи» ва 3120 «Олдиндан тўланган хизмат ҳақи» счётларида ҳисобга олинмаган бошқа олдиндан тўланган харажатлар ҳисобга олинади.

Келгуси давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (3100) бўйича аналитик ҳисоб счётлар, харажат моддалари ва объектлари (йўналишлари) бўйича юритилади.

161. Келгуси давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (3100)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Келгуси давр харажатларида ҳисобга олинадиган ишларни амалга ошириш учун материаллар, тайёр маҳсулотлар чиқарилди	3190	1010—1090, 2810
2	Келгуси давр харажатларига тегишли бўлган ишларни амалга оширишда ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг кўрсаттан хизматлари	3190	2310
3	Келгуси даврлар харажатларига тааллуқли бўлган умумишлаб чиқариш харажатлари улуши ҳисобдан чиқарилди	3190	2510
4	Келгуси йилга обуна бўйича харажатлар амалга оширилди	3120	5110
5	Келгуси давр харажатларига тегишли бўлган моддий қийматликлар ёки ишлар учун мол етказиб берувчиларга ва пудратчиларга бўлган қарзлар	3190	6010, 7010
6	Келгуси давр харажатлари таркибида ҳисобга олинадиган бошқа тўланадиган счётлар	3190	Мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар
7	Келгуси давр харажатларининг улуши навбатдаги ҳисобот даври келганда тегишли харажатлар счётларига ўтказилди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	3110—3190

2-§. Кечиктирилган харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (3200)

162. Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи ва кечиктирилган харажатларнинг жорий қисми бўйича ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи»;

3220 «Дисконт (чегирма)лар бўйича кечиктирилган харажатлар»;

3290 «Бошқа кечиктирилган харажатлар».

163. 3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётида вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғининг жорий қисми ҳисобга олинади.

Вақтинчалик фарқларга тегишли солиқларнинг ҳисобланиши умумий суммада 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)» счётининг кредитида ва жорий қисми 3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг дебетида акс эттирилади.

Кечиктирилган солиқларнинг тегишли қисмини узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ўтказиш 3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг дебети ва 0950 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг кредитида акс эттирилади.

Солиқни кечиктирилган харажатларнинг тегишли суммасига камайтириш юз берадиган даври келганда солиқ суммаси 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)» счётининг дебетида ва 3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг кредитида акс эттирилади. Шундай қилиб, 3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи» счётининг дебетидаги қолдиқ жорий ҳисобот даврида бюджетга тўланадиган умумий солиқ суммасини камайтирилиши лозим бўлган солиқ суммасининг жорий қисмини кўрсатади.

164. 3220 «Дисконт (чегирма)лар бўйича кечиктирилган харажатлар» счёти қопланиш муддати давомида харажатларга тақсимланиб бориладиган облигация дисконт (чегирма)лар бўйича корхонанинг узоқ муддатли кечиктирилган харажатларининг жорий қисмини акс эттиради. Ушбу счёт фақат облигацияларни сотувчи (эмитент)лар томонидан қўлланилади. Облигацияларни чегирма билан сотиш 3220 «Дисконт (чегирма)лар бўйича кечиктирилган харажатлар» ёки 0960 «Дисконт (чегирма)лар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счётлари дисконт (чегирма)лар суммаси ва олинган суммага пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар дебетида ва 6830 «Тўланадиган облигациялар» ёки 7830 «Тўланадиган облигациялар» счётининг кредитида акс эттирилади. Облигациялар бўйича жорий дисконт (чегирма)лар ҳисобланганда 9610 «Фоизлар кўринишидаги харажатлар» счёти дебетланади ва 3220 «Дисконт (чегирма)лар бўйича кечиктирилган харажатлар» счёти кредитланади.

165. Бошқа кечиктирилган харажатларнинг жорий қисмига, узоқ муддатли қисми 0990 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счётида ҳисобга олинадиган ва келгуси давр харажатларини ҳисобга олувчи счётларда (3100) ҳисобга олиш назарда тутилмаган харажатлар киради. Масалан, саноатнинг мавсумий тармоқларида ишлаб чиқаришга тайёргарлик, ернинг рекультивацияси ва бошқалар билан боғлиқ харажатлар.

3290 «Бошқа кечиктирилган харажатлар» счётининг дебетида бошқа кечиктирилган харажатлар 0990 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган харажатлар» счёти билан боғланган ҳолда ҳисобга олинади. Бу харажатларни жорий харажатларга ўтказиш даврининг вақти келганида улар 3290 «Бошқа кечиктирилган харажатлар» счётининг кредитидан ушбу харажатларни ҳисобга олувчи тегишли счётларнинг дебетига ўтказилади.

3210 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи», 3220 «Дисконт (чегирма)лар бўйича кечиктирилган харажатлар», 3290 «Бошқа кечиктирилган харажатлар» счётлари бўйича аналитик ҳисоб кечиктирилган харажатларнинг ҳар бир тури, ҳар бир даври ва ҳисобдан чиқариш муддатлари бўйича юритилади.

166. Кечиктирилган харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (3200)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Вақтинчалик фарқларга тегишли бўлган харажатлар бўйича ҳисобланган солиқларнинг жорий қисми	3210	6410
2	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган солиқни узоқ муддатли қисмидан жорий қисмига ўтказиш	3210	0950
3	Ўтган ҳисобот даврида кечиктирилган тегишли солиқ суммасига жорий ҳисобот даврида бюджетга тўланадиган солиқлар камайтирилди	6410	3210
4	Облигацияларни чегирма билан сотиш	3220	7830, 6830
5	Дисконт бўйича кечиктирилган харажатларни узоқ муддатли қисмидан жорий қисмига ўтказиш	3220	0960
6	Жорий облигация чегирмасини ҳисобдан чиқариш	9610	3220
7	Бошқа кечиктирилган харажатларнинг жорий қисми	3290	Мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар
8	Бошқа кечиктирилган харажатларни узоқ муддатли қисмидан жорий қисмига ўтказиш	3290	0990
9	Кечиктирилган харажатларнинг тегишли қисми жорий харажатлар таркибига киритилди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	3290

IV бўлим
ОЛИНАДИГАН СЧЁТЛАР — ЖОРИЙ ҚИСМИ

167. Ушбу бўлимнинг счётлари қуйидагилар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган:

а) харидорлар ва буюртмачилардан олинадиган счётлар;

б) олинган векселлар;

в) ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётлар;

г) турли юридик ва жисмоний шахсларга берилган бўнаклар;

д) ходимлар, таъсисчилар ва турли дебиторларнинг қарзлари.

168. Чет эл валютасида олинадиган счётлар ушбу бўлимнинг счётларида сўмда чет эл валютасини нулли ҳисоб-китоб ҳужжатларидан кўчирма олинган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича қайта ҳисоблаш йўли билан ҳисобга олинади. Дебиторлик қарзларини ҳар ойда ҳисобот ойининг охирги санасидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича қайта баҳолаш натижасидаги курс фарқлари (курс фарқи ижобий бўлганда) 9540 «Валюталар курслари фарқидан даромадлар» ёки (курс фарқи салбий бўлганда) 9620 «Валюталар курслари фарқидан зарарлар» счётига олиб борилади.

169. Ушбу бўлимда қуйидаги счётларда ҳисобга олиш тартиби ёритилади:

4000 — Олинадиган счётлар;

4100 — Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётлар;

4200 — Ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар;

4300 — Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар;

4400 — Бюджетга бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар;

4500 — Мақсадли давлат жамғармаларига ва суғуртапар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар;

4600 — Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар;

4700 — Ходимларнинг бошқа операциялар бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар;

4800 — Турли дебиторлар қарзларини ҳисобга олувчи счётлар;

4900 — Даргумон қарзлар бўйича резервни ҳисобга олувчи счётлар.

1-§. Олинадиган счётлар (4000)

170. Харидорлар ва буюртмачилар билан товарлар, тайёр маҳсулотлар, бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар учун дебиторлик қарзлари бўйича ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

4010 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинадиган счётлар»;

4020 «Олинган векселлар».

171. 4010 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинадиган счётлар» счётида сотилган маҳсулот (товар)лар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун харидорлар ва буюртмачиларга тақдим этилган ҳисоб-китоб ҳужжатлари бўйича дебиторлик қарзлари ҳисобга олинади.

172. 4020 «Олинган векселлар» счётида олинган векселлар билан таъминланган харидорлар ва буюртмачилар билан ҳисоб-китоблар бўйича дебиторлик қарзи ҳисобга олинади.

Муддатида тўланмаган векселлар бўйича даъво билдирилганда, векселлар қиймати 4020 «Олинган векселлар» счётининг кредитидан 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

173. Олинадиган счётлар (4000) асосий (операцион) фаолият даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9000), асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишини ҳисобга олувчи счётлар (9200) ва асосий фаолиятнинг бошқа даромадларни ҳисобга олувчи счётлар (9300) билан боғланган ҳолда харидор (буюртмачи)ларга тақдим этилган ҳисоб-китоб ҳужжатларидаги суммага дебетланади.

Олинадиган счётлар (4000) пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан келиб тушган тўловлар суммасига, олинган бўнакларни ҳисобга олиш ва бошқалар билан боғланган ҳолда кредитланади.

Олинадиган счётлар бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир харидор (буюртмачи) бўйича юритилади.

174. Олинадиган счётлар (4000)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Товар, иш ва хизматларни сотишдаги харидорлар ва буюртмачиларнинг қарзлари суммаси	4010	9010–9030
2	Асосий воситалар ва бошқа активларни сотишдаги харидорлар ва буюртмачиларнинг қарзлари суммаси	4010	9210, 9220
3	Харидорлар ва буюртмачилардан тўловлар келиб тушди	5010–5530	4010
4	Харидорлар ва буюртмачиларга сотилган маҳсулотлар, товарлар, бажарилган иш ва кўрсатилган хизматлар учун даъво билдирилди	4860	4010
5	Харидорлар ва буюртмачиларга сотилган товарлар, маҳсулотлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар бўйича ҳисоб-китоб ҳужжатларини тақдим этишда олинган бўнакларнинг ҳисобга олиниши	6310	4010
6	Харидорлар ва буюртмачиларнинг тўланмаган қарзларини зарарга ҳисобдан чиқарилиши	9430	4010
7	Харидорлар ва буюртмачиларнинг қарзлари даргумон қарзлар бўйича резервлар ҳисобига ҳисобдан чиқарилиши	4910	4010
8	Олинган векселлар бўйича қарзларнинг қопланиши	5010–5530	4020
9	Олинган векселларнинг узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ўтказилиши	4020	0910

2-§. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётларни ҳисобга олувчи счётлар (4100)

175. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари билан товарлар, тайёр маҳсулот, бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар учун дебиторлик қарзлари бўйича ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

4110 «Ажратилган бўлинмалардан олинадиган счётлар»;

4120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётлар».

176. 4110 «Ажратилган бўлинмалардан олинадиган счётлар» счётида корхонанинг умумий балансига (ички хўжалик ёки ички баланс ҳисоб-китоблар) қўшиладиган ажратилган бўлинмалар (филиаллар, ваколатхоналар)нинг дебиторлик қарзлари ҳисобга олинади. Бу счётда ажратилган мулклар, моддий қийматликларни ўзаро ҳамкорликда чиқариш, бўлинмаларнинг ходимларига иш ҳақи тўлаш ва бошқа жорий операциялар бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Ҳисоб-китобларни амалга ошириш учун асосий ҳужжатлар бўлиб, таъсис шартнома, чора-тадбирлар шартномаси, таъсисчиларнинг ушбу бўлинмаларни ташкил қилиш тўғрисидаги қарори, таъсисчиларнинг мулкни бериш тўғрисидаги қарори ва бошқалар ҳисобланади.

Кўрсатилган бўлинмаларга ажратилган мулк корхона томонидан асосий воситалар (0100), номоддий активлар (0400), ўрнатиладиган асбоб-ускуналар (0700), материаллар (1000), тайёр маҳсулотлар (2800), товарлар (2900) ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлардан 4110 «Ажратилган бўлинмалардан олинадиган счётлар» счётининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

177. 4120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётлар» счётида шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг (балансларараро ёки хўжалик ичидаги ҳисоб-китоблар) дебиторлик қарзлари ҳисобга олинади. Ушбу счётда товар, маҳсулот, иш, хизматларни сотиш

ва бошқа жорий операциялар бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

4110 «Ажратилган бўлинмалардан олинадиган счётлар» ва 4120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётлар» счётлари бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир ажратилган бўлинма, шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари бўйича юритилади.

178. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётларни ҳисобга олувчи счётлар (4100)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Дебиторлик қарзларини қоплаш учун ажратилган бўлинмалардан асосий воситалар ва бошқа активлар келиб тушди	0110–0190 ва бошқ.	4110
2	Ажратилган бўлинмаларга мол-мулк (асосий воситалар ва бошқа активлар) ажратилди	4110	0110–0190 ва бошқ.
3	Ажратилган бўлинмалар ходимларига меҳнат ҳақи тўлаш учун пул маблағлари ажратилди	4110	5010, 5110
4	Ажратилган бўлинмалар томонидан асосий воситалар қайтарилди	0110–0190	4110
5	Дебиторлик қарзларини қоплаш учун ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан пул маблағлари келиб тушди	5010–5530	4110, 4120
6	Ажратилган бўлинмаларга моддий қийматликлар берилди (1510 счётдан фойдаланганда)	4110	1510
7	Материаллар қийматидаги фарқ ажратилган бўлинмалар ҳисобига уларга берилган материаллар бўйича ҳисобдан чиқарилди (1610 счётни қўллаганда)	4110	1610

3-§. Ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4200)

179. Корхона ходимларига меҳнат ҳақи бўйича, опе рацион ва маъмурий-хўжалик харажатлари учун ҳисоб дорлик асосида, шунингдек хизмат сафарлари учун бе рилган бўнаклар бўйича ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ах боротларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалг оширилади:

4210 «Меҳнат ҳақи бўйича берилган бўнаклар»;

4220 «Хизмат сафарларига берилган бўнаклар»;

4230 «Умумхўжалик харажатлари учун берилган бўнак лар»;

4290 «Ходимларга берилган бошқа бўнаклар».

180. Ҳисобдорликка берилган суммага, ходимларга бе рилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4200) пу. маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан, жумлада 5010 «Миллий валютадаги пул маблағлари», 5020 «Че эл валютасидаги пул маблағлари» счётлари билан бо ланган ҳолда дебетланади. Ходимларга берилган бўнак ларни ҳисобга олувчи счётлар (4200) харажатлар ва со тиб олинган қийматликлар ҳисобга олинадиган счётлар билан ёки амалга оширилган харажатларнинг турига қараб бошқа счётлар билан боғланган ҳолда кредитла нади.

Тўлиқ ишлатилмаган бўнаклар (масалан, хизмат са фарлари учун) корхона кассасига қайтарилиши ҳамд ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётла (4200)нинг кредитида ва 5010 «Миллий валютадаги пу маблағлари», 5020 «Чет эл валютасидаги пул маблағла ри» счётларининг дебетида акс эттирилиши лозим.

181. 4210 «Меҳнат ҳақи бўйича берилган бўнаклар счётида корхона ходимларига меҳнат ҳақи бўйича бе рилган бўнакларнинг барча турлари юзасидан ҳисоб китоблар ҳисобга олинади. Бўнакларнинг келгусидаги меҳнат ҳақи ҳисобига берилиши ходимларнинг сабаби кўрсатилган аризасига асосан амалга оширилади. Бун дан ташқари, ушбу счётда қуйидаги бухгалтерия ёзувла ри билан акс эттириладиган, яъни 6710 «Меҳнат ҳақи

бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар» счётининг дебети ва 4210 «Меҳнат ҳақи бўйича берилган бўнаклар» счётининг кредитида меҳнат ҳақи бўйича ҳар ойлик бўнаклар ҳисобга олинади.

182. 4220 «Хизмат сафарларига берилган бўнаклар» счётида корхона ходимларига хизмат сафарлари учун берилган бўнаклар ҳисобга олинади. Хорижга хизмат сафарига юборилаётган ходимга Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан 2000 йил 7 февралда 16-сон билан тасдиқланган «Вазирликлар, идоралар, корхона ва ташкилотларнинг ходимларини Ўзбекистон Республикасидан ташқарига хизмат сафарига юборилганда хизмат сафари харажатларига маблағлар бериш тартиби»га (2000 йил 5 июнда 932-сон билан рўйхатдан ўтказилган) мувофиқ, чет эл валютасида бўнак берилади. Ушбу валютадаги бўнак берилган кундаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича сўмга айлантирилади ва сўмда ҳисобга олинади. Хизмат сафарлари учун берилган ва сарфланган чет эл валютасининг ҳисоби алоҳида юритилади.

Хизмат сафарлари учун бўнаклар хизмат сафари тўғрисидаги буйруқ, чипталар қиймати, кунлик яшаш харажатлари ва бошқалар кўрсатилган ҳолда бўнак суммасини ҳисоблаш асосида берилади.

183. 4230 «Умумхўжалик харажатлари учун берилган бўнаклар» счётида умумхўжалик эҳтиёжлари учун турли хилдаги кичик инвентарь ва жиҳозларни нақд пулга сотиб олиш учун берилган бўнаклар акс эттирилади. Товар-моддий қийматликларни баҳолаш ва кирим қилиш тегишли тасдиқловчи ҳужжатларга асосан амалга оширилади.

184. 4290 «Ходимга берилган бошқа бўнаклар» счётида 4210—4230 счётларида акс эттирилмаган корхона ходимларига берилган бошқа бўнаклар ҳисобга олинади.

Ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4200) бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир берилган бўнак бўйича юритилади.

185. Ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4200)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Меҳнат ҳақи ҳисобидан бўнак берилди	4210	5010
2	Ходимларга келгусидаги меҳнат ҳақи ҳисобига берилган бўнаклар ушлаб қолинди	6710	4210
3	Ҳисобдор шахсларга банкдаги счётлардан бўнаклар берилди	4220–4290	5110–5530
4	Ҳисобдор шахсларга кассадан бўнаклар берилди	4220–4290	5010, 5020
5	Ҳисобдор шахсларга пул эквивалентлари берилди	4220–4290	5610
6	Ишлатилмаган ҳисобдор суммалари кассага қайтарилди	5010, 5020	4220–4290
7	Ишлатилмаган ҳисобдор суммалари корхонанинг банкдаги счётига қайтарилди	5110–5530	4220–4290
8	Ҳисобдор шахслар сотиб олинган турли хилдаги пул эквивалентларига ҳақ тўлади	5610	4220–4290
9	Ишлатилмаган пул эквивалентлари қайтарилди	5610	4220–4290
10	Ҳисобдор шахслар капитал қўйилмалар, товарлар, ҳайвонлар, материаллар, асбоб-ускуналарни сотиб олиш, етказиб келиш, тайёрлаш билан боғлиқ харажатларни амалга оширди	0710–0890, 1010–1090, 1110–1120, 2910–2990	4220–4290
11	Ҳисобдор шахслар яроқсиз маҳсулот билан боғлиқ турли хилдаги харажатларни тўлади	2610	4220–4290
12	Ҳисобдор шахслар асосий, ёрдамчи ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатувчи хўжаликлар, шунингдек, умумишлаб чиқариш харажатларини амалга оширди	2010, 2310, 2510, 2710	4220–4290

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
13	Ҳисобдор шахслар давр харажатларига тегишли бўлган турли хилдаги харажатларни тўлади	9410–9440	4220–4290
14	Ҳисобдор шахслар келгуси давр харажатларига тегишли бўлган турли харажатларни тўлади	3190	4220–4290

4-§. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4300)

186. Товар-моддий захиралари ва бошқа активларни етказиб бериш, шунингдек иш бажариш ва хизмат кўрсатиш учун берилган бўнаклар бўйича ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

4310 «ТМҚлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнаклар»;

4320 «Узоқ муддатли активлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнаклар»;

4330 «Бошқа берилган бўнаклар».

187. Берилган бўнаклар суммаси, шунингдек қисман тайёр ҳолдаги товарлар, иш ва хизматлар учун тўланган суммалар 4310 «ТМҚлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнаклар», 4320 «Узоқ муддатли активлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнаклар», 4330 «Бошқа берилган бўнаклар» счётларининг дебетида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга бўнаклар мол етказиб берувчилар ва корхона ўртасида тузилган шартнома ёки контракт асосида берилади. Айрим ҳолларда, қисман бажарилган ишлар тўғрисидаги далолатнома бўлиши мумкин. Бунда тўлов топшириқномаларида қисман тўлов миқдори ёки олдиндан тўлов фоизи кўрсатилади.

Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4300) бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир дебитор бўйича юритилади.

188. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4300)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини тайёрлаш учун нақд пулда бўнаклар берилди	4310	5010
2	Банкдаги счётлардан бўнаклар ўтказилди	4310–4330	5110–5530
3	Олинган кредитлар ва қарзлар ҳисобидан бўнаклар ўтказилди	4310–4330	6810–6820, 7810–7820
4	Контрактнинг бекор қилиниши натижасида аввал берилган бўнаклар қайтарилди	5010–5530	4310–4330
5	Мол етказиб берувчилар ёки пудратчиларга бўлган қарзларни қоплашда аввал берилган бўнакларнинг ҳисобга олиниши	6010, 7010	4310–4330
6	Мол етказиб берувчиларга берилган бўнакларнинг даъво муддати ўтганлари ҳисобдан чиқарилди	9430	4310–4330
7	Берилган бўнакнинг тегишли суммаси узоқ муддатли қисмидан жорий қисмга ўтказилди	4310–4330	0940

5-§. Бюджетга бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4400)

189. Корхона томонидан солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича тўланган бўнаклар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 4410 «Бюджетга солиқлар ва

бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)» счётида амалга оширилади.

190. 4410 «Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)» счётида бўнак сифатида тўланган солиқ суммалари, шу жумладан харид қилинган товар-моддий захиралари бўйича ҳисоб-китоб ҳужжатларида кўрсатилган қўшилган қиймат солиғи ҳисобга олинади. Солиқлар суммасини ҳисобдан чиқариш 4410 «Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнак тўловлари (турлари бўйича)» счётининг кредитида 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Бюджетга бўнак тўловлари ўтказилганда бюджетга бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4400)нинг дебети ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида ёзувлар амалга оширилади. Бюджетга тўловлар бўйича якуний ҳисоб-китоблар 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)» счётининг дебети ва бюджетга бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4400)нинг кредити бўйича ёзувлар амалга оширилади.

191. Бюджетга бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4400)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Харид қилинган моддий ресурслар, товарлар, ишлар ва хизматлар бўйича ҚҚС суммаси	4410	6010, 6120, 6990
2	Бюджетга солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бўнаклар ўтказилди	4410	5110
3	Моддий ресурслар, товарлар, иш ва хизматларга тегишли бўлган ҚҚС ҳисобга олинди	6410	4410
4	Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича якуний ҳисоб-китоблар	6410	4410

6-§. Мақсадли давлат жамғармаларига ва суғурталар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4500)

192. Корхона томонидан мақсадли давлат жамғармалари ва суғурталар бўйича мажбурий тўловлари бўйича тўланган бўнаклар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

4510 «Суғурталар бўйича бўнак тўловлари»;

4520 «Мақсадли давлат жамғармаларига бўнак тўловлари».

193. 4510 «Суғурталар бўйича бўнак тўловлари» счётида корхона томонидан суғурталар бўйича тўланган бўнак тўловлари ҳисобга олинади.

194. 4520 «Мақсадли давлат жамғармаларига бўнак тўловлари» счётида корхона томонидан бюджетдан ташқари Пенсия, Йўл ва бошқа мақсадли давлат жамғармаларига тўланган бўнак тўловлари ҳисобга олинади.

Бўнак тўловларини ўтказишда мақсадли давлат жамғармалари ва суғурталар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4500)нинг дебети, пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида ёзувлар амалга оширилади. Мажбурий тўловлар бўйича якуний ҳисоб-китобларда 6510 «Суғурталар бўйича бўнак тўловлари», 6520 «Мақсадли давлат жамғармаларига бўнак тўловлар» счётларининг дебети ва мақсадли давлат жамғармалари ва суғурталар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4500)нинг кредитида ёзувлар амалга оширилади.

195. Мақсадли давлат жамғармалари ва суғурталар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4500)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Мақсадли давлат жамғармалари ва суғурталар бўйича бўнак тўловлари ўтказилди	4510—4520	5110—5530

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
2	Мақсадли давлат жамғармалари ва суғурталарга тўловлар бўйича якуний ҳисоб-китоблар	6510–6520	4510–4520

7-§. Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар (4600)

196. Корхона таъсисчилари (акциядорлик жамиятининг акциядорлари, ўртоқлик жамиятларининг иштирокчилари ва ш. к.)нинг корхона устав капиталига улушлар бўйича қарзлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счётида амалга оширилади.

197. Корхонани ташкил қилишда таъсисчилар ёки акцияга обуна бўлган шахсларнинг қарз суммаси 4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счётининг дебети устав капиталини ҳисобга олувчи счётлар (8300) билан боғланган ҳолда ҳисобга олинади.

Таъсисчиларнинг улуш суммалари пул маблағлари кўринишида ҳақиқатда келиб тушганда 4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счётининг кредитида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда ёзув амалга оширилади. Моддий ва бошқа қийматликлар (пул маблағларидан ташқари) кўринишидаги улушлар 4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счётининг кредитида асосий воситалар, номоддий активлар, материаллар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ёзувлар билан расмийлаштирилади.

Корхонага мулк сифатида акцияларга тўлов учун натура шаклида берилган мол-мулк таъсисчилар келишуви асосида аниқланган баҳода кирим қилинади.

4610 «Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» счёти бўйича аналитик ҳисоб (кўрсатувчига акцияларидан ташқари) ҳар бир таъсисчи бўйича алоҳида юритилади.

198. Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар (4600)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Иштирокчилар улушлари суммасида (акцияга обуна суммасида) устав капиталининг эълон қилинган ҳажми (корхона рўйхатдан ўтгандан кейин)	4610	8310, 8320, 8330
2	Таъсисчилар корхона мулкига тугалланмаган қурилиш, асбоб-ускуна, асосий воситаларни тақдим этишди	0110–0190, 0710–0720, 0810	4610
3	Таъсисчилар акцияларга обуна тўлови сифатида номоддий активларни тақдим этишди	0410–0490	4610
4	Таъсисчилар акцияларга обуна тўлови сифатида узоқ муддатли ва қисқа муддатли инвестицияларни тақдим этишди	0610, 5810	4610
5	Таъсисчилар корхона мулкига товар-моддий захираларини тақдим этишди	1010–2990	4610
6	Таъсисчиларнинг улушлари суммаси пул маблағлари кўринишида келиб тушди	5010–5530	4610
7	Корхонанинг устав капиталига улушлари таъсисчиларнинг меҳнат ҳақидан ушлаб қолинди	6710	4610

8-§. Ходимларнинг бошқа операциялар бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар (4700)

199. Корхона ходимлари билан меҳнат ҳақи бўйича, ҳисобдор шахслар билан хисоб-китоблардан ташқари барча турдаги ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

4710 «Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимларнинг қарзи»;

4720 «Берилган қарзлар бўйича ходимларнинг қарзи»;

4730 «Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи»;

4790 «Ходимларнинг бошқа қарзлари».

200. 4710 «Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимларнинг қарзи» счётида корхона ходимларига кредитга берилган товарлар бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Кредитга товар сотиб олган шахслар ишлайдиган корхоналар товарлар қиймати суммасини савдо ташкилотларига банк кредити ҳисобига қоплаши мумкин. Банк томонидан тегишли ҳисоб-китоб ҳужжатлари тўланганда 4710 «Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимларнинг қарзи» счёти 6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари» ва 7810 «Узоқ муддатли банк кредитлари» счётлари билан боғланган ҳолда дебетланади. Корхона ходимларидан навбатдаги тўловларни ушлаб қолишда 6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар» счёти 4710 «Кредитга сотилган товарлар бўйича ходимларнинг қарзи» счёти билан боғланган ҳолда дебетланади, сўнг эса ушлаб қолинган сумма банк кредитини тўлаш учун 5110 «Ҳисоб-китоб счёти» счётининг кредитидан 6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари» ва 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счётларининг дебетига ўтказилади.

Ўзининг ходимлари томонидан кредитга сотиб олган товарлар бўйича қарзларини қоплашда банк кредитларидан фойдаланмайдиган корхоналар, ушбу ходимлар берган топшириқ-мажбуриятларига асосан уларнинг меҳнат ҳақи суммасидан навбатдаги тўловлар ушлаб қолинганда 6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар» счёти турли кредиторларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6900) билан боғланган ҳолда (савдо корхоналарининг лицевой счётлари бўйича) дебетланади. Ушлаб қолинган сумманинг савдо корхоналарига ўтказиб берилишига қараб, турли кредиторларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6900) пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда дебетланади.

201. 4720 «Берилган қарзлар бўйича ходимларнинг қарзи» счётида корхона ходимларига берилган қарзлар

бўйича ҳисоб-китоблар акс эттирилади (масалан, якка тартибда уй-жой қуришга ва бошқаларга).

4720 «Берилган қарзлар бўйича ходимларнинг қарзи» счётининг дебетида ходимларга берилган қарз суммаси пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Агар маблағлар корхонага берилган кредит ҳисобидан бевосита банк томонидан (бу маблағларни олдиндан корхонанинг ҳисоб-китоб счётига ўтказмасдан) ходимларга берилса, бунда 4720 «Берилган қарзлар бўйича ходимларнинг қарзи» счётининг дебетида 6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари» ва 7810 «Узоқ муддатли банк кредитлари» счётлари билан боғланган ҳолда ёзувлар амалга оширилади.

Қарздор ходимлардан келиб тушган тўловлар суммасига 4720 «Берилган қарзлар бўйича ходимларнинг қарзи» счёти (қабул қилинган тўловлар тартибидан келиб чиққан ҳолда) 5010 «Миллий валютадаги пул маблағлари», 5110 «Ҳисоб-китоб счёти», 6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар» счётлари билан боғланган ҳолда кредитланади.

Банк кредитларини қоплаш 6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари», 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счётларининг дебетида ва банкка тегишли бўлган сумма ўтказилган пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида акс эттирилади.

202. 4730 «Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» счётида корхона ходими томонидан пул маблағлари ва товар-моддий қийматликларнинг камомади ва талон-тарож қилиниши, яроқсизлик натижасида етказган моддий зарарни қоплаш бўйича ҳисоб-китоблар, шунингдек бошқа турдаги зарарларни қоплаш бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

4730 «Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» счётининг дебетида айбдор шахслардан ундириб олинадиган суммалар товар-моддий захиралар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

4730 «Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» счётининг кредитида, тўланган тўловлар суммасига пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар ва мод-

дий зарарни қоплаш учун меҳнат ҳақидан ушлаб қолинадиган суммага 6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходим билан ҳисоблашишлар» счёти билан боғланган ҳолда ёзувлар амалга оширилади.

203. 4790 «Ходимларнинг бошқа қарзлари» счётида 4710—4730 счётларида акс эттирилмаган корхона ходимлари билан ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Бошқа операциялар бўйича ходимларнинг қарзини ҳисобга олувчи счётлар (4700) бўйича аналитик ҳисоб корхонанинг ҳар бир ходими бўйича юритилади.

204. Ходимларнинг бошқа операциялар бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар (4700)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Савдо корхоналари томонидан ходимларга кредитга сотилган товарлар учун ўтказиб берилди	4710	5110—5530
2	Кредитга олинган товарлар бўйича ходимларнинг қарзи учун банк кредитлари олинди	4710	6810, 7810
3	Кредитга олинган товарларнинг тўлови учун ходимлардан келиб тушган навбатдаги тўловлар суммаси	5010, 5110	4710
4	Кредитга олинган товарлар учун ходимларнинг меҳнат ҳақидан ушлаб қолинган тўловлар	6710	4710
5	Ходимларга берилган қарзлар суммаси	4720	5010—5530
6	Яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишлар моддий зарарни юзага келтирган айбдор шахслар ҳисобига ҳисобдан чиқарилди	4730	2610
7	Асосий воситалар ва номоддий активларнинг камомади учун айбдор шахслардан ундириладиган суммалар	4730	9210, 9220
8	Қимматли қоғозларнинг камомади учун айбдор шахслардан ундириладиган суммалар	4730	0610—0690, 5810—5830

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
9	Товар-моддий қийматликларнинг камомади учун айбдор шахслардан ундириладиган суммалар	4730	1010—2990
10	Инвентаризация натижасида кассадаги пул маблағлари ва пул эквивалентларининг камомади	4730	5010, 5020, 5610
11	Ходимларга пул эквивалентлари берилди	4790	5610
12	Бошқа операциялар бўйича ходимларнинг қарзи зарарга ҳисобдан чиқарилди, агар ундирилиши суд томонидан рад этилган бўлса	9430	4790

9-§. Турли дебиторлар қарзларини ҳисобга олувчи счётлар (4800)

205. Юқорида тушунтириш берилган олинадиган счётларда кўрсатилмаган турли операциялар, жумладан, олинадиган фоизлар, дивидендлар, роялти, молиявий ижара бўйича олинадиган жорий тўловлар, даъволар бўйича олинадиган счётлар ва бошқалар бўйича дебиторлар билан ҳисоб-китоблар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

4810 «Молиявий ижара бўйича олинадиган жорий тўловлар»;

4820 «Оператив ижара бўйича олинадиган тўловлар»;

4830 «Олинадиган фоизлар»;

4840 «Олинадиган дивидендлар»;

4850 «Олинадиган роялти»;

4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар»;

4890 «Бошқа дебиторлар қарзлари».

206. 4810 «Молиявий ижара бўйича олинадиган жорий тўловлар» счётида шартномага мувофиқ, молиявий ижара бўйича олинадиган ижара тўловларининг жорий қисми ҳисобга олинади. Ижара тўловлари жорий қисмининг келиб тушиши 4810 «Молиявий ижара бўйича оли-

надиган тўловлар — жорий қисми» счётининг кредитида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

207. 4820 «Оператив ижара бўйича олинадиган тўловлар» счётида шартномага мувофиқ ижара бўйича олинадиган ижара тўловлари ҳисобга олинади. Ижара тўловлари ҳисобланганда 4820 «Оператив ижара бўйича олинадиган тўловлар» счёти 9350 «Оператив ижарадан даромадлар» счёти билан боғланган ҳолда дебетланади. Ижара тўловларининг келиб тушиши 4820 «Оператив ижара бўйича олинадиган тўловлар» счётининг кредитида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

208. 4830 «Олинадиган фоизлар» счётида фоизларни ҳисоблаш ва уларнинг олиниши ҳисобга олинади. Муддати ўтган фоизлар алоҳида ҳисобга олинади ва улар бўйича шартномага мувофиқ пеня ҳисобланади.

209. 4840 «Олинадиган дивидендлар» счётида қимматли қоғозлар бўйича дивидендларни ҳисоблаш бўйича ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

210. 4850 «Олинадиган роялти» счётида роялтини ҳисоблаш ва уларнинг олиниши ҳисобга олинади.

211. 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» счётининг дебетида даъволар бўйича ҳисоб-китоблар, жумладан:

а) мол етказиб берувчиларга, пудратчиларга ва транспорт ташкилотларига уларнинг счётлари текширилганда шартномада келишилган ва прейскурантда назарда тутилган баҳо ва тарифларнинг бир-бирига мувофиқ келмаслиги, шунингдек, арифметик хатолар аниқланганда — мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тақдим этилган счётлардаги баҳоларнинг ошиб кетиши ёки арифметик хатолар товар-моддий қийматликлар ёки харажатларни ҳисобга олувчи счётларда ёзувлар амалга оширилгандан сўнг аниқланганда мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар ёки ишлаб чиқариш захиралари, товарлар ва тегишли харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда;

б) мол етказиб берувчиларга, транспорт ва бошқа ташкилотларга юкнинг камомади бўйича мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар билан боғланган ҳолда;

в) мол етказиб берувчилар ёки пудратчиларга уларнинг айби билан юзага келган, яроқсиз маҳсулотлар ва бўш туриб қолишлар бўйича харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда;

г) корхонанинг счётларидан нотўғри ҳисобдан чиқарилган (ўтказилган) суммалар бўйича банк муассасаларига, пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда;

д) шартнома мажбуриятларига риоя этмаганлиги учун мол етказиб берувчилар, пудратчилар ва бошқалардан, тўловчилар томонидан тан олинган ёки хўжалик суди томонидан белгиланган миқдорда олинадиган жарималар, пенялар, неустойкалар бўйича (тўловчилар томонидан тан олинмаган, билдирилган даъволар суммаси ҳисобда акс эттирилмайди), 9330 «Ундирилган жарима, пеня ва устамалар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

212. 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» счёти пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда келиб тушган тўловлар суммасига кредитланади. Кейинчалик аниқланган ва олиниши керак бўлмаган суммалар, қоидага мувофиқ, ҳисобга олишга қабул қилинган шу счётларга 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» счётининг кредити бўйича олиб борилади.

4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб даъволар бўйича алоҳида юритилади

213. 4890 «Бошқа дебиторлар қарзлари» счётида юқоридаги счётларда кўрсатилмаган ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Аналитик ҳисоб ҳар бир дебитор бўйича алоҳида юритилади.

214. Турли дебиторлар қарзларини ҳисобга олувчи счётлар (4800)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Молиявий ижара бўйича тўловларнинг жорий қисми	4810	0920
2	Оператив ижара бўйича олинадиган суммаларни ҳисоблаш	4820	9350

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
3	Ижара бўйича қарзларни қоплаш учун ижарачилардан суммалар келиб тушди	5010–5530	4810, 4820
4	Олинган векселлар бўйича фоизлар ҳисобланди	4830	9530
5	Мижозлардан келиб тушадиганлар акс эттирилди:		
	а) фоизлар	4830	9530
	б) дивидендлар	4840	9520
	в) роялти	4850	9510
6	Корхонанинг банкдаги счётига фоизлар ва дивидендлар келиб тушди	5110–5530	4830, 4840
7	Бошқа ташкилотлардан роялтининг келиб тушиши	5110–5530	4850
8	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналар счётида аниқланган баҳо ва тарифларнинг бир-бирига мувофиқ келмаслиги, хатолар бўйича мол етказувчиларга даъво билдирилди	4860	0710–0720
9	Капитал қурилиш учун илгари тўланган, ҳажмнинг ошиб кетиши, баҳоларнинг номутаносиблиги ва счётлардаги хатолар бўйича пудратчиларга даъво билдирилди	4860	0810–0890
10	Баҳоларнинг номутаносиблиги ва арифметик хатолар бўйича товар-моддий захираларининг камомади бўйича мол етказиб берувчиларга даъво билдирилди	4860	1010–2990
11	Камомадлар, счётлардаги хатолар, сифат бўйича даъво билдирилди (1510 счётдан фойдаланилганда)	4860	1510
12	Корхона счётларидан нотўғри олинган суммалар бўйича банкка даъво билдирилди	4860	5110–5530
13	Келиб тушган моддий қийматликларни кирим қилишда мол етказиб берувчиларга даъволар билдирилди	4860	6010

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
14	Бошқа корхоналар томонидан шартнома мажбуриятларини бажармаганликлари учун тан олинган жарима, пеня ва неустойкалар суммаси	4860	9330
15	Қониқтирилмаган даъво суммаси харажатларни ҳисобга олувчи счётларга олиб борилди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	4860
16	Ажратилган бўлинмалар томонидан турли ташкилотларга хизмат кўрсатилди	4890	6110
17	Бошқа корхоналар ва шахслар ҳисобидан ходимларга тегишли бўлган суммалар	4890	6710

10-§. Даргумон қарзлар бўйича резервни ҳисобга олувчи счётлар (4900)

215. Даргумон қарзлар бўйича резервларнинг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 4910 «Даргумон қарзлар бўйича резерв» счётида амалга оширилади.

216. Корхонанинг юридик ва жисмоний шахслар билан ҳисоб-китоблари бўйича даргумон қарзлари суммасига резерв ташкил қилинади ва 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счётига олиб борилади.

Белгиланган муддатда қопланмаган ва тегишли кафолатлар билан таъминланмаган корхонанинг дебиторлик қарзи даргумон қарз сифатида тан олинади.

Даргумон қарзлар бўйича резерв ҳисобот йили охирида корхонанинг дебиторлик қарзларининг инвентаризацияси натижалари асосида ташкил этилади.

Резерв ҳажми ҳар бир даргумон қарз бўйича алоҳида, қарздорнинг молиявий аҳволи (тўлов қобилияти) ва қарз суммасини тўлиқ ёки қисман тўлаш эҳтимолини баҳолаш асосида аниқланади.

Агар шубҳали қарз бўйича резерв ташкил этилган йилдан кейинги йилнинг охиригача ушбу резервнинг маълум бир қисми ишлатилмаса, у ҳолда ишлатилмаган сумма тегишли йилнинг фойдасига қўшилади ва фойда солиғини ҳисоблашда солиқ базасига қўшилмайди.

Илгари корхона томонидан даргумон қарз сифатида тан олинган қарзларни балансдан чиқариш 4910 «Даргумон қарзлар бўйича резерв» счётининг дебетида тегишли дебиторлар билан ҳисоб-китоблар (олинадиган счётлар)-ни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Ишлатилмаган даргумон қарзлар бўйича резерв суммасининг фойдага қўшилиши 4910 «Даргумон қарзлар бўйича резерв» счётининг дебетида ва 9390 «Бошқа операцион даромадлар» счётининг кредитида акс эттирилади.

4910 «Даргумон қарзлар бўйича резерв» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир даргумон қарз ва резерв ташкил қилинган муддат бўйича юритилади.

217. Даргумон қарзлар бўйича резервни ҳисобга олувчи счётлар (4900)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Даргумон қарзлар бўйича резерв ташкил қилинди	9430	4910
2	Харидор ва буюртмачиларнинг қарзлари даргумон қарзлар бўйича резерв ҳисобига ҳисобдан чиқарилди	4910	4010, 4020
3	Даргумон қарзлар бўйича резервлар суммасининг ишлатилмаган қисмини улар ташкил этилган йилдан кейинги йилнинг фойдасига қўшилиши	4910	9390

V бўлим
ПУЛ МАБЛАҒЛАРИ, ҚИСҚА МУДДАТЛИ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ВА БОШҚА ЖОРИЙ АКТИВЛАР

218. Ушбу бўлимнинг счётлари корхонага тегишли бўлган кассадаги мавжуд миллий ва чет эл валютасидаги, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди ва хориждаги банклар счётлардаги пул маблағлари, пул эквивалентлари, қимматли қоғозларга қилинган қисқа муддатли қўйилмалар, шунингдек камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар ва бошқа жорий активларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

219. Ушбу бўлимдаги счётларда чет эл валютасидаги пул маблағлари ва уларга тегишли операциялар миллий валютада — сўмда, чет эл валютасини пулли ҳисоб-китоб ҳужжатларидан кўчирма олинган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича қайта ҳисоблаш орқали ҳисобга олинади. Пул маблағлари қолдиғини ҳисобот ойининг охирги санасидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича ҳар ойдаги қайта баҳолаш натижасидаги курс фарқлари (ижобий курс фарқи) 9540 «Валюталар курслари фарқидан даромадлар» ёки (салбий курс фарқи) 9620 «Валюталар курслари фарқидан зарарлар» счётига олиб борилади.

220. Ушбу бўлимда қуйидаги счётлардаги ҳисоб тартиби ёритилади:

5000 — Кассадаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар;

5100 — Ҳисоб-китоб счётидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар;

5200 — Чет эл валютасидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар;

5500 — Банкдаги махсус счётлардаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар;

5600 — Пул эквивалентларини ҳисобга олувчи счётлар;

5700 — Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)ларини ҳисобга олувчи счётлар;

5800 — Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар;

5900 — Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар ва бошқа жорий активларни ҳисобга олувчи счётлар.

1-§. Кассадаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5000)

221. Корхона кассасидаги пул маблағларининг нақдлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

5010 «Миллий валютадаги пул маблағлари»;

5020 «Чет эл валютасидаги пул маблағлари».

Зарур ҳолларда айрим (транспорт, алоқа) корхоналарда «Корхона кассаси» ва «Операцион касса» каби счётлар очилиши мумкин.

Кассадаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг (5000) дебети бўйича корхона кассасига келиб тушган пул маблағлари акс эттирилади. Кредити бўйича корхона кассасидан тўланадиган пул маблағлари ва лимитдан ортиқча пулни банкка топшириш акс эттирилади.

222. Кассадаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5000)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Кредитга сотилган товарлар бўйича фоизлар нақд пулда олинганда (савдо корхоналарида)	5010, 5020	4830
2	Маҳсулот, иш ва хизматларнинг нақд пулга сотилиши	5010, 5020	9010—9030
3	Асосий воситалар ва бошқа активларни сотишдан тушумнинг нақд пулда олиниши	5010, 5020	9210, 9220
4	Банкдаги тегишли счётлардан пул маблағлари кассага келиб тушди (иш ҳақи, нафақа, мукофотлар ва шу кабиларни бериш учун)	5010, 5020	5110—5530

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
5	Ҳисобдор шахслар томонидан ишлатилмаган олдин олинган бўнакларнинг қайтарилиши	5010, 5020	4220–4290
6	Акцияни номинал қийматидан юқори нархда сотиш натижасида олинган эмиссия даромади	5010, 5020	8410
7	Таъсисчилар ўзларининг улушлари ҳисобидан корхонанинг устав капиталига нақд пул маблағларини киритди	5010, 5020	4610
8	Квартира ижарачиларидан қарз суммаси келиб тушди	5010, 5020	4890
9	Коммунал хизматлар, алоқа хизматлари ва бошқа тўловларнинг келиб тушиши	5010, 5020	4890
10	Ишчиларга алоҳида уй-жой қуришга қарз бериш учун кредит суммаси нақд пулда олинди	5010, 5020	6810, 7810
11	Пул маблағлари кассадан топширилди ва банкдаги ҳисоб-китоб счётига ўтказилди	5110–5530	5010, 5020
12	Акциядорлардан уларга тегишли акциялар қайтариб сотиб олинди	8610, 8620	5010, 5020
13	Қимматли қоғозларни сотиб олишдаги харажатлар тўланди (брокерлар, маслаҳатчилар хизмати учун тўловлар)	9690	5010, 5020
14	Ҳисобланган меҳнат ҳақи ва бошқа тўловлар берилди (мукофот ва шу кабилар)	6710	5010, 5020
15	Ҳисобдор суммалар берилди	4220–4290	5010, 5020
16	Ходимларга берилган қарз суммаси	4720	5010, 5020
17	Турли хил суммалар берилди (бажариш варақалари бўйича ва бошқалар)	6990	5010, 5020
18	Корхонанинг ажратилган бўлинмалари ҳисобига нақд пул тўланиши	4110	5010, 5020
19	Табиий офатлар билан боғлиқ турли хил қопланмайдиган харажатлар тўланиши	9720	5010, 5020

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
20	Пул маблағларининг камомади (инвентаризация натижасида)	4730	5010, 5020
21	Ҳисобланган фоизлар бўйича қарзлар қопланиши	6920	5010, 5020
22	Ижарага берувчига тегишли тўловларинг тўланиши	6910, 6950	5010, 5020

2-§. Ҳисоб-китоб счётидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5100)

223. Корхонанинг банкдаги ҳисоб-китоб счётидаги пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 5110 «Ҳисоб-китоб счёти»да амалга оширилади.

224. 5110 «Ҳисоб-китоб счёти»нинг дебети бўйича корхонанинг ҳисоб-китоб счётига пул маблағларининг келиб тушиши акс эттирилади. 5110 «Ҳисоб-китоб счёти»нинг кредитида корхонанинг ҳисоб-китоб счётидан пул маблағларининг ҳисобдан чиқарилиши акс эттирилади. Банк кўчирмасини текшириш натижасида корхонанинг ҳисоб-китоб счёти дебети ёки кредитига хатолик билан олиб борилган суммалар 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» ёки 6960 «Даъволар бўйича тўланадиган счётлар» билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Бухгалтерия ҳисобида ҳисоб-китоб счёти бўйича операциялар банк кўчирмалари ва уларга илова қилинадиган пулли ва ҳисоб-китоб ҳужжатлари асосида акс эттирилади.

Ҳисоб-китоб счётидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5100) бўйича аналитик ҳисоб миллий валютадаги пул маблағларини сақлаш учун банкларда очилган ҳар бир счёт бўйича юритилади.

225. Ҳисоб-китоб счётидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5100)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Ижарага берилган асосий воситалар бўйича ижарачидан ижара тўловларининг келиб тушиши	5110	4810, 4820
2	Товарларни кредитга сотишдан тушган пуллар	5110	4710
3	Маҳсулот (товар, иш, хизмат)лар, асосий воситалар ва бошқа активларни сотилишидан тушган тушумлар	5110	4010
4	Пул маблағлари кассадан ҳисоб-китоб счётига топширилди	5110	5010
5	Чет эл валютасини сотиб олиш учун пул маблағлари ўтказилди	5530	5110
6	Банкка қайтарилган чек ва аккредитивлар бўйича суммалар ҳисоб-китоб счётига ўтказилди	5110	5510, 5520
7	Илгари қисқа муддатли инвестиция тартибида берилган қарзларнинг қайтарилиши	5110	5830
8	Илгари берилган бўнак қайтарилди	5110	4310–4390
9	Қондирилган даъволар суммасининг келиб тушиши	5110	4860
10	Олинган бўнаклар суммаси	5110	6310–6390
11	Илгари акцияга обуна бўлган таъсисчилардан улуш суммасининг келиб тушиши	5110	4610
12	Номинал қийматдан юқори баҳода сотилган акциялардан эмиссион даромаднинг келиб тушиши	5110	8410
13	Банкдан кассага пул маблағлари келиб тушди (меҳнат ҳақи, нафақа, мукофот ва шу кабиларни бериш учун)	5010	5110

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
14	Хусусий акцияларнинг сотиб олиниши	8610, 8620	5110
15	Мол етказиб берувчилар ва пудратчилар олдидаги қарзларнинг қопланиши	6010	5110
16	Берилган бўнаклар суммаси	4310–4330	5110
17	Илгари олинган бўнакларни қайтарилиши	6300, 7310	5110
18	Бюджетга тўловлар бўйича қарз суммасининг ўтказилиши	6410	5110
19	Суғурта ва мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар бўйича қарзларнинг қопланиши	6510–6530	5110
20	Таъсисчиларга ҳисобланган дивиденднинг тўланиши	6610	5110
21	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган қарз суммасининг қопланиши	6110, 6120	5110
22	Қисқа муддатли кредит ва қарзларнинг қопланиши	6810–6840	5110
23	Узоқ муддатли кредит ва қарзларнинг жорий қисмининг қопланиши	6950	5110
24	Ҳисобланган фоизлар бўйича қарзларнинг қопланиши	6920	5110
25	Ижарага берувчига тегишли бўлган тўловлар тўланди	6910, 6950	5110

3-§. Чет эл валютасидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5200)

226. Ўзбекистон Республикаси ва чет мамлакатлар ҳудудидаги банклар счётларидаги чет эл валютасидаги пул маблағларининг нақдлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

5210 «Мамлакат ичида валюта счётлари»;

5220 «Чет элдаги валюта счётлари».

227. 5210 «Мамлакат ичида валюта счётлари» ва 5220 «Чет элдаги валюта счётлари» счётларининг дебетида валюта счётларига пул маблағларининг келиб тушиши, кредитида эса пул маблағларининг ҳисобдан чиқарилиши акс эттирилади. Банк кўчирмасини текшириш натижасида аниқланган корхонанинг валюта счётининг дебети ёки кредитига хатолик билан ўтказилган суммалар 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» ёки 6960 «Даъволар бўйича тўланадиган счётлар» счётлари билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Бухгалтерия ҳисобида валюта счёти бўйича операциялар банк кўчирмалари ва уларга илова қилинадиган пулли ва ҳисоб-китоб ҳужжатлари асосида акс эттирилади.

Чет эл валютасидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг (5200) аналитик ҳисоби чет эл валютасидаги пул маблағларини сақлаш учун банкларда очилган ҳар бир счёт бўйича юритилади.

228. Чет эл валютасидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5200)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Ижарага берилган асосий воситалар бўйича ижарачидан ижара тўловларининг келиб тушиши	5210, 5220	4810, 4820
2	Маҳсулот (товар, иш, хизмат)лар, асосий воситалар ва бошқа активларни сотилишидан валютанинг келиб тушиши	5210, 5220	4010
3	Кассадан валюта маблағларининг валюта счётига топширилиши	5210, 5220	5020
4	Ишлатилмаган чек ва аккредитив суммасининг валюта счётига ўтказилиши	5210, 5220	5510—5520
5	Илгари қисқа муддатли инвестициялар тартибида берилган қарзнинг қайтарилиши	5210, 5220	5830
6	Илгари берилган бўнакларнинг қайтарилиши	5210, 5220	4310—4330

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Қондирилган даъволар суммасининг келиб тушиши	5210, 5220	4860
8	Олинган бўнаклар суммаси	5210, 5220	6300, 7310
9	Илгари акцияларга обуна бўлган таъсисчилардан улуш суммасининг келиб тушиши	5210, 5220	4610
10	Номинал қийматдан юқори баҳода сотилган акциялардан эмиссион даромаднинг келиб тушиши	5210, 5220	8410
11	Инвестицияга маблағларнинг қўйилиши	0600, 5800	5210, 5220
12	Банкдан кассага валюта маблағларининг келиб тушиши	5020	5210, 5220
13	Хусусий акцияларнинг сотиб олиниши	8610, 8620	5210, 5220
14	Мол етказиб берувчилар ва пудратчилар олдидаги қарзларнинг тўланиши	6010	5210, 5220
15	Берилган бўнакларнинг суммаси	4310—4330	5210, 5220
16	Илгари олинган бўнакларнинг қайтарилиши	6300, 7310	5210, 5220
17	Таъсисчиларга ҳисобланган дивиденднинг тўланиши	6610	5210, 5220
18	Ҳисобланган фоизлар бўйича қарзлар қопланди	6920	5210, 5220
19	Қисқа муддатли кредитлар ва қарзлар қопланди	6810—6840	5210, 5220
20	Узоқ муддатли кредитлар ва қарзларнинг жорий қисми қопланди	6950	5210, 5220
21	Ижарага берувчига тегишли бўлган тўловлар тўланди	6910, 6950	5210, 5220

4-§. Банкдаги махсус счётлардаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5500)

229. Ўзбекистон Республикаси ҳудуди ва чет мамлакатлардаги аккредитивлар, чек дафтарчалари, бошқа тўлов ҳужжатларидаги (векселлардан ташқари) пул маблағларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисида, шунингдек, мақсадли молиялаштириш (тушумлар) пул маблағларининг алоҳида сақланадиган қисмининг ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

5510 «Аккредитивлар»;

5520 «Чек дафтарчалари»;

5530 «Бошқа махсус счётлар».

230. 5510 «Аккредитивлар» счётида аккредитивдаги пул маблағлари ҳисобга олинади. Аккредитивга пул маблағларини ўтказиш 5510 «Аккредитивлар» счётининг дебетида ва 5110 «Ҳисоб-китоб счёти», 5210 «Мамлакат ичидаги валюта счётлари», 5220 «Чет элдаги валюта счётлари» ва бошқа счётларнинг кредитида акс эттирилади.

5510 «Аккредитивлар» счёти бўйича аккредитивга ҳисобга олинган пул маблағлари уларнинг ишлатилиши бўйича (банк кўчирмаларига асосан), 6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар»нинг дебетига ҳисобдан чиқарилади. Аккредитивдаги ишлатилмаган маблағлар, банк томонидан улар қайси счётдан ўтказилган бўлса, шу счётларга қайта тикланганда 5510 «Аккредитивлар» счётининг кредити, 5110 «Ҳисоб-китоб счёти», 5210 «Мамлакат ичидаги валюта счётлари», 5220 «Чет элдаги валюта счётлари» ва бошқа счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

5510 «Аккредитивлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб корхона томонидан қўйилган ҳар бир аккредитив бўйича алоҳида юритилади.

231. 5520 «Чек дафтарчалари» счётида чек дафтарчаларидаги пул маблағларининг ҳаракати ҳисобга олинади. Чек дафтарчаларини беришда пул маблағларини депонентлаш 5520 «Чек дафтарчалари» счётининг дебети ва 5110 «Ҳисоб-китоб счёти», 5210 «Мамлакат ичида валюта счётлари», 5220 «Чет элдаги валюта счётлари», 6810

«Қисқа муддатли банк кредитлари» ва бошқа счётларнинг кредитида акс эттирилади. Корхона томонидан берилган чекларнинг тўлови доирасидаги сумма 5520 «Чек дафтарчалари» счётининг кредитидан харажат ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда ҳисобдан чиқарилади. Чек билан берилган, лекин банк томонидан тўланмаган (тўловга тақдим этилмаган) сумма 5520 «Чек дафтарчалари» счётида қолади ва ушбу 5520 «Чек дафтарчалари» счётининг қолдиғи банк кўчирмалари билан мос келиши лозим. Банкка қайтарилган чекларнинг (фойдаланилмай қолган) суммаси 5520 «Чек дафтарчалари» счётининг кредитида 5110 «Ҳисоб-китоб счёти», 5210 «Мамлакат ичида валюта счётлари», 5220 «Чет элдаги валюта счётлари» ва бошқа счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Кредитор корхоналар билан ҳисоб-китоб қилиш учун корхона ходимларига ҳисобдорликка берилган чек дафтарчаларидаги маблағларнинг ҳаракати устидан назорат тезкор равишда юритилади.

5520 «Чек дафтарчалари» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир олинган чек дафтарчалари бўйича юритилади.

232. 5530 «Бошқа махсус счётлар»да банкда махсус сақланадиган мақсадли молиялаштириладиган (тушумлар) маблағлар, шу жумладан ижтимоий муассасалар, объектлар (болалар боғчаси ва бошқалар)ни сақлаш учун ота-оналардан, ўзга фойдаланувчилар ва бошқа манбалардан келиб тушган пул маблағлари; корхонанинг талабига кўра алоҳида счётда йиғиладиган ва сарфланадиган капитал қўйилмаларни молиялаштириш маблағлари; давлат идораларининг субсидиялари ва шу кабиларнинг ҳаракати ҳисобга олинади.

Корхонанинг ажратилган бўлинмаларга банкда жорий харажатларни (меҳнат ҳақи, алоҳида хўжалик харажатлари, хизмат сафарлари ва шу кабилар) амалга ошириш учун очилган жорий счётларда ушбу кўрсатилган маблағларнинг ҳаракати алоҳида счётда акс эттирилади.

5530 «Бошқа махсус счётлар» бўйича аналитик ҳисобни ташкил этиш Ўзбекистон Республикаси ҳудуди ва чет элдаги бошқа махсус счётлардаги пул маблағларининг нақдлиги ва ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни олиш имкониятини таъминлаши лозим.

233. Банкдаги махсус счётлардаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5500)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Аккредитивларга пул маблағлари ўтказилди	5510	5110–5220
2	Қондирилган даъволар суммасининг махсус счётга келиб тушиши	5510–5530	4860
3	Депозит иштирокчиси сифатида акция обуначиларидан бўнак суммасининг олиниши	5530	6320
4	Қисқа муддатли банк кредитлари ҳисобидан аккредитивларга пул маблағлари ўтказилди	5510	6810
5	Сотиш харажатларининг тўлови чек билан амалга оширилди	9410	5520
6	Ишлатилмаган сумманинг муддат охирида қайтарилиши:		
	а) аккредитивлар	5110–5220	5510
	б) чек дафтарчалари	5110–5220	5520
7	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга бўлган қарзни тўлашда аккредитивдаги сумма ҳисобдан чиқарилди	6010	5510
8	Аккредитивдан бўнакнинг берилиши	4310–4330	5510
9	Суғурта бўйича қарзларнинг аккредитив маблағлари ҳисобига қопланиши	6510	5510
10	Бошқа кредиторларнинг хизматлари учун тўловларда ишлатилган чеклар суммасини ҳисобдан чиқариш	6990	5520
11	Махсус счётдан шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган қарзнинг тўланиши	6120	5530

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
12	Сотиб олинган путёвкалар учун махсус счётдан тўланган сумма	5610	5530
13	Чек дафтарчаларидаги ишлатилмаган маблағларнинг қисқа муддатли банк кредитларини қоплаш учун қайтарилиши	6810	5520
14	Аккредитивдаги ишлатилмаган маблағларнинг узоқ муддатли банк кредитларини қоплаш учун қайтарилиши	6950, 7810	5510
15	Ҳисобланган фоизлар бўйича қарзларнинг қопланиши	6920	5510—5530
16	Ижарага берувчига тегишли бўлган тўловлар тўланди	6910, 6950	5530

5-§. Пул эквивалентларини ҳисобга олувчи счётлар (5600)

234. Корхона кассасидаги пул эквивалентларининг (почта маркалари ва бошқалар) мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 5610 «Пул эквивалентлари (турлари бўйича)» счётида амалга оширилади.

5610 «Пул эквивалентлари (турлари бўйича)» счётида маркалар, патталар ва бошқа пул эквивалентлари номинал қиймати бўйича ҳисобга олинади. Пул эквивалентларини ҳисобга олувчи счётнинг дебетида пул эквивалентларини сотиб олиш пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда, кредитида эса пул эквивалентларининг сарфланиши харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Пул эквивалентларини ҳисобга олувчи счётлар (5600) бўйича аналитик ҳисоб уларнинг турлари бўйича юритилади.

235. Пул эквивалентларини ҳисобга олувчи счётлар (5600)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Пул эквивалентларининг накд пулга харид қилиниши	5610	5010, 5020
2	Пул эквивалентларини ҳисоб-китоб счётидан пул маблағларини ўтказиш орқали харид қилиниши	5610	5110
3	Ҳисобдор шахслар орқали пул эквивалентларининг харид қилиниши	5610	4220—4290, 6970
4	Турли шахслардан пул эквивалентларининг харид қилиниши	5610	6990

6-§. Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)ларини ҳисобга олувчи счётлар (5700)

236. Йўлдаги пул маблағлари (накд пулга ва пул ўтказиш орқали маҳсулот сотишдан олинган даромад) тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 5710 «Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)лари» счётида амалга оширилади.

237. 5710 «Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)лари» счётида сақлаш жойидан чиқиб кетган, аммо мўлжалланган жойига етиб бормаган пул маблағлари (инкассаторга берилган сотишдан олинган тушумлар, пул ўтказмалари) ҳисобга олинади.

Ушбу счёт транзит счёт ҳисобланади ва пул маблағларининг ҳаракати устидан узлуксиз назоратни ўрнатиш учун боғловчи вазифасини бажаради.

5710 «Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)лари» счётининг дебетида пулни инкассаторларга топшириш кассадаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Пул маблағлари кирим қилингандан кейин 5710 «Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)лари» счёти

кредитланиб, пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

(5710) йўлдаги пул маблағ (ўтказма)ларининг аналитик ҳисоби уларнинг турлари бўйича юритилади.

238. Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)ларини ҳисобга олувчи счётлар (5700)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Кассадаги нақд пулларни банкдаги ҳисоб-китоб счётига ўтказиш учун инкассаторга топширилди	5720	5010, 5020
2	Харидорларнинг қарзлари келиб тушган пул ўтказмалари бўйича қопланди	5720	4010
3	Банкка ҳали келиб тушмаган пул маблағларини ўтказиш орқали бўнак олиш	5720	6300, 7310
4	Турли дебиторлардан пул ўтказмаларини олиш	5720	4890
5	Ажратилган бўлинмалардан пул ўтказмаларини олиш	5720	4110
6	Йўлдаги пул маблағлари кассага келиб тушди	5010—5020	5710
7	Йўлдаги пул маблағлари банкдаги ҳисоб-китоб счётига келиб тушди	5110—5530	5710

7-§. Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (5800)

239. Корхонанинг бошқа корхоналар қимматли қоғозларига қилинган қисқа муддатли (бир йил муддатдан кўп бўлмаган) инвестициялари (қўйилмалар) давлат қарзларининг фоизли облигациялари, бошқа корхоналарга берилган қарзлар ва бошқаларнинг нақдлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

5810 «Қимматли қоғозлар»;

5830 «Берилган қисқа муддатли қарзлар»;

5890 «Бошқа жорий инвестициялар».

240. 5810 «Қимматли қоғозлар» счётида акцияларга, давлат қарзларининг фоизли облигацияларига ва бошқа қимматли қоғозларига қўйилган қисқа муддатли инвестицияларнинг мавжудлиги ва ҳаракати ҳисобга олинади.

Облигация ва бошқа қимматли қоғозлар 5810 «Қимматли қоғозлар» счётига сотиб олиш қийматида кирим қилинади.

Корхонада акция, облигация ва бошқа қимматли қоғозларнинг сотиб олиниши 5810 «Қимматли қоғозлар» счётининг дебетида ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар ва агар қимматли қоғозлар учун тўлов моддий ёки бошқа қийматликлар (пул маблағларидан ташқари) орқали амалга оширилса, моддий ва бошқа қийматликларнинг сотилишини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида ҳисобга олинади.

Агар сотиб олинган облигация ва бошқа қимматли қоғозларнинг сотиб олиш баҳоси уларнинг номинал қийматидан фарқ қилса, у ҳолда сотиб олиш ва номинал қиймати ўртасидаги фарқни шундай ҳисобдан чиқариш ёки қўшимча ҳисобланиши керакки, 5810 «Қимматли қоғозлар» счётида ҳисобга олинган қимматли қоғозларнинг баҳоси уларни қоплаш даврида номинал қийматига мувофиқ бўлиши лозим. Сотиб олиш ва номинал қиймати ўртасидаги фарқ қопланадиган вақтгача бўлган даврда 5810 «Қимматли қоғозлар» счётининг дебети (қўшимча ҳисоблаш)да ёки кредити (ҳисобдан чиқариш) да, 9590 «Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари» ёки 9690 «Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» счётлари билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

5810 «Қимматли қоғозлар» счётида ҳисобга олинган облигация ва бошқа қимматли қоғозларнинг қопланиши пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебети ва 5810 «Қимматли қоғозлар» счётининг кредитида акс эттирилади.

241. 5830 «Берилган қисқа муддатли қарзлар» счётида корхонанинг бошқа корхоналарга қисқа муддатга берган пулли ва бошқа қарзларининг ҳаракати ҳисобга олинади.

Берилган қарзлар 5830 «Берилган қисқа муддатли қарзлар» счётининг дебетида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Қарзларнинг қайтарилиши пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебети ва 5830 «Берилган қисқа муддатли қарзлар» счётининг кредитида акс эттирилади.

242. 5890 «Бошқа жорий инвестициялар» счётида корхоналарнинг банк ва бошқа омонатларга сўмда ва чет эл валютасидаги қўйилмаларининг ҳаракати ҳисобга олинади.

Омонатларга пул маблағларининг ўтказилиши корхоналарда 5890 «Бошқа жорий инвестициялар» счётининг дебетида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Ҳисобда банк томонидан омонатлар суммаси қайтарилганда корхонада тескари ёзув амалга оширилади.

Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (5800) бўйича аналитик ҳисоб қисқа муддатли инвестицияларнинг турлари ва ушбу қўйилмалар амалга оширилган объектлар (қимматли қоғозларни сотувчи корхоналар, омонатлар ва ҳоказолар) бўйича юритилади.

243. Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (5800)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Қимматли қоғозлар маҳсулотлар, товарлар, иш, хизматларни бериш йўли билан харид қилинди	5810	9010—9030
2	Қимматли қоғозлар асосий воситалар ва бошқа активларни бериш йўли билан харид қилинди	5810	9210, 9220
3	Узоқ муддатли инвестицияларнинг таркибий ўзгариши (реструктуризация) амалга оширилди	5810	0610
4	Қимматли қоғозлар нақд пулга харид қилинди	5810	5010
5	Қимматли қоғозлар қиймати банкдаги счётдан тўланиши орқали харид қилинди	5810	5110—5530

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
6	Харидорларга ссуда маблағларининг векселда берилиши	5810	5110–5530
7	Акцияларнинг тўлов сифатида қимматли қоғозларнинг келиб тушиши	5810	4610
8	Қимматли қоғозларни сотилиши	5110	5810
9	Корхонанинг қарзи қимматли қоғозлар билан қопланиши	6990	5810
10	Мажбуриятлар учун гаров сифатида акцияларнинг берилиши	6010	5810
11	Харидорга вексель суммасига даъво билдирилиши	4860	5810
12	Даъво муддати тугаганлиги туфайли вексель бўйича қарзни зарар ҳисобига чиқариш	9690	5810
13	Инвентаризация натижасида қимматли қоғозларнинг камомади	4730	5810
14	Қисқа муддатли қарзларнинг асосий восита ва бошқа активлар кўринишида берилиши	5830	9210, 9220
15	Қисқа муддатли қарзларнинг тайёр маҳсулот, товар, иш, хизматлар кўринишида берилиши	5830	9010–9030
16	Бошқа корхоналар томонидан қисқа муддатли қарзларнинг қайтарилиши	5110	5830

8-§. Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар ва бошқа жорий активларни ҳисобга олувчи счётлар (5900)

244. Қийматликларни тайёрлаш, сақлаш, сотиш ва инвентаризация қилиш жараёнларида аниқланган камомад, талон-торож ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотиш суммалари, шунингдек ушбу бўлимнинг юқорида келтирилган счётларида ҳисобга олинмаган, бироқ кор-

хона мулки ҳисобланган бошқа жорий активларнинг мавжудлиги тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

5910 «Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар»;

5920 «Бошқа жорий активлар».

245. Товар-моддий захиралари, асосий воситалар ва номоддий активларнинг камомади ва бузилиши 5910 «Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар» счётининг дебети ва товар-моддий захираларини ҳисобга олувчи счётлар ва асосий воситалар ва бошқа активларнинг сотилиши ҳамда турли чиқиб кетишини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида акс эттирилади.

246. 5910 «Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар» счётининг кредитида қуйидаги:

а) қийматликларнинг табиий йўқотиш меъёрларидан ортиқ камомадлари, қийматликларнинг бузилиши, йўқолиши ва ўғирланишининг аниқ айбдорлари аниқланганда — 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар», 4730 «Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» счётларининг дебети;

б) қийматликларнинг табиий йўқотиш меъёрларидан ортиқ бузилиши ва ўғирланишидан йўқотишлар, аниқ айбдор шахси аниқланмаганда ва даъво тасдиқланмаганлиги натижасида суднинг эътирози — 9430 «Бошқа операцион харажатлар» дебетига ҳисобдан чиқарилиши акс эттирилади.

5910 «Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб уларнинг турлари бўйича юритилади.

247. 5920 «Бошқа жорий активлар» счётининг дебетида ушбу бўлимнинг юқорида келтирилган счётларида ҳисобга олиниши мўлжалланмаган жорий активлар акс эттирилади. 5920 «Бошқа жорий активлар» счётининг кредитида бошқа жорий активларнинг сарфланиши акс эттирилади.

5920 «Бошқа жорий активлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб уларнинг турлари бўйича юритилади.

248. Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар ва бошқа жорий активларни ҳисобга олувчи счётлар (5900)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	ТМҚнинг йўқолиши ва бузилишидан камомадлар	5910	1010–2990
2	Асосий воситалар ва номоддий активларнинг йўқолиши ва бузилишидан йўқотишлар	5910	9210, 9220
3	Айбдор шахслардан ундирилиши лозим бўлган суммалар	4860, 4730	5910
4	Ундирилмаган суммалар ҳисобдан чиқарилди, шунингдек камомадлар зарарга олиб борилди	9430	5910
5	Пул ўтказиш йўли билан бошқа жорий активлар сотиб олинди	5920	5110
6	Ҳисобдор шахслар орқали бошқа жорий активлар сотиб олинди	5920	4220–4290, 6970
7	Бошқа жорий активларнинг сарфланиши	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	5920

Учинчи қисм
МАЖБУРИЯТЛАР

VI бўлим
ЖОРИЙ МАЖБУРИЯТЛАР

249. Ушбу бўлимнинг счётлари корхонанинг юридик ва жисмоний шахслар олдидаги жорий мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

250. Чет эл валютасидаги мажбуриятлар ушбу бўлимдаги счётларда пулли ҳисоб-китоб ҳужжатларидан кўчирма олинган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича чет эл валютасини қайта ҳисоблаш йўли билан, сўмда ҳисобга олинади. Кредиторлик қарзларини ҳисобот ойининг охирги санасидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича қайта баҳолаганда вужудга келган курс фарқлари 9540 «Валюталар курслари фарқидан даромадлар» (ижобий курс фарқи бўлганда) ёки 9620 «Валюталар курслари фарқидан зарарлар» (салбий курс фарқи бўлганда) счётига олиб борилади.

251. Ушбу бўлимда қуйидаги счётлар бўйича ҳисоб юритиш тартиби ёритилади:

6000 — Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар;

6100 — Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар;

6200 — Кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар;

6300 — Олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар;

6400 — Бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар;

6500 — Суғурта ва мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар;

6600 — Таъсисчиларга бўлган қарзни ҳисобга олувчи счётлар;

6700 — Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишларни ҳисобга олувчи счётлар;

6800 — Қисқа муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар;

6900 — Турли кредиторларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар.

1-§. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар (6000)

252. Товар-моддий қийматликлар, бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар, шунингдек, ташиш бўйича олинган хизматлар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга бўлган жорий мажбуриятлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар»;

6020 «Берилган векселлар».

253. Пудратчи қурилиш ва монтаж, илмий-тадқиқот ва шу каби корхоналар бош пудратчи (бош корхона) ҳисобланса, ўз субпудратчиларига бўлган мажбуриятларини ҳам ушбу счётда акс эттиради.

254. 6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» счёти ҳақиқатда келиб тушган ТМҚ ва бошқа активлар, қабул қилинган иш ва хизматларнинг қийматига ушбу қийматликларни ёки тегишли харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда кредитланади.

Агар омборга келиб тушган моддий қийматликларнинг сифати, миқдори, шунингдек, баҳоси шартномада келишилган шартларга мос келмаса, 6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» счёти 4860 «Даъволар бўйича олинадиган счётлар» счёти билан боғланган ҳолда тегишли суммага кредитланади.

6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир мол етказиб берувчи ва пудратчи бўйича алоҳида юритилади.

255. 6020 «Берилган векселлар» счётининг кредитида сотиб олинган ТМҚ ва бошқа активлар, қабул қилинган иш ва хизматлар учун векселлар билан таъминланган жорий мажбуриятлар ҳисобга олинади ва уларни қоплаш

давригача ҳисобда туради. Векселлар бўйича мажбуриятлар қопланишига қараб улар пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитидан 6020 «Берилган векселлар» ва 6920 «Ҳисобланган фоизлар» счётларининг дебетига ҳисобдан чиқарилади.

6020 «Берилган векселлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб берилган векселларнинг ҳар бир тури бўйича алоҳида юритилади.

256. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар (6000)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Мол етказиб берувчилардан ўрнатиладиган асбоб-ускуналар келиб тушди	0710, 0720	6010
2	Капитал қўйилмалар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг бажарган ишлари ва кўрсатган хизматлари юзасидан берилган счётлар тўловга қабул қилинди	0810–0890	6010
3	Мол етказиб берувчилардан материаллар келиб тушди	1010–1090	6010
4	Мол етказиб берувчилардан ўстиришга ва боқувга ҳайвонлар келиб тушди	1110, 1120	6010
5	Мол етказиб берувчилардан турли ТМҚ келиб тушди (1510 счёти қўлланилганда)	1510	6010
6	Мол етказиб берувчилардан товар-моддий захираларни харид қилишда ҳисобга олинган ҚҚС суммаси	4410	6010
7	Корхона томонидан асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатувчи хўжалик, умумишлаб чиқариш ва бошқарув эҳтиёжлари учун мол етказиб берувчиларнинг бажарган иш ва хизматлари (жумладан: энергия, газ, буг, сув) қабул қилинди	2010, 2310, 2510, 2710, 9420	6010
8	Яроқсиз маҳсулотни тузатиш ва кафолатли таъмирлаш бўйича мол етказиб берувчиларнинг кўрсатган хизматлари қабул қилинди	2610	6010

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
9	Мол етказиб берувчилардан келгуси давр харажатларига тегишли бўлган иш ва хизматлар қабул қилинди	3190	6010
10	Мол етказиб берувчилардан товарлар келиб тушди	2910–2990	6010
11	Маҳсулотлар, товарлар, иш ва хизматларни сотишда мол етказиб берувчилар ва пудратчилар кўрсатган иш ва хизматлар қабул қилинди	9410	6010
12	Табиий офатларни тугатиш бўйича мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг хизматлари қабул қилинди	9720	6010
13	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга бўлган қарзлар банкдаги счётлардан тўланди	6010	5110–5530
14	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг счётларини тўлашда олдиндан берилган бўнакларнинг ҳисобга олиниши	6010	4310–4330
15	Даъво муддати тугаган кредиторлик қарзлари ҳисобдан чиқарилди	6010	9360
16	Кредиторлик қарзини тўлаш учун мол етказиб берувчига оддий вексель берилди	6010	6020

2-§. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар (6100)

257. Корхонанинг ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган жорий мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6110 «Ажратилган бўлинмаларга тўланадиган счётлар»;

6120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар».

258. «Ажратилган бўлинмаларга тўланадиган счётлар» номли 6110-счётда корхонанинг умумий балансига қўшиладиган филиаллар ва ваколатхоналарнинг жорий мажбуриятлари (ички хўжалик ёки ички баланс ҳисоб-китоблари) ҳисобга олинади.

6110 «Ажратилган бўлинмаларга тўланадиган счётлар» счётининг кредитида турли хилдаги муомалалар бўйича ажратилган бўлинмалар олдидаги жорий мажбуриятлар товар-моддий қийматликлар, пул маблағлари, харажат ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

259. «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар» номли 6120-счётда шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига жорий мажбуриятлар (балансларарo ҳисоб-китоблар ёки ички идоравий ҳисоб-китоблар) ҳисобга олинади.

6120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларга тўланадиган счётлар» счётининг кредитида турли хилдаги муомалалар бўйича шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари олдидаги жорий мажбуриятлар товар-моддий қийматликлар, пул маблағлари, харажатлар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6110 «Ажратилган бўлинмаларга тўланадиган счётлар» ва 6120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар» счётлари бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир ажратилган бўлинма, шуъба ва қарам хўжалик жамияти бўйича алоҳида юритилади.

260. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар (6100)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Ажратилган бўлинмалардан, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан товар-моддий қийматликлар олинди	0710–0890, 1010–1120, 2810–2990	6110, 6120

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
2	Худди шу ҳолат, 1510 счётни қўллаган ҳолда	1510	6110, 6120
3	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинган ТМҚлар қийматидаги фарқлар ҳисобга олинди	1610	6110, 6120
4	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатувчи хўжалик, умумишлаб чиқариш ва бошқарув эҳтиёжлари бўйича кўрсатган хизматлар қабул қилинди	2010, 2310, 2510, 2710, 9420	6110, 6120
5	Ажратилган бўлинмалардан олинган ярим тайёр маҳсулотлар қабул қилинди	2110	6110
6	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари кўрсатган хизматлар келгуси давр харажатлари таркибида ҳисобга олинди	3190	6110, 6120
7	Ажратилган бўлинмалардан кассага нақд пул келиб тушди (йўлланмалар учун)	5010	6110
8	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан пул маблағлари келиб тушди	5110—5530	6110, 6120
9	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан пул эквивалентлари келиб тушди	5610	6110, 6120

3-§. Кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар (6200)

261. Вақтинчалик фарқлар натижасида вужудга келадиган кечиктирилган жорий мажбуриятлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги кечиктирилган даромаллар»;

6220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар»;

6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар»;

6240 «Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар»;

6250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича мажбуриятлар»;

6290 «Бошқа кечиктирилган мажбуриятлар».

262. 6210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счётида қопланиш даври давомида даромадга тақсимланадиган облигацияларнинг дисконт (чегирма)лари бўйича корхонанинг кечиктирилган узоқ муддатли даромадларининг жорий қисми акс эттирилади. Ушбу счёт фақат облигацияларни сотиб олувчи томонидан қўлланилади. Облигациялар дисконт билан сотиб олинганда, дисконт суммаси 6210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти кредитида, тўланган сумма эса пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида ва қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар ёки узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида акс эттирилади. Облигациялар дисконт (чегирма)ларининг жорий қисмини даромадларга ўтказишда 9530 «Фоизлар кўринишидаги даромадлар» счёти кредитланади ва 6210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти дебетланади.

6210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир облигациянинг тури ва қоплаш муддати бўйича алоҳида юритилади.

263. 6220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти қопланиш даври давомида даромадга тақсимланадиган облигациялар мукофоти (устамаси) бўйича корхонанинг узоқ муддатли кечиктирилган даромадларининг жорий қисмини акс эттиради. Ушбу счёт фақат облигация сотувчиларда қўлланилади. Облигациялар мукофот билан сотилганда, мукофот (устама) суммаси 6220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти, облигациянинг номинал қиймати эса 6830 «Тўланадиган облигациялар» (қисқа

муддатли) ёки 7830 «Тўланадиган облигациялар» (узоқ муддатли) счётининг кредитида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Облигацияларнинг мукофот (устама)лари жорий қисмини даромадларга ўтказишда 9530 «Фоизлар кўринишидаги даромадлар» счёти кредитланади ва 6220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти дебетланади.

6220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир облигациянинг тури ва қоплаш муддати бўйича алоҳида юритилади.

264. 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счётида ҳисобот даврида бўнак сифатида олинган (ҳисобланган), аммо келгуси даврларга тегишли бўлган даромадлар акс эттирилади. Кечиктирилган даромадлар ижара тўловлари, чипталарнинг сотилиши; журналларга обуна тўлови ва бошқа кўринишларда бўлиши мумкин. Ҳали етказиб берилмаган тайёр маҳсулотлар, товарлар, бажарилмаган ишлар ва кўрсатилмаган хизматлар учун пул маблағлари келиб тушганда 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счёти пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда кредитланади. Келгуси ҳисобот даврига тегишли даромадлар тайёр маҳсулотлар, товарлар сотилганда, ишлар бажарилганда ва хизматлар кўрсатилганда даромад сифатида тан олинади ва 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счётининг дебетидан 9010 «Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар», 9020 «Товарларни сотишдан даромадлар» ва 9030 «Ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан даромадлар» счётларининг кредитига ҳисобдан чиқарилади.

6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир даромад тури бўйича алоҳида юритилади.

265. 6240 «Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар» счётида масъул Ҳукумат идораларининг қарори бўйича қонунчиликка мувофиқ тўланиши кечиктирилишига рухсат этилган солиқлар бўйича бюджет олдидаги қарзлар ва мажбурий тўловларнинг жорий қисми акс эттирилади. 6240 «Солиқлар ва бошқа

мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар» счётининг кредитида кечиктирилган жорий тўловлар суммаси бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6400), суғурта ва мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6500) билан боғланган ҳолда ҳисобга олинади.

6240 «Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича кечиктирилган мажбуриятлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир кечиктирилган солиқ ва тўловлар тури бўйича алоҳида юритилади.

266. 6250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича мажбуриятлар» счётида вақтинчалик фарқлар натижасида юзага келган кечиктирилган фойда солиғи суммаси акс эттирилади.

Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғига доир мажбуриятларнинг тегишли жорий қисми 7250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича узоқ муддатли мажбуриятлар» счётидан 6250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича мажбуриятлар» счётига ўтказилади. Кейинчалик вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи вужудга келишига қараб 6250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича мажбуриятлар» счёти 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» счёти билан боғланади.

267. 6290 «Бошқа кечиктирилган мажбуриятлар» счётида корхонанинг 6210–6250 счётларда кўрсатилмаган бошқа кечиктирилган мажбуриятлари акс эттирилади.

268. Кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар (6200)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Облигациялар дисконт билан сотиб олинганда дисконт суммаси ҳисобга олинди	0600, 5800	6210, 5530
2	Жорий облигациялар дисконти ҳисобдан чиқарилди	6210	9530

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
3	Кечиктирилган дисконтнинг узоқ муддатли қисми жорий қисмга ўтказилди	7210	6210
4	Облигациялар мукофот билан сотилганда, мукофот суммаси ҳисобга олинди	5110–5530	6220
5	Жорий облигациялар мукофотининг ҳисобдан чиқарилиши	6220	9530
6	Кечиктирилган мукофотларнинг узоқ муддатли қисми жорий қисмга ўтказилди	7220	6220
7	Келгусида жўнатиладиган ТМҚ, кўрсатиладиган хизматлар, бажариладиган ишлар учун пул маблағлари келиб тушди	5110–5530	6230
8	Кечиктирилган даромадларнинг тайёр маҳсулотлар, товарлар сотилганда, ишлар бажарилганда ва хизматлар кўрсатилиши билан даромадга қўшилиши	6230	9010, 9020, 9030
9	Ижара бўйича кечиктирилган даромад суммаси тегишли даврда даромадга қўшилди	6230	9350, 9550
10	Солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятларнинг жорий қисми ҳисобот даврида бюджетга тўлаш учун ҳисобдан чиқарилди	7240	6240
11	Вақтинчалик фарқлар бўйича фойда солиғи бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар жорий қисмига ўтказилди	7250	6250

4-§. Олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (6300)

269. Буюртмачиларга қисман тайёр ҳолдаги ТМҚни етказиб беришга ёки ишлар бажариш ва хизматлар кўрса-

тиш, шунингдек, акцияга обуначилардан олинган бўнаклар бўйича жорий мажбуриятлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар»;

6320 «Акцияга обуначилардан олинган бўнаклар»;

6390 «Бошқа олинган бўнаклар».

270. Корхона харидор ва буюртмачиларга маҳсулот ва товарларни етказиб бериш, шунингдек иш бажариш ёки хизмат кўрсатиш учун улардан бўнак тўловини (олдиндан тўлашни) талаб қилиши мумкин. Бундай ҳолатда бўнак ТМҚларни етказиб бериш, ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатиш бўйича шартноманинг бажарилиши ҳамда харидор ва буюртмачилардан келгусидаги тўловларнинг келиб тушишига кафолат сифатида хизмат қилади.

Бундай бўнаклар пул маблағини олган корхона учун маҳсулот ва товарларни етказиб бериш ҳамда ишларни бажариш ёки хизматларни кўрсатиш амалга оширилишига қадар мажбурият бўлиб ҳисобланади. Олинган бўнакларга қуйидагилар мисол бўлади: корхона томонидан газ, сув, ёритиш ва бошқа маиший хизматлар, шунингдек ТМҚ ва бошқаларни етказиб бериш учун олдиндан олинган тўловлар.

Олинган бўнак суммалари, шунингдек, қисман тайёр ҳолдаги маҳсулот (иш, хизмат) учун қабул қилинган тўловлар суммаси олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (6300)нинг кредити ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида акс эттирилади. Буюртмачиларга ишлар тугатиб топширилганда ва хизматлар кўрсатилганда, шунингдек харидорларга маҳсулот юклаб жўнатилганда, олинган бўнаклар харидор ва буюртмачиларнинг мажбуриятларини камайтиради ва олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (6300)нинг дебети ва олинадиган счётлар (4000) кредитига олиб борилади.

Олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (6300) бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир олинган бўнаклар тури бўйича алоҳида юритилади.

271. Олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (6300)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Бўнаклар олинди	5010–5530	6310–6390
2	Маҳсулотлар, товарларни етказиб бериш, иш бажариш ва хизмат кўрсатиш, шунингдек асосий воситалар ва бошқа активларни сотишда илгари олинган бўнаклар ҳисобга олинди	6310–6390	4010
3	Илгари олинган бўнаклар қайтарилди	6310–6390	5010–5530
4	Илгари олинган бўнаклар банк кредитлари ва бошқа корхоналарнинг қарзлари ҳисобидан қайтарилди	6310–6390	6810–6840, 7810–7840
5	Даъво билдириш муддати давомида фойдаланилмаган бўнак суммалари ҳисобдан чиқарилди	6310–6390	9390

5-§. Бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6400)

272. Бюджетга тўловлар бўйича корхонанинг жорий мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» счётида амалга оширилади.

273. 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» счётининг кредитида бюджетга тўланиши керак бўлган мажбурият суммаси олинадиган счётлар, давр харажатлари, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилиши, меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Якуний ҳисоб-китобда, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бюджетга илгари ўтказилган бўнак тўловлари

6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» счётининг дебет томонида бюджетга бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4400) билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Бюджетга ҳақиқатда ўтказилган суммалар 6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» счётининг дебет томонида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6410 «Бюджетга тўловлар бўйича қарзлар (турлари бўйича)» счёти бўйича аналитик ҳисоби ҳар бир солиқ турлари бўйича алоҳида юритилади.

274. Бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6400)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Давр харажатларига тааллуқли хар хил ажратмалар, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бюджетга қарзлар	9430	6410
2	Тайёр маҳсулотларни, товарларни сотишда, ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатиш, шунингдек асосий воситалар ва бошқа активларни сотиш ва турли чиқаришда ҚҚС ва акциз суммаси ҳисобланди	4010	6410
3	Бюджетдан маблағлар қайтарилди ёки келгуси тўловлар ҳисобига ўтказилди (якуний ҳисоб-китоблар ва ш. к.)	5110, 5210, 5530, 4410	6410
4	Жисмоний шахсларнинг иш ҳақидан даромад солиғи суммаси ушлаб қолинди	6710	6410
5	Ҳисобланган дивиденддан даромад солиғи суммаси ушлаб қолинди	6610	6410
6	Фойдадан бюджетга тўловлар ҳисобланди	9810–9890	6410
7	Бюджетга тўловлар ўтказиб берилди	6410	5010–5530
8	Моддий ресурслар, товарлар, ишлар ва хизматларга тегишли бўлган ҚҚС суммаси ҳисобга олинди	6410	4410

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
9	Олинган кредитлар ва қарзлар ҳисобидан бюджетга қарзлар тўланди	6410	6810—6840, 7810—7840

6-§. Суғурта ва мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6500)

275. Корхона мулки ва ходимларини суғурта қилиш, давлат ижтимоий суғуртаси, корхона ходимларининг нафақа таъминоти ва тиббий суғуртаси, мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар, шунингдек, учинчи шахслар мулкий манфаатларига келтирилган зарарлар учун фуқаролик жавобгарлигини суғурта қилиш бўйича қарзлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6510 «Суғурта бўйича тўловлар»;

6520 «Мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар».

276. 6510 «Суғурта бўйича тўловлар» счёти корхонанинг мулки ва ходимини суғурталаш бўйича қарзлари тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

277. 6520 «Мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар» счёти мақсадли давлат жамғармалари олдидаги ажратмалар бўйича қарзлар тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

278. Суғурта тўловлари ва мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар бўйича қарз суммалари суғурта ва мақсадли давлат жамғармалари бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6500)нинг кредит томонида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Суғурта тўловлари ва мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар бўйича қарз суммаларининг тўланиши суғурта ва мақсадли давлат жамғармалари бўйича

қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6500)нинг дебет томонида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Суғурта ва мақсадли давлат жамғармалари бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6500) бўйича аналитик ҳисоб суғуртачилар ва алоҳида суғурта шартномалари, шунингдек корхона тўловчи деб ҳисобланган ҳар бир мақсадли давлат жамғармалари бўйича алоҳида юритилади.

279. Суғурта ва мақсадли давлат жамғармалари бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6500)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Капитал қўйилмалар билан боғлиқ суғурта тўловлари бўйича қарз суммалари	0810–0890	6510
2	Суғурта бўйича ҳисобланган тўловлар корхона харажатларига ўтказилди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	6510
3	Ҳисобланган суғурта тўловлари суммаси банкдаги счётлардан тўланди	6510	5110–5530
4	Корхона ходими ҳисобидан мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар қилинди	6710	6520
5	Корхона ходими ҳисобидан мақсадли давлат жамғармаларига ажратмалар қилинди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	6520
6	Мақсадли давлат жамғармаларига илгари ҳисобланган суммалар ўтказиб берилди	6520	5110–5530

7-§. Таъсисчиларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6600)

280. Корхонанинг таъсисчилар олдида дивидендлар бўйича ва чиқиб кетаётган таъсисчилар олдида уларнинг улушлари бўйича жорий мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6610 «Тўланадиган дивидендлар»;

6620 «Чиқиб кетаётган таъсисчиларга улушлари бўйича қарзлар».

281. Корхона раҳбарияти томонидан акцияларга дивидендлар тўлаш тўғрисида қарор эълон қилингандан сўнг, дивиденд суммаси жорий мажбурият сифатида акс эттирилади. Дивидендлар акциялар бўйича қонунчиликка мувофиқ тақсимланади.

282. 6610 «Тўланадиган дивидендлар» счёти ҳисобланган дивиденд суммасига 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счёти билан боғланган ҳолда кредитланади.

283. 6620 «Чиқиб кетаётган таъсисчиларга улушлари бўйича қарзлар» счётининг кредит томонида корхонанинг чиқиб кетаётган таъсисчиси улушлари бўйича ҳисобланган мажбуриятлари суммаси 8330 «Пай ва улушлар», 8610 «Сотиб олинган хусусий акциялар — оддий», 8610 «Сотиб олинган хусусий акциялар — имтиёзли» счётлари билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6610 «Тўланадиган дивидендлар», 6620 «Чиқиб кетаётган таъсисчиларга улушлари бўйича қарзлар» счётлари бўйича аналитик ҳисоб (кўрсатувчига акциялардан ташқари) ҳар бир таъсисчи бўйича алоҳида юритилади.

284. Таъсисчиларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6600)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Акциядорларга дивидендлар ҳисобланди	8710	6610

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
2	Дивиденд тўлаш манбаида даромад солиғи ҳисобланди	6610	6410
3	Ҳисобланган дивидендлар тўланди	6610	5010–5530
4	Чиқиб кетаётган таъсисчиларга улушлари бўйича қарзлар ҳисобланди	8330, 8610, 8620	6620
5	Чиқиб кетаётган таъсисчиларга улушлари бўйича қарзлар тўланди	6620	5010–5530

8-§. Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишларни ҳисобга олувчи счётлар (6700)

285. Корхона рўйхатида бўлган ва рўйхатда турмаган ходимларга меҳнатга ҳақ тўлаш (меҳнат ҳақининг ҳамма турлари, мукофотлар, ёрдам, ишлайдиган пенсия олувчиларга ҳисобланган пенсия ва бошқа тўловлар) бўйича жорий қарзлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар»;

6720 «Депонентланган иш ҳақи».

286. 6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар» счётининг кредит томонида меҳнат ҳақи, ижтимоий суғурта бўйича нафақалар, пенсиялар ва бошқа шу каби суммалар акс эттирилади. 6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар» счётининг дебет томонида ҳисобланган меҳнат ҳақини тўлаш ва ундан ушланмалар акс эттирилади.

287. Ҳар йилги ва қўшимча таътил бўйича суммаларни ҳисоблашда ушбу суммалар меҳнат ҳақи жамғармасига жорий ойга тўғри келадиган таътил кунлари суммаси миқдорида киритилади. Таътилнинг бир қисми кейинги ойга ўтган ҳолларда, ушбу кунлар учун ходимларга тўлан-

ган суммалар жорий ойда берилган бўнак суммаси каби акс эттирилади ва 4290 «Ходимларга берилган бошқа бўнаклар» счётининг дебетида ва 5010 «Миллий валютадаги пул маблағлари» счётининг кредитида кўрсатилади.

288. 6720 «Депонентланган иш ҳақи» счётида ходимларнинг олинмаган иш ҳақи бўйича қарзлари акс эттирилади.

6710 «Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишлар» ва 6720 «Депонентланган иш ҳақи» счётлари бўйича аналитик ҳисоб корхонанинг ҳар бир ходими бўйича алоҳида юритилади.

289. Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоб-китобларни ҳисобга олувчи счётлар (6700)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Капитал қўйилмалар соҳасида банд бўлган ходимларга меҳнат ҳақи ҳисобланди	0810–0890	6710
2	ТМҚларни тайёрлаш ва сотиб олиш муомалалари бўйича меҳнат ҳақи ҳисобланди	1010–1120, 2910–2990	6710
3	ТМҚларни тайёрлаш ва сотиб олиш муомалалари бўйича меҳнат ҳақи ҳисобланди (1510 счёти қўлланганда)	1510	6710
4	Асосий ишлаб чиқариш, ёрдамчи ишлаб чиқариш, умумишлаб чиқариш цехлари, яроқсиз маҳсулотни тўғрилаш ва хизмат кўрсатувчи хўжаликлар ишчиларига меҳнат ҳақи суммалари ҳисобланди	2010, 2310, 2510, 2610, 2710	6710
5	Маҳсулот сотишда, бошқарув ва бошқа муомалаларда банд бўлган ходимларга меҳнат ҳақи ҳисобланди	9410–9430	6710
6	Келгуси давр харажатларига киритиладиган ишлар учун меҳнат ҳақи ҳисобланди (мавсумий тармоқларда ва бошқ.)	3190	6710
7	Асосий воситаларни ҳисобдан чиқариш жараёнлари бўйича ҳисобланган меҳнат ҳақи	9210	6710

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
8	Ортиқча тўланган суммалар (меҳнат ҳақи ва ҳ. к.) кассага қайтарилди	5010	6710
9	Табиий офатлар, ёнғинларни бартараф қилиш билан боғлиқ бўлган ишчиларга меҳнат ҳақи ҳисобланди	9720	6710
10	Ходимларга бир марталик мукофот ҳисобланди	9430	6710
11	Маҳсулот, иш, хизматлар қиймати корхона ишчиларидан ушлаб қолинди	6710	4790
12	Ходимларга ҳисобланган суммалар кассадан тўланди (меҳнат ҳақи, мукофотлар ва ҳ. к.)	6710	5010
13	Ҳисобдор шахсларнинг қайтармаган бўнак суммалари ушлаб қолинди	6710	4220–4290
14	Акцияларга обуна бўйича мажбуриятлар қопланди	6710	4610
15	Кредитга сотиб олинган товарлар учун ҳисоб-китоблар бўйича навбатдаги тўловлар ишчилардан ушлаб қолинди	6710	4710
16	Айбдор ишчиларнинг меҳнат ҳақи суммасидан етказилган моддий зарарлар суммаси ушлаб қолинди	6710	4730

9-§. Қисқа муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6800)

290. Корхона томонидан Ўзбекистон Республикаси ва чет элдаги банклар ва қарз берувчилардан сўмда ва чет эл валютасида олинган турли қисқа муддатли (12 ой муддатгача) кредит ва қарзларнинг ҳолатлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари»;

6820 «Қисқа муддатли қарзлар»;

6830 «Тўланадиган облигациялар»;

6840 «Тўланадиган векселлар».

291. 6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари» счётида корхонанинг банклардан олган турли қисқа муддатли кредитлари ҳисобга олинади.

Олинган қисқа муддатли банк кредитларининг суммалари 6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари» счётининг кредитида ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида акс эттирилади.

Қайтарилган қисқа муддатли банк кредитлари суммаси 6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари» счётининг дебет томонида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6810 «Қисқа муддатли банк кредитлари» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир кредитни тақдим этган банк, кредит суммаси, муддати бўйича алоҳида юритилади.

292. 6820 «Қисқа муддатли қарзлар» счётида Ўзбекистон Республикаси ва чет элдаги қарз берувчилар (банкдан ташқари)дан 12 ойдан кўп бўлмаган муддатга олинган қарзлар ҳисобга олинади.

Қарз берувчилардан (банкдан ташқари) тушган маблағлар пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебети ва 6820 «Қисқа муддатли қарзлар» счётининг кредити бўйича қайд қилиб борилади.

Олинган қарзларни қайтариш 6820 «Қисқа муддатли қарзлар» счётининг дебетида ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредитида акс эттирилади.

6820 «Қисқа муддатли қарзлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб қарз берувчилар ва қарзларни қайтариш муддати бўйича алоҳида юритилади.

293. 6830 «Тўланадиган облигациялар» счётида тўлов муддати 12 ойдан ортиқ бўлмаган облигацияларни муомалага чиқариш ҳисобига корхонага жалб этилган маблағлар ҳисобга олинади. Агар маблағларни жалб қилиш облигацияларни номинал қийматидан юқори баҳога сотиш йўли билан амалга оширилса, унда облигацияларни сотиш баҳоси билан номинал қиймати ўртасидаги фарқ 6220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счётининг кредитида ҳисобга олинади.

6830 «Тўланадиган облигациялар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир облигация тури ва уни қоплаш муддати бўйича алоҳида юритилади.

294. 6840 «Тўланадиган векселлар» счётида қоплаш муддати 12 ойдан ортиқ бўлмаган берилган векселлар ҳисобга олинади.

Корхонада берилган векселларни ҳисобга олиш муомалалари 6840 «Тўланадиган векселлар» счётининг кредити ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебети томонида акс эттирилади.

Вексель бўйича муомалалар натижасида қарз берувчидан олинган пул маблағларининг корхона томонидан қайтариши 6840 «Тўланадиган векселлар» счётининг дебетида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6840 «Тўланадиган векселлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб векселлар ҳисобини амалга оширадиган банклар, вексель ушловчилар ва ҳар бир вексель бўйича алоҳида юритилади.

295. Қисқа муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6800)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Қисқа муддатли банк кредитлари ва қарзлар олинди	5110–5530	6810–6820
2	Қисқа муддатли банк кредитлари ва қарзлар ҳисобига ТМҚ харид қилинди	1010–2910	6810–6820
3	Қисқа муддатли банк кредитлари ва қарзлар ҳисобидан мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг қарзи тўланди	6010	6810–6820
4	Қисқа муддатли банк кредитлари ва қарзлар қайтарилди	6810–6820	5110–5530
5	Қисқа муддатли банк кредитлари ва қарзлар ажратилган бўлинмалар ҳисобидан қайтарилди	6810–6820	6110
6	Берилган вексель ва облигациялар эвазига қисқа муддатли қарз олинди	5110–5530	6830–6840
7	Берилган вексель ва облигациялар қопланди	6830–6840	5110–5530

10-§. Турли кредиторларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6900)

296. Турли кредиторлар билан муомалалари бўйича қарзлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

6910 «Тўланадиган оператив ижара»;
6920 «Ҳисобланган фоизлар»;
6930 «Роялти бўйича қарзлар»;
6940 «Кафолатлар бўйича қарзлар»;
6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми»;
6960 «Даъволар бўйича тўланадиган счётлар»;
6970 «Ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар»;
6990 «Бошқа мажбуриятлар».

297. 6910 «Тўланадиган оператив ижара» счётида корхонанинг оператив ижара бўйича ижарага берувчи олдидаги мажбурияти акс эттирилади. Ҳисобланган ижара суммаси 6910 «Тўланадиган оператив ижара» счётининг кредит томонида, ижарага берувчига тўланган сумма эса ушбу счётнинг дебет томонида акс эттирилади.

6910 «Тўланадиган оператив ижара» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир оператив ижара шартномаси бўйича алоҳида юритилади.

298. 6920 «Ҳисобланган фоизлар» счётида кредиторлар томонидан берилган қарзлар ва кредитлар бўйича ҳисобланган фоизлар акс эттирилади. Тўланиши лозим бўлган фоизлар бўйича ҳисобланган суммалар 6920 «Ҳисобланган фоизлар» счётининг кредитида, фоизлар бўйича қарзларни тўлаш эса ушбу счётнинг дебетида акс эттирилади.

6920 «Ҳисобланган фоизлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир кредитор бўйича алоҳида юритилади.

299. 6930 «Роялти бўйича қарзлар» счётида корхонанинг бошқа хўжалик юритувчи субъектлардан фойдаланиш учун активларнинг олиниши натижасида вужудга келган роялти тўловлари бўйича корхонанинг мажбуриятлари ҳисобга олинади. Роялти бўйича ҳисобланган қарзлар 6930 «Роялти бўйича қарзлар» счётининг кредит томонида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6930 «Роялти бўйича қарзлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир кредитор бўйича алоҳида юритилади.

300. 6940 «Кафолатлар бўйича қарзлар» счётида корхонанинг сотилган маҳсулотларга кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича харидорлар олдидаги мажбуриятлари акс эттирилади. Агар корхона маҳсулотини сотиш вақтида харидорга кафолатли муддат берса, ушбу мажбурият бутун кафолат муддати давомида мавжуд бўлади. Кафолат суммаси маҳсулот сотиш амалга оширилган даврда харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида акс эттирилади. Корхона ўз тажрибасидан келиб чиққан ҳолда, келгуси даврларга бериладиган кафолат суммаси қанчага тўғри келиши, яъни товар ёки хизматнинг бир бирлигига тўғри келадиган ўртача хизмат қийматини ҳисоблаб чиқиши ва ушбу суммани 6940 «Кафолатлар бўйича қарзлар» счётининг кредит томонида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттириши мумкин.

6940 «Кафолатлар бўйича қарзлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб кафолат билан сотилган ҳар бир маҳсулот, иш ва хизматларнинг турлари бўйича алоҳида юритилади.

301. 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счётида мазкур ҳисобот даврида тўланиши лозим бўлган узоқ муддатли қарз мажбуриятларининг жорий қисми акс эттирилади. Узоқ муддатли мажбуриятлар жорий қисмга ўтказилганда 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счёти тўланадиган суммага узоқ муддатли мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда кредитланади ва узоқ муддатли мажбуриятларнинг бошланғич суммасини камайтиради.

Шунингдек ушбу счётда молиявий ижара бўйича ижарага берувчи олдидаги узоқ муддатли мажбуриятларнинг жорий қисми ҳам акс эттирлади.

6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счёти бўйича аналитик ҳисоб узоқ муддатли мажбуриятларнинг турлари, қайтарилиш муддатлари бўйича Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ва унинг ташқарисидаги узоқ муддатли мажбуриятларни ажратган ҳолда, алоҳида юритилади.

302. 6960 «Даъволар бўйича тўланадиган счётлар» счёти харидорлар, буюртмачилар ва бошқа корхоналар томонидан билдирилган даъволар, шунингдек тан олинган (ёки эътироф этилган) жарималар, пенялар ва неустойкалар бўйича корхонанинг қарзи тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Даъволар асосан шартнома мажбуриятларини бажармаганликдан келиб чиқиб, 6960 «Даъволар бўйича тўланадиган счётлар» счётининг кредитида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

6960 «Даъволар бўйича тўланадиган счётлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир кредитор ва даъво бўйича алоҳида юритилади.

303. 6970 «Ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар» счёти корхона ишчиларига маъмурий-хўжалик ва операцион харажатлар, шунингдек хизмат сафарлари учун берилган ҳисобдорлик суммалари билан ҳақиқий сарфланган суммалари ўртасидаги фарқ натижасида келиб чиқадиган қарзлар тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Агар сарфланган сумма ҳисобдорлик бўйича берилган суммадан ошса, корхонанинг ҳисобдор шахс олдида қарзи вужудга келади ва ушбу сумма 6970 «Ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар» счётининг кредит томонида кўрсатилади.

6970 «Ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир ҳисобдор шахслар бўйича алоҳида юритилади.

304. 6990 «Бошқа мажбуриятлар» счёти турли нотижорат муомалалар бўйича жисмоний ва юридик шахслар (ўқув юртлари, илмий корхоналар ва ш. к.) олдидаги суд органларининг ижроия ҳужжатлари ёки қарорлари асосида корхона ишчиларининг меҳнат ҳақидан турли корхона ва алоҳида шахслар фойдасига ушлаб қолинган суммалар бўйича корхонанинг жорий мажбуриятлари акс эттирилади.

6990 «Бошқа мажбуриятлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб бошқа мажбуриятларнинг ҳар бир тури бўйича алоҳида юритилади.

305. Турли кредиторларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6900)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Оператив ижара бўйича фоиз ҳисобланди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	6910
2	Оператив ижара бўйича қарз тўланди	6910	5010–5530
3	Молиявий ижара бўйича фоиз ҳисобланди	9610	6920
4	Қарзлар бўйича фоизлар ҳисобланди	9610	6920
5	Қарзлар бўйича ҳисобланган фоизлар тўланди	6920	5110–5530
6	Роялти ҳисобланди	9690	6930
7	Ҳисобланган роялти тўланди	6930	5110–5530
8	Кафолатли хизмат бўйича қарз ҳисобланди	9430	6940
9	Кафолатли хизмат бўйича ҳақиқий харажатлар ҳисобдан чиқарилди	6940	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар
10	Узоқ муддатли мажбуриятлар жорий қисмга ўтказилди	7810–7920	6950
11	Узоқ муддатли мажбуриятларнинг жорий қисми бўйича тўланган сумма	6950	5110–5530
12	Тан олинган даъволар (хатолар, йўлдаги камомад, маҳсулот сифатининг мувофиқ келмаслиги ва ҳоказолар) бўйича қарзлар ҳисобланди	9430	6960
13	ТМҚлардаги арифметик хатолардан келиб чиққан даъволар бўйича қарзлар (ҳисоб-китоб ҳужжатларидагидан ҳақиқатда кам етказиб берилганда) ҳисобланди	1010–2990	6960

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
14	Шартнома мажбуриятларига риоя қилмаганлик учун жарималар, пенялар, неустойкалар суммалари бўйича қарзлар (тан олинган ёки арбитраж томонидан эътироф этилган ҳажмда) ҳисобланди	9430	6960
15	Асосий ишлаб чиқариш, ёрдамчи ишлаб чиқариш, умумишлаб чиқариш ва бошқарув эҳтиёжлари, хизмат кўрсатувчи хўжаликларга тааллуқли харажатларни амалга оширганлиги учун ҳисобдор шахсларга қарзлар ҳисобланди	2010, 2310, 2510, 2710, 9420	6970
16	Яроқсиз маҳсулот билан боғлиқ бўлган турли харажатлар (қайтариб олиб келиш ва ҳоказо) тўлови учун ҳисобдор шахсларга қарзлар ҳисобланди	2610	6970
17	Сотиб олинган товарлар учун ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар ҳисобланди	2910—2990	6970
18	Маҳсулотни сотиш билан боғлиқ бўлган (транспорт ва бошқ.) харажатларни амалга оширганлиги учун ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар ҳисобланди	9410	6970
19	Табиий офатларнинг олдини олиш ёки бартараф қилиш билан боғлиқ бўлган турли харажатларнинг тўлови учун ҳисобдор шахсларга бўлган қарзлар ҳисобланди	9720	6970
20	Капитал қўйилмаларда турли корхоналар хизматлар кўрсатди	0810—0890	6990
21	Турли корхона ва шахслардан турли ТМҚ сотиб олинди ва ҳар хил хизматлар қабул қилинди	1510	6990
22	Турли корхоналар асосий, ёрдамчи, умумишлаб чиқариш цехлари ва хизмат кўрсатиш хўжаликларга хизматлар кўрсатишди	2010, 2310, 2510, 2710	6990
23	Яроқсиз маҳсулотни тузатиш билан боғлиқ бўлган харажатлар бўйича истеъмолчиларга бўлган қарз	2610	6990
24	Бошқа шахслардан товарлар келиб тушди	2910—2990	6990

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
25	Асосий воситаларни ҳисобдан чиқаришда кўрсатган хизматлари учун бошқа корхоналарга бўлган қарз	9210	6990
26	Бошқа шахслардан пул эквивалентлари келиб тушди	5610	6990
27	Бошқа шахслардан ўтказмалар келиб тушди	5710	6990
28	Бошқа шахслардан қимматли қоғозлар сотиб олинди	0610, 5810	6990
29	Турли корхоналарнинг ижтимоий соҳа объектларини сақлаш бўйича кўрсатган хизматлари ҳисобланди	2710	6990
30	Сотиб олинган акцияларни сақлаганлиги учун депозитарийга бўлган қарз ҳисобланди	9690	6990

VII бўлим
УЗОҚ МУДДАТЛИ МАЖБУРИЯТЛАР

306. Ушбу бўлимнинг счётлари корхонанинг юридик ва жисмоний шахслар олдидаги узоқ муддатли мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

307. Корхонанинг чет эл валютасидаги мажбуриятлари ушбу бўлимдаги счётларда пул ҳисоб-китоб ҳужжатларидан кўчирма олинган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича сўмда ҳисобга олинади. Ҳисобот ойининг охирги санасига кредиторлик қарзларини Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича қайта баҳолашда аниқланган курс фарқлари (ижобий курс фарқи бўлганда) 9540 «Валюта курс фарқидан даромадлар» ёки (салбий курс фарқи бўлганда) 9620 «Валюта курс фарқидан зарарлар» счётларида ҳисобга олинади.

308. Ушбу бўлимда қуйидаги счётлар бўйича ҳисоб юритиш тартиби ёритилади:

7000 — Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган узоқ муддатли счётлар;

7100 — Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарзлар;

7200 — Кечиктирилган узоқ муддатли мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар;

7300 — Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар;

7800 — Узоқ муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар;

7900 — Турли кредиторларга бўлган узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олувчи очётлар.

1-§. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган узоқ муддатли счётлар (7000)

309. Корхонанинг мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар, бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар, шунингдек юк ташиш бўйича олинган хизматлар учун вужудга келган

узоқ муддатли мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

7010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар»;

7020 «Берилган векселлар».

310. 7010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» счётининг кредитида ҳақиқатда келиб тушган ТМҚ ва бошқа активлар, қабул қилинган иш ва хизматларнинг қиймати ушбу қийматликлар ёки тегишли харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда кўрсатилади.

7010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир мол етказиб берувчилар ва пудратчилар бўйича алоҳида юритилади.

311. 7020 «Берилган векселлар» счётининг кредитида сотиб олинган ТМҚ ва бошқа активлар, қабул қилинган иш ва хизматлар учун векселлар билан таъминланган узоқ муддатли мажбуриятлар ҳисобга олинади ва улар қопланиш давригача ҳисобда туради.

7020 «Берилган векселлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб берилган векселларнинг ҳар бир тури бўйича алоҳида юритилади.

312. Мол етказиб берувчиларга тўланадиган узоқ муддатли мажбуриятлар жорий қисмга ўтказилганда 6010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар», 6020 «Берилган векселлар» счётлари кредитланиб, 7010 «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар», 7020 «Берилган векселлар» счётлари дебетланади.

313. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган узоқ муддатли счётлар (7000)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Корхонага ўрнатиладиган асбоб-ускуналар келиб тушди	0710, 0720	7010

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
2	Капитал қўйилмалар учун мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг бажарган ишлари ва кўрсатган хизматлари юзасидан берилган счётлар тўловга қабул қилинди	0810–0890	7010
3	Мол етказиб берувчилардан материаллар келиб тушди	1010–1090	7010
4	Мол етказиб берувчилардан ўстиришга ва бўрдоқига боқиладиган ҳайвонлар келиб тушди	1110, 1120	7010
5	Мол етказиб берувчилардан турли ТМҚ келиб тушди (1510 счёти қўлланилганда)	1510	7010
6	Мол етказиб берувчилардан товар-моддий захиралари сотиб олинганда тўланган ҚҚС суммаси ҳисобга олинди	4410	7010
7	Корхона томонидан асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатувчи хўжалик, умумишлаб чиқариш ва бошқарув эҳтиёжлари учун мол етказиб берувчиларнинг бажарган иш ва хизматлари (жумладан: энергия, газ, буғ, сув) қабул қилинди	2010, 2310, 2510, 2710, 9420–9430	7010
8	Яроқсиз маҳсулотни тузатиш ва кафолатли таъмирлаш бўйича мол етказиб берувчиларнинг кўрсатган хизматлари	2610	7010
9	Келгуси давр харажатларига тегишли бўлган мол етказиб берувчилардан олинган иш ва хизматлар	3190	7010
10	Мол етказиб берувчилардан товарлар келиб тушди	2910–2990	7010
11	Маҳсулотлар, товарлар, иш ва хизматларни сотиш жараёнида мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг кўрсатган иш ва хизматлари	9410	7010
12	Табиий офатларни тугатишда мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг хизматлари	9720	7010

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
13	Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларнинг қарзлари узоқ муддатли қисмдан жорий қисмга ҳисобдан чиқарилди	7010	6010
14	Даъво муддати тугаган кредиторлик қарзлари ҳисобдан чиқарилди	7010	9390

2-§. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарзлар (7100)

314. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарзлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

7110 «Ажратилган бўлинмаларга бўлган узоқ муддатли қарз»;

7120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарз».

315. 7110 «Ажратилган бўлинмаларга бўлган узоқ муддатли қарз» счётида корхонанинг умумий балансига қўшиладиган филиаллар, ваколатхоналар, бўлимлар ва бошқа ажратилган бўлинмалар олдидаги узоқ муддатли мажбуриятлар (ички хўжалик ёки баланс ичидаги ҳисоб-китоблар) ҳисобга олинади.

Корхонанинг турли хилдаги муомалалар бўйича ажратилган бўлинмалар олдидаги узоқ муддатли мажбуриятлари 7110 «Ажратилган бўлинмаларга бўлган узоқ муддатли қарз» счётининг кредитида товар-моддий қийматликлар, пул маблағлари, харажатлар ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

316. 7120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарз» счётида корхонанинг шуъба ва қарам хўжалик жамиятлар олдидаги узоқ муддатли мажбуриятлари (баланслараро ҳисоб-китоблар ёки ички идоравий ҳисоб-китоблар) ҳисобга олинади.

7120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарзлар» счётининг кредитида турли хилдаги муомалалар бўйича шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари олдидаги жорий мажбуриятлар товар-моддий қийматликлар, пул маблағлари, харажат ва бошқаларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

7110 «Ажратилган бўлинмаларга бўлган узоқ муддатли қарз», 7120 «Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарз» счётлари бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир ажратилган бўлинма, шуъба ва қарам хўжалик жамияти бўйича алоҳида юритилади.

317. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (7100)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Ажратилган бўлинмалардан, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан товар-моддий қийматликлари қабул қилинди	0710—0890, 1010—1120, 2810—2990	7110, 7120
2	Худди шу ҳолат, 1510 счётни қўллаган ҳолда	1510	7110, 7120
3	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинган ТМҚлар қийматидаги фарқ ҳисобга олинди	1610	7110, 7120
4	Асосий ва ёрдамчи ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатувчи хўжалик, умумишлаб чиқариш ва бошқарув эҳтиёжлари учун ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятлари кўрсатган хизматлар ҳисобга олинди	2010, 2310, 2510, 2710, 9420—9430	7110, 7120
5	Ажратилган бўлинмалардан олинган ярим тайёр маҳсулотлар қабул қилинди	2110	7110
6	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг келгуси давр харажатлари таркибида ҳисобга олинадиган хизматлари	3190	7110, 7120

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
7	Ажратилган бўлинмалардан кассага нақд пул келиб тушди (йўлланмалар учун)	5010	7110
8	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан пул маблағлари келиб тушди	5110—5530	7110, 7120
9	Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан пул эквивалентлари келиб тушди	5610	7110, 7120

3-§. Узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар (7200)

318. Корхонанинг узоқ муддатга кечиктирилган мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

7210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар»;

7220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар»;

7230 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар»;

7240 «Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар»;

7250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича узоқ муддатли мажбуриятлар»;

7290 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар».

319. 7210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти қопланиш даври давомида даромадга тақсимланадиган облигацияларнинг дисконти (чегирмаси) бўйича корхонанинг узоқ муддатли кечиктирилган даромалларини акс эттиради. Ушбу счёт фақат облигация сотиб олувчиларда қўлланилади. Облигациялар дисконт билан сотиб олинганда,

дисконт суммаси 7210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти ва тўланган сумма пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг кредит томонида узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Облигациялар бўйича дисконт (чегирма)лар жорий қисмга ўтказилганда 7210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти дебетланади ва 6210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги кечиктирилган даромадлар» счёти кредитланади.

7210 «Дисконт (чегирма)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир облигациянинг тури ва қоплаш муддати бўйича алоҳида юритилади.

320. 7220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти қопланиш даври давомида даромадга тақсимланадиган облигацияларнинг мукофоти (устамаси) бўйича корхонанинг узоқ муддатли кечиктирилган даромадларини акс эттиради. Ушбу счёт фақат облигация сотувчиларда қўлланилади. Облигациялар мукофот билан сотилганда 7220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти ва 7830 «Тўланадиган облигациялар» счёти пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда кредитланади. Облигациялар бўйича мукофот (устама)лар жорий қисмга ўтказилганда 7220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти дебетланади ва 6220 «Мукофот (устама)лар шаклидаги кечиктирилган даромадлар» счёти кредитланади.

7220 «Мукофот (устама)лар шаклидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир облигациянинг тури ва қоплаш муддати бўйича алоҳида юритилади.

321. 7230 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти товарлар, ишлар ва хизматлар учун пул маблағларини олиш ва товарларни етказиб бериш, ишларни бажариш ва хизматларни кўрсатиш муддатлари орасидаги фарқ билан боғлиқ корхона мажбуриятлари

тўғрисидаги маълумотларни акс эттириш учун мўлжалланган. 7230 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счётининг кредитида келгуси даврга тегишли бўлган даромадлар суммаси пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда, дебетида эса тегишли давр келганда 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счётига ўтказилган даромадлар жорий қисмининг суммаси акс эттирилади.

7230 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир даромад тури бўйича алоҳида юритилади.

322. 7240 «Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар» счётида қонунчиликка мувофиқ тегишли ҳукумат идораларининг қарори бўйича бир неча йилга кечиктириб тўлашга рухсат этилган солиқ бўйича бюджет олдидаги узоқ муддатли қарзлар ва мажбурий тўловлар акс эттирилади. 7240 «Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар» счётининг кредитида узоқ муддатли кечиктирилган тўловлар суммаси бюджетга тўловлар бўйича қарзларни (6400), суғурта ва мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар бўйича қарзларни (6500) ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда ҳисобга олинади.

7240 «Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир кечиктирилган солиқ ва тўловлар тури бўйича ва қопланиш муддати бўйича алоҳида юритилади.

323. 7250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича узоқ муддатли мажбуриятлар» счётида вақтинчалик фарқлар натижасида юзага келадиган кечиктирилган фойда солиғи суммаси акс эттирилади.

Фойда солиғи бўйича харажатлар ҳисоб даромадидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланади, тўланадиган фойда солиғи эса солиқ солинадиган даромаддан келиб чиқиб ҳисобланади. Ҳисоб даромади ва солиқ солинадиган даромадни аниқлашдаги ёндашувлардаги фарқ молиявий ҳисоботда акс эттирилиши лозим. Корхонанинг ҳисоб сиёсатига мувофиқ ҳисоб маълумотлари бўйича ҳисоблан-

ган фойда солиғи бўйича харажатлар корхона томонидан даромадни олиш давомида амалга оширилган деб қаралиб, тегишли даромадлар ва харажатлар юзага келган даврда ҳисобланади ва корхонанинг молиявий-хўжалик фаолияти натижаси тўғрисидаги ҳисоботда акс эттирилади. Бунда ҳисоб даромадидан келиб чиқиб, ҳисобланган фойда солиғи ва солиққа тортиладиган даромаддан келиб чиқиб ҳисобланган тўланадиган фойда солиғи ўртасидаги фарқ, вақтинчалик фарқ сифатида юритилади ва 7250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича узоқ муддатли мажбуриятлар» счётининг кредитида акс эттирилади.

Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича мажбуриятларнинг тегишли жорий қисми 7250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича узоқ муддатли мажбуриятлар» счётининг дебетидан 6250 «Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича мажбуриятлар» счётининг кредитига ўтказилади.

324. 7290 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар» счётида 7210—7250 счётларида кўрсатилмаган корхонанинг бошқа узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлари акс эттирилади.

325. Узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар (7200)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Дисконт билан сотилган облигацияларнинг дисконт суммаси	5110—5530	7210
2	Кечиктирилган дисконтнинг узоқ муддатли қисми жорий қисмга ўтказилди	7210	6210
3	Облигациялар мукофот билан сотилганда ҳисобланган мукофот суммаси	5110—5530	7220
4	Кечиктирилган мукофотнинг узоқ муддатли қисми жорий қисмга ўтказилди	7220	6220

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
5	Келгусида жўнатиладиган ТМҚ, кўрсатиладиган хизматлар, бажариладиган ишлар учун олдиндан пул маблағлари келиб тушди	5110–5530	7230
6	Узоқ муддатли кечиктирилган даромадларнинг ҳисобот даврига тааллуқли жорий қисми ҳисобдан чиқарилди	7230	6230
7	Солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктириш берилди	6410, 6510–6530	7240
8	Бюджетга тўловлар учун ҳисобот давридаги солиқлар ва мажбурий тўловлар бўйича узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятларнинг жорий қисми ҳисобдан чиқарилди	7240	6240
9	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғи бўйича узоқ муддатли мажбуриятлар	9810	7250
10	Вақтинчалик фарқлар бўйича кечиктирилган фойда солиғининг узоқ муддатли қисмини жорий қисмга ўтказиш	7250	6250

4-§. Харидорлардан ва буюртмачилардан олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (7300)

326. Корхонанинг буюртмачиларга қисман тайёр ТМҚ-ни етказиб бериши ёки иш бажариши ва хизматлар кўрсатиши учун олган бўнаклари бўйича узоқ муддатли мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 7310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар» счётида амалга оширилади.

Олинган бўнак суммалари, шунингдек, қисман тайёр маҳсулот (иш, хизмат) учун олинган тўловлар суммаси 7310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар» счётининг кредит томонида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Харидорлар ва буюртмачилардан олинган узоқ муддатли бўнаклар суммасининг жорий қисмга ўтказилиши 7310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар» счётининг дебети, 6310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

7310 «Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар» счёти бўйича аналитик ҳисоб олинган бўнаклар тури бўйича алоҳида юритилади.

327. Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (7300)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Узоқ муддатли бўнаклар олинди	5010–5530	7310
2	Узоқ муддатли бўнаклар суммаси жорий қисмга ўтказилди	7310	6310
3	Илгари олинган узоқ муддатли бўнаклар қайтарилди	7310	5010–5530
4	Илгари олинган бўнаклар банк кредитлари ва бошқа корхоналарнинг қарзи ҳисобига қайтарилди	7310	6110–6190, 7110–7190

5-§. Узоқ муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (7800)

328. Корхонанинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ва чет элдаги банклар ва қарз берувчилардан сўмда ва чет эл валютасида олган узоқ муддатли (12 ойдан узоқ муддатга) кредит ва қарзларининг ҳолатлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга *оширилади:*

7810 «Узоқ муддатли банк кредитлари»;

7820 «Узоқ муддатли қарзлар»;

7830 «Тўланадиган облигациялар»;
7840 «Тўланадиган векселлар».

329. Олинган узоқ муддатли банк кредитлар суммаси 7810 «Узоқ муддатли банк кредитлари» счётининг кредитида ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида акс эттирилади.

Узоқ муддатли банк кредитини жорий қисмга ўтказишда, тегишли суммага 7810 «Узоқ муддатли банк кредитлари» счёти дебетланади ва 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счёти кредитланади, бунда узоқ муддатли банк кредитининг бошланғич қиймати камайтирилади.

Узоқ муддатли кредитларнинг аналитик ҳисоби уларга берилган кредитларнинг турлари ва муддатлари, банклар бўйича алоҳида юритилади.

330. 7820 «Узоқ муддатли қарзлар» счётида корхонанинг Ўзбекистон Республикаси ва чет элдаги қарз берувчилар (банкдан ташқари)дан 12 ойдан узоқ муддатга олган қарзлари ҳисобга олинади.

Қарз берувчилардан (банкдан ташқари) келиб тушган маблағлар пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебети ва 7820 «Узоқ муддатли қарзлар» счётининг кредитида акс эттирилади.

Узоқ муддатли қарзлар жорий қисмга ўтказилганда 7820 «Узоқ муддатли қарзлар» счёти дебетланади ва тўланадиган сумма узоқ муддатли қарзларнинг бошланғич суммасини ушбу миқдорга камайтириб, 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счётининг кредит томонида кўрсатилади.

7820 «Узоқ муддатли қарзлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир қарз берувчи ва қарзларни тўлаш муддати бўйича алоҳида юритилади.

331. 7830 «Тўланадиган облигациялар» счётида тўлов муддати 12 ойдан кўп бўлган облигацияларни сотиш ҳисобига корхонага жалб этилган маблағлар ҳисобга олинади. Агар маблағларни жалб қилиш облигацияларни номинал қийматидан юқори баҳога сотиш йўли билан амалга оширилса, унда облигацияларни сотиш баҳоси билан номинал қиймати ўртасидаги фарқ 7220 «Мукофот (устама)лар кўринишидаги узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» счётининг кредитида ҳисобга олинади.

Узоқ муддатли тўланадиган облигициялар жорий қисмга ўтказилганда 7830 «Тўланадиган облигациялар» счёти дебетланади ва тўланадиган сумма узоқ муддатли тўланадиган облигацияларнинг бошланғич суммасини ушбу миқдорга камайтириб, 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счётининг кредит томонида кўрсатилади.

7830 «Тўланадиган облигациялар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир облигация тури ва тўлаш муддати бўйича алоҳида юритилади.

332. 7840 «Тўланадиган векселлар» счётида қарз берувчиларга 12 ойдан ортиқ муддатда қайтариш учун берилган векселлар ҳисобга олинади.

Берилган векселлар корхонада 7840 «Тўланадиган векселлар» счётининг кредитида ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида ҳисобга олинади.

Узоқ муддатли тўланадиган векселлар жорий қисмга ўтказилганда 7840 «Тўланадиган векселлар» счёти дебетланади ва тўланадиган сумма узоқ муддатли тўланадиган векселларнинг бошланғич суммасини ушбу миқдорга камайтириб, 6950 «Узоқ муддатли мажбуриятлар — жорий қисми» счётининг кредит томонида кўрсатилади.

7840 «Тўланадиган векселлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб векселлар ҳисобини амалга оширадиган банклар, вексель ушловчилар ва ҳар бир вексель бўйича алоҳида юритилади.

333. Узоқ муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (7800)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Узоқ муддатли банк кредитлари ва қарзлар олинди	5110–5530	7810–7820
2	Узоқ муддатли банк кредитлари ва қарзлар ҳисобига олинган ТМҚ қабул қилинди	1010–2910	7810–7820
3	Узоқ муддатли банк кредитлари ва қарзлар ҳисобидан бўнаклар берилди	4310–4330, 4410, 4510–4520	7810–7820

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
4	Узоқ муддатли кредитлар ва қарзлар ҳисобидан мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга бўлган қарз тўланди	6010	7810—7820
5	Берилган вексель ва облигациялар эвазига узоқ муддатли қарз олинди	5110—5530	7830—7840
6	Узоқ муддатли кредитлар, қарзлар, облигациялар ва векселларни жорий қисмга ўтказиш	7810—7840	6950

6-§. Турли кредиторларга бўлган узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (7900)

334. Корхонанинг турли жисмоний ва юридик шахслар олдидаги молиявий ижара, нотижорат муомалалар (ўқув юртлари, илмий корхоналар ва ҳоказо); транспорт корхоналарининг кўрсатган хизматлари бўйича, суд идораларининг қарорларига ва бошқа ҳужжатларга асосан турли корхоналар ва алоҳида шахслар манфаати учун корхона ишчиларининг иш ҳақидан ушланган суммалар бўйича узоқ муддатли мажбуриятлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

7910 «Тўланадиган молиявий ижара»;

7920 «Турли кредиторларга бўлган бошқа узоқ муддатли қарзлар».

335. 7910 «Тўланадиган молиявий ижара» счётида ижарага олинган узоқ муддатли активлар учун ижарага берувчи билан ҳисоб-китоблар ҳисобга олинади.

Корхонага келиб тушган узоқ муддатли активлар учун ижарага берувчи олдидаги қарзлар 0310 «Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар» счёти билан боғланган ҳолда 7910 «Тўланадиган молиявий ижара» счётининг кредитида ҳисобга олинади.

336. Корхонанинг турли кредиторларга бўлган узоқ муддатли қарзлари 7920 «Турли кредиторларга бўлган бошқа узоқ муддатли қарзлар» счётининг кредитида ТМҚ

ва харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

7920 «Турли кредиторларга бўлган бошқа узоқ муддатли қарзлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир кредитор бўйича алоҳида юритилади.

337. Турли кредиторларга бўлган узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (7900)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Молиявий ижарага ижара шартлари асосида келиб тушган асосий воситалар учун ижарага берувчи олдидаги қарз	0310	7910
2	Молиявий ижара бўйича тўловларни жорий қисмга ўтказиш	7910	6950
3	Турли корхоналар ва шахслардан товар-моддий захиралари сотиб олинди	1010–2990	7920
4	Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни сотиб олишда ва капитал қўйилмаларда турли корхоналарнинг кўрсатган хизмати	0710, 0720, 0810–0890	7920
5	Турли корхоналарнинг асосий, ёрдамчи цехларга, умумишлаб чиқариш ва административ мақсадларга, яроқсиз маҳсулотни тузатишга, хизмат кўрсатувчи хўжаликларга кўрсатган хизматлари	2010, 2310, 2510, 2610, 2710, 9420	7920
6	Асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишида кўрсатган хизматлари учун турли корхоналар олдидаги қарз	9210, 9220	7920
7	Турли корхона ва шахслардан пул эквивалентлари келиб тушди	5610	7920
8	Бошқа шахслардан пул ўтказмалари келиб тушди	5710	7920
9	Бошқа шахслардан қимматли қоғозлар сотиб олинди	0610, 5810	7920
10	Ижтимоий соҳа объектларини сақлаш учун турли корхоналарнинг кўрсатган хизматлари	9430	7920

Тўртинчи қисм
ХУСУСИЙ КАПИТАЛ

VIII бўлим
КАПИТАЛ, ТАҚСИМЛАНМАГАН ФОЙДА ВА ЗАХИРАЛАР

338. Ушбу бўлимнинг счётлари корхонанинг хусусий капитали ҳолати ва ҳаракати, шунингдек, қонунчиликка мувофиқ ва (ёки) таъсис ҳужжатларига мувофиқ, ташкил этилган резервлар ва фондлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Хусусий капитал корхонанинг активлари ва мажбуриятлари ўртасидаги фарқдир.

Хусусий капитал мулк эгаси томонидан амалга оширилган қўшимча инвестициялар, фаолият натижаларига боғлиқ ҳолда кўпайиши ёки камайиши мумкин.

339. Ушбу бўлимда қуйидаги счётларда ҳисоб юритиш тартиби ёритилади:

8300 — Устав капиталини ҳисобга олувчи счётлар;

8400 — Қўшилган капитални ҳисобга олувчи счётлар;

8500 — Резерв капиталини ҳисобга олувчи счётлар;

8600 — Сотиб олинган хусусий акцияларни ҳисобга олувчи счётлар;

8700 — Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар)ни ҳисобга олувчи счётлар;

8800 — Мақсадли тушумларни ҳисобга олувчи счётлар;

8900 — Келгуси харажатлар ва тўловлар резервларини ҳисобга олувчи счётлар.

1-§. Устав капиталини ҳисобга олувчи счётлар (8300)

340. Корхона устав капиталининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

8310 «Оддий акциялар»;

8320 «Имтиёзли акциялар»;

8330 «Пай ва улушлар».

341. Устав капитали — бу таъсис ҳужжатида белгиланган доирадаги фаолиятни таъминлаш учун таъсисчилар-

нинг (иштирокчиларнинг) корхона мулкига қўйган маблағлари (улушлари, акциялар номинал қийматида ва ҳоказолар)нинг пул ифодасидаги йиғиндисидир. Устав капиталини шакллантириш жараёни корхона ташкилий-ҳуқуқий шаклига мувофиқ равишда Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги томонидан тартибга солинади.

Устав капитали рўйхатдан ўтказилган ҳажмда ёки тўланган акцияларнинг номинал қиймати йиғиндиси миқдорида акс эттирилади. Устав капиталининг ҳажми рўйхатдан ўтказилган таъсис ҳужжатларидаги суммадан ошиб кетиши мумкин эмас. Корхона устав капиталининг кўпайиши ёки камайиши фақат таъсисчиларнинг қарори асосида ва таъсис ҳужжатларига тегишли ўзгартиришлар киритилгандан кейингина амалга оширилиши мумкин.

Акциядорларга корхона устав капиталидаги улушининг қайтарилиши устав капитали миқдорини камайтирмайди ва бу муомала айнан акциядорлик жамиятининг сотиб олинган хусусий акциялари каби 8610 «Сотиб олинган хусусий акциялар — оддий» ва 8620 «Сотиб олинган хусусий акциялар — имтиёзли» счётларининг дебетида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда ҳисобга олинади.

342. 8310 «Оддий акциялар» счёти оддий акцияларни ўзида мужассамлаштирган акциядорлик капиталининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Акциядорлик жамияти давлат рўйхатидан ўтказилгандан кейин унинг устав капитали эмиссия проспектида рўйхатга олинган суммада 8310 «Оддий акциялар» счётининг кредити ва 4610 «Устав капиталига улушлар бўйича таъсисчиларнинг қарзлари» счётининг дебетида акс эттирилади. Корхонанинг акциядорлик капитали ҳисобда рўйхатдан ўтган, лекин эмиссияси тугалланмаган миқдорда ҳисобга олиниши сабабли эълон қилинган (чиқаришга рухсат берилган), чиқарилган (акциядорлар томонидан обуна амалга оширилган) ва муомаладаги оддий акцияларнинг ҳар қайси эмиссияси бўйича алоҳида аналитик ҳисоб юритиш талаб этилади.

Акциядорлик жамиятлари ўз устав капиталини муомалага қўшимча акциялар чиқариш ёки муомаладаги акция-

ларнинг номинал қийматини ошириш йўли билан ошириши мумкин. Акцидорлик жамиятлари устав капитали миқдори акциялар номинал қийматининг пасайиши, корхоналар томонидан акцияларнинг бир қисмини акция эгаларидан сотиб олиниши натижасида камайиши мумкин.

Акциялар ликвидлилигини ошириш мақсадида уларни майдалаб юбориш, яъни уларнинг номинал қийматини мутаносиб равишда камайтириб умумий миқдорини кўпайтириш усули қўлланилади. Акцияларни майдалаш натижалари акциядорлар капиталининг ҳажмига таъсир кўрсатмай, фақатгина янги муомаладаги акцияларнинг номинал қиймати ва миқдорини кўпайтириши сабабли ушбу муомалалар бўйича бухгалтерия ёзувлари амалга оширилмайди. Ушбу муомалаларни 8310 «Оддий акциялар» счётига очилган аналитик ҳисоб регистрларида қайд қилиш зарур.

343. 8320 «Имтиёзли акциялар» счёти имтиёзли акция кўринишида чиқарилган акциядорлик капиталининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Акциялар 8310 «Оддий акциялар» ва 8320 «Имтиёзли акциялар» счётларда номинал қийматлари бўйича ҳисобга олинади.

8310 «Оддий акциялар» ва 8320 «Имтиёзли акциялар» счётлар бўйича аналитик ҳисоб корхонанинг таъсисчилари ва капиталнинг шаклланиш босқичи бўйича маълумотларнинг шаклланишини таъминлаши шарт.

344. 8330 «Пай ва улушлар» счёти корхонанинг ташкилий-ҳуқуқий шаклларига асосан қатнашувчиларнинг улушларини ўзида мужассамлаштирган устав капиталининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Давлат корхоналари давлат томонидан ажратилган асосий ва айланма маблағлардан ташкил қилинган устав капиталини белгиланган тартибда шакллантиради.

Корхона рўйхатдан ўтгандан кейин унинг устав капитали таъсисчиларнинг таъсис ҳужжатларида белгиланган пай ва улушларидан ташкил топади ва 8330 «Пай ва улушлар» счётининг кредити ҳамда 4610 «Устав капиталига улушлар бўйича таъсисчиларнинг қарзлари» счётининг дебет томонида акс эттирилади.

8330 «Пай ва улушлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб корхонанинг ҳар бир таъсисчиси бўйича алоҳида юритилади.

345. Устав капиталини ҳисобга олувчи счётлар (8300)-нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Таъсис ҳужжатларида кўзда тутилган суммада, (корхона рўйхатдан ўтказилгандан кейин) устав капитали тасдиқланди	4610	8310–8330
2	Фойданинг бир қисми устав капиталини кўпайтиришга йўналтирилди: а) ҳисобланган дивидендлар миқдорида; б) устав капиталини кўпайтиришга йўналтирилган фойда миқдорида	8710, 6610	6610, 8310–8330
3	Устав капитали тўпланган капитал миқдоригача камайтирилди	8310–8330	4610
4	Корхона таъсисчиларига улушлари қайтарилди	8330	6620
5	Акциядорлардан сотиб олинган ва бекор қилинган хусусий акциялар устав капиталини камайтирилишига ҳисобдан чиқарилди:		
	а) номинал қийматдан юқори баҳода сотиб олиш:		
	номинал қийматига	8310, 8320	8610, 8620
	номинал қийматдан ошган суммаси	8410, 9690	8610, 8620
	б) номинал қийматидан паст нархда сотиб олиш:		
	сотиб олиш қийматига	8310, 8320	8610, 8620
	номинал қийматидан паст суммасига	8310, 8320	9590

2-§. Қўшилган капитални ҳисобга олувчи счётлар (8400)

346. Оддий ва имтиёзли акцияларни сотишдан олинган суммаларнинг акциялар номинал қийматидан ошган миқдори кўринишидаги қўшилган капитал нақдлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

8410 «Эмиссия даромади»;

8420 «Устав капиталини шакллантиришдаги курс фарқи».

347. 8410 «Эмиссия даромади» счёти акцияларни дастлабки сотишда номинал қийматидан юқори баҳода олинган маблағлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Ушбу маблағлар келиб тушганда 8410 «Эмиссия даромади» счёти кредитланиб, хусусий акцияларни бекор қилишда сотиб олиш қиймати ва номинал қиймати ўртасидаги фарқ қопланганда эса ушбу счёт дебетланади.

8410 «Эмиссия даромади» счёти бўйича аналитик ҳисоб оддий ва имтиёзли акциялардан олинган даромадлар бўйича алоҳида юритилади.

348. 8420 «Устав капиталини шакллантиришда курс фарқи» счёти устав капиталини шакллантириш жараёнида вужудга келадиган курс фарқларини ҳисобга олиш учун мўлжалланган. Устав капиталини шакллантириш учун берилган валюта ва валюта қийматликлари, устав капиталига улушларни киритиш санасидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг курси бўйича баҳоланади. Валюта ва валюта қийматликларини ва бошқа мулкларни баҳолаш рўйхатдан ўтказиш санасидаги таъсис ҳужжатларида белгиланган баҳолардан фарқ қилиши мумкин. Хўжалик юритувчи субъект устав капиталини шакллантиришда Марказий банк курсларининг ўртасида таъсис ҳужжатлари рўйхатдан ўтказилган санада ва устав капиталига маблағлар ҳақиқатда киритилган санада вужудга келадиган ижобий курс фарқи бухгалтерия ҳисобида қўшилган капитал сифатида 8420 «Устав капиталини шакллантиришдаги курс фарқи» счётида акс эттирилади. Хўжалик юритувчи субъект устав капиталини шакллантиришда Марказий банк курсларининг ўртасида таъсис ҳужжатлари рўйхат-

дан ўтказилган санада ва устав капиталига маблағлар ҳақиқатда киритилган санада вужудга келадиган салбий курс фарқи 8420 «Устав капиталини шакллантиришдаги курс фарқи» счёти дебетида устав капиталини шакллантиришда олдин вужудга келган ижобий курс фарқи суммалари доирасида акс эттирилади. Устав капиталини шакллантиришда ижобий курс фарқи суммасидан ошган салбий курс фарқи суммаси 9620 «Валюталар курслари фарқидан зарарлар» счётининг дебетига киритилади. Курс фарқларини бу тартибда ҳисобдан чиқарилиши таъсис ҳужжатларида олдиндан келишилган, устав капиталидаги таъсисчиларнинг улушининг ўзгармаслигига имкон беради.

8420 «Устав капиталини шакллантиришда курс фарқи» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир таъсисчи бўйича алоҳида юритилади.

349. Қўшилган капитални ҳисобга олувчи счётлар (8400) боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Бирламчи эмиссия акцияларнинг номинал ва эмиссия қийматлари ўртасидаги фарқ сифатида қўшимча тўланган капитал маблағлари келиб тушди	5010–5530	8410
2	Қўшилган капитал маблағлари хусусий акцияларни бекор қилишда сотиб олиш ва номинал қийматлари ўртасидаги фарқни қоплашга ишлатилди	8410	8610, 8620
3	Устав капиталини шакллаиш жараёнида вужудга келган ижобий курс фарқи ҳисобга олинди	Мол-мулкни ҳисобга олувчи счётлар	8420

3-§. Резерв капиталини ҳисобга олувчи счётлар (8500)

350. Корхона таъсис ҳужжатларига асосан фойда ҳисобидан шакллантириладиган резерв капитали (фонд), мулкни қайта баҳолашдан юзага келадиган инфляция резервлари, пул маблағларидан ташқари текинга олинган мулк-

лар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

8510 «Узоқ муддатли активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар»;

8520 «Резерв капитали (фонди)»;

8530 «Текинга олинган мулк».

351. 8510 «Узоқ муддатли активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» счётида мулкларни қайта баҳолаш натижасида вужудга келган ўзгаришлар ҳисобга олинади. Мулкларни қайта баҳолаш натижасида резерв капиталининг шаклланиши ва тўлдирилиши 8510 «Узоқ муддатли активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» счётининг кредитида қайта баҳолаш натижасида қиймати ошган мулкларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Агар қайта баҳолаш натижасида мулкларнинг қиймати камайса, камайган сумма ўша мулкнинг навбатдаги қиймати ошиши ҳисобига тўлдирилади ва у 8510 «Узоқ муддатли активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» счётининг дебетида акс эттирилади. Шу мулкнинг аввалги қайта баҳолашдаги қийматидан ошган арзонлаштирилган сумма харажат сифатида тан олинади ва 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счётида акс эттирилади.

352. Мулкни қайта баҳолаш бўйича жамланган суммаининг таъсисчилар ўртасида тақсимланиши 8510 «Узоқ муддатли активларни қайта баҳолаш бўйича тузатишлар» счётнинг дебетида 6620 «Чиқиб кетаётган таъсисчиларга улушлари бўйича қарзлар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

353. 8520 «Резерв капитали (фонди)» счёти корхона томонидан таъсис ҳужжатлари ва Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ ташкил этилган резерв капитали (фонди)нинг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Резерв капитали (фонди) маблағлари корхона зарарларини қоплаш ва бошқа қоплаш манбалари бўлмаган бошқа мақсадларга сарфланиши мумкин.

Резерв капитали (фонди)нинг шаклланиши 8520 «Резерв капитали (фонди)» счётининг кредитида 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

354. 8530 «Текинга олинган мулклар» счёти корхона томонидан текинга олинган мулкни ҳисобга олиш учун мўлжалланган.

Текинга олинган мулклар 8530 «Текинга олинган мулклар» счётининг кредитида корхона мулкларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади. Текинга олинган мулклар қиймати солиққа тортиш мақсадида умумий корхона умумий даромадига қўшилади. Текинга олинган мулкларни солиққа тортиш тартиби Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилиги билан тартибга солинади.

355. Резерв капиталини ҳисобга олувчи счётлар (8500)-нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Резерв капитали ҳажмининг мулк қийматини қайта баҳолаш натижасида кўпайиши:		8510
	а) асосий воситалар	0110–0199	
	б) молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар	0310	
	в) ўрнатиладиган асбоб-ускуналар	0710–0720	
	г) тугалланмаган қурилиш	0810	
	д) узоқ муддатли инвестициялар	0610–0690	
2	Мулкнинг қийматининг ўтган қайта баҳолаш қийматининг оширилган миқдоригача камайтирилиши натижасида резерв капиталининг камайиши:	8510	
	а) асосий воситалар		0110–0199
	б) молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар		0310
	в) ўрнатиладиган асбоб-ускуналар		0710–0720

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
	г) тугалланмаган қурилиш		0810
	д) узоқ муддатли инвестициялар		0610–0690
	ўтган қайта баҳолаш қийматидан ошган суммага:	9430	
	а) асосий воситалар		0110–0199
	б) молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар		0310
	в) ўрнатиладиган асбоб-ускуналар		0710–0720
	г) тугалланмаган қурилиш		0810
	д) узоқ муддатли инвестициялар		0610–0690
3	Асосий воситалар эскиришини қайта баҳолаш:		
	а) қиймати оширилганда	8510	0211–0299
	б) қиймати камайтирилганда	0211–0290	8510
4	Таъсис ҳужжатларига мувофиқ ва жорий йилнинг тақсимланмаган фойда суммаси қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ ўрнатилган тартибда резерв капиталига (фондига) йўналтирилди	8710	8520
5	Корхонани тугатиш натижасида резерв капитали (фонди) ҳисобидан таъсисчиларга даромад (дивиденд)лар ҳисобланди	8520	6610, 6620
6	Резерв капитали (фонди) суммаси жорий ҳисобот йилида фойда олинмаганлиги ёки фойда суммаси етарли бўлмаганлиги сабабли имтиёзли акцияларга даромад (дивиденд)лар ҳисоблаш учун йўналтирилди	8520	6610
7	Текинга олинган қимматли қоғозлар ҳисобга олинди	0610, 5810	8530

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
8	Текинга олинган асосий воситалар ҳисобга олинди	0110–0190	8530
9	Текинга олинган ўрнатиладиган асбоб-ускуналар ҳисобга олинди	0710–0720	8530

4-§. Сотиб олинган хусусий акцияларни ҳисобга олувчи счётлар (8600)

356. Кейинчалик қайта сотиш ёки бекор қилиш мақсадида сотиб олинган хусусий акцияларнинг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

8610 «Сотиб олинган хусусий акциялар — оддий»;

8620 «Сотиб олинган хусусий акциялар — имтиёзли».

357. Сотиб олинган хусусий акцияларни ҳисобга олувчи счётлар 8300 «Устав капиталини ҳисобга олувчи счётлар»га нисбатан контрпассив счёт ҳисобланиб, акциядорлик жамиятларининг устав капитали миқдорини камайтиради ва балансда устав капитали суммасидан чегириладиган сумма сифатида кўрсатилади.

Эмитент томонидан сотиб олинган хусусий акцияларнинг қиймати 8610 «Сотиб олинган хусусий акциялар — оддий» ва 8620 «Сотиб олинган хусусий акциялар — имтиёзли» счётларининг дебетида ҳақиқий сотиб олиш баҳосида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Сотиб олинган хусусий акцияларни сотиб олиш баҳосидан юқори баҳода қайтадан сотганда ўртадаги фарқ суммаси 9590 «Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари» счётига кредитланади. Агарда сотиб олинган хусусий акция сотиб олиш баҳосидан паст баҳода қайта сотилса, ўртадаги фарқ суммаси 9690 «Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» счётининг дебет томонида кўрсатилади.

Номинал қийматидан паст баҳода сотиб олинган хусусий акцияларни бекор қилишда ушбу қийматлар ўрта-

сидаги фарқ 9590 «Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари» счётининг кредитида акс эттирилади.

Агар бекор қилинган сотиб олинган хусусий акцияларнинг қиймати уларнинг номинал қийматидан юқори бўлса, унда фарқ 9690 «Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» счётининг дебетида акс эттирилади.

358. Бошқа корхоналар (масъулияти чекланган жамиятлар, шерикчилик ва бошқалар) сотиб олинган хусусий акцияларни ҳисобга олувчи счётлар (8600)ни корхона томонидан ўрнатилган тартибда бошқа қатнашувчиларга ёки учинчи шахсга бериш учун сотиб олинган устав капиталидаги улушни ҳисобга олиш учун фойдаланади.

359. Сотиб олинган хусусий акцияларни ҳисобга олувчи счётлар (8600)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Акциядорлардан уларга тегишли акциялар (қатнашчи улуши) сотиб олиш қийматида сотиб олинди	8610, 8620	5110–5530, 6620
2	Сотиб олинган хусусий акциялар (пайлар)ни сотиб олиш баҳосидан юқори баҳода қайта сотиш:		
	сотиб олиш қийматига	5010–5530	8610, 8620
	сотиб олиш қийматидан юқори фарқига	5010–5530	9590
3	Сотиб олинган хусусий акциялар (пайлар)ни сотиб олиш баҳосидан паст баҳода қайта сотиш:		
	сотиш қийматига	5010–5530	8610, 8620
	сотиб олиш қийматидан паст фарқига	9690	8610, 8620
4	Номинал қийматидан паст баҳода сотиб олинган хусусий акциялар (пайлар)ни бекор қилиш:		
	сотиб олиш қийматига	8310, 8320	8610, 8620

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
	номинал қийматидан паст фарқига	8310, 8320	9590
5	Номинал қийматидан юқори баҳода сотиб олинган акциялар (пайлар)ни бекор қилиш:		
	номинал қийматига	8310, 8320	8610, 8620
	номинал қийматидан юқори фарқига	8410, 9690	8610, 8620

5-§. Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар)ни ҳисобга олувчи счётлар (8700)

360. Корхонанинг барча йиллар бўйича фаолияти ва ҳисобот давридаги тақсимланмаган фойда ёки қопланмаган зарар суммасининг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)»;

8720 «Жамғарилган фойда (қопланмаган зарар)».

361. 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счётида корхонанинг ҳисобот даврида фаолияти бўйича тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари) ҳисобга олинади.

Соф фойда суммаси ҳисобот даврининг охирида якуний ёзув билан 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счётининг кредитига, зарар суммаси эса ушбу счётнинг дебетига 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан боғланган ҳолда ҳисобдан чиқарилади.

Тақсимланмаган фойда суммаси дивидендлар тўлаш учун йўналтирилганда 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счётининг де-

бетида ва 6610 «Тўланадиган дивидендлар» счётининг кредитида акс эттирилади.

Тақсимланмаган фойда суммасидан қонунчиликда белгиланган тартибда резерв капиталини (фондини) шакллантириш учун фойдаланиш мумкин, бунда 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счёти дебетланади ва 8520 «Резерв капитали (фонди)» счёти кредитланади.

Ҳисобот давридаги тақсимланмаган фойдани тақсимлашдан кейин қолган сумма 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счётидан 8720 «Жамғарилган фойда (қопланмаган зарар)» счётига ўтказилади.

362. Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар)ни ҳисобга олувчи счётлар (8700)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Ҳисобот даврида аниқланган якуний молиявий натижа тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар) счётига ўтказилди:		
	фойда суммаси	9910	8710
	зарар суммаси	8710	9910
2	Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси дивиденд тўлашга йўналтирилди	8710	6610
3	Тақсимланмаган фойда резерв капитали (фонди)ни шакллантиришга йўналтирилди	8710	8520
4	Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси қолдиғи жамғарилган фойдага ўтказилди:		
	фойда	8710	8720
	зарар	8720	8710

6-§. Мақсадли тушумларни ҳисобга олувчи счётлар (8800)

363. Мақсадли молиялаштириш маблағларининг ҳолати ва ҳаракати, шунингдек аъзолик бадаллари ва мақсадли йўналиш бўйича тадбирларни амалга ошириш учун мўлжалланган бошқа қайтарилмайдиган маблағларнинг келиб тушиши ва сарфланиши тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

8810 «Грантлар»;

8820 «Субсидиялар»;

8830 «Аъзолик бадаллари»;

8840 «Мақсадли фойдаланадиган солиқ имтиёзлари»;

8890 «Бошқа мақсадли тушумлар».

364. Ушбу мақсадли тушумларни корхонанинг хусусий капитали сифатида акс эттириш шартлари қуйидагилар ҳисобланади:

а) маблағларнинг мақсадли йўналиш бўйича ишлатилиши;

б) маблағларни жалб қилиш билан боғлиқ харажатларнинг йўқлиги;

в) белгиланган шартлар бажарилганда қайтариб берилмаслиги.

365. Грант деганда ижтимоий хусусиятга эга мақсадлар, иқтисодиётни ривожлантириш, илмий-техник ва инновацион дастурларни бажариш учун Ҳукумат, нодавлат, хорижий ҳамда халқаро ташкилотлар ва жамғармалар томонидан кўрсатиладиган текин, гуманитар ёки моддий-техник маблағлар тушунилади. Грант маблағлари қатъий равишда белгиланган мақсадларга ишлатилади.

366. Ажратилган грант тўғрисида хабарнома олинганда ушбу грант суммаси 8810 «Грантлар» счётининг кредитида 4890 «Бошқа дебиторларнинг қарзи» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Грант суммасидан молиялаштириладиган ва бюджетда кўзда тутилган пул маблағлари ёки мулкнинг қабул қилиниши пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5110—5530), капитал қўйилма (0800), ўрнатиладиган ускуналар (0700), ТМҚ ва бошқа активларни ҳисобга олувчи счёт-

ларнинг дебетида 4890 «Бошқа дебиторларнинг қарзи» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Чет эл валютасида олинган грант суммаси хўжалик муомалалари амалга оширилган кундаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг курси бўйича миллий валютага ўтказилади.

367. 8820 «Субсидиялар» счёти ажратилган субсидиялар, яъни иқтисодиётни ривожлантириш мақсадида белгиланган шартлар учун корхоналарга давлат томонидан пул ёки натура кўринишида кўрсатилган ёрдам суммаси ва ҳаракати тўғрисидаги маълумотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Давлат (ҳукумат) томонидан берилган ёрдам турли кўринишда (қўшимча бериш, субвенция ва бошқалар) бўлиши ва ҳар хил шартларга мувофиқ берилиши мумкин.

Давлат субсидияларининг ҳисоби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан 1998 йил 19 октябрда 52-сон билан тасдиқланган «Давлат субсидияларини ҳисобга олиш ва давлат ёрдамини очиш» Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартига (10-сонли БҲМС) (1998 йил 3 декабрда 562-сон билан рўйхатдан ўтказилган, «Ўзбекистон Республикаси вазирликлари, давлат қўмиталари ва идоралари меъёрий ҳужжатлар маълумотномаси», 1999 йил, 6-сон) мувофиқ амалга оширилади.

368. 8830 «Аъзолик бадаллари» счётида жамият аъзоларининг таъсис ҳужжатларида белгиланган аъзолик бадаллари акс эттирилади.

Аъзолик бадалларининг келиб тушиши 8830 «Аъзолик бадаллари» счётининг кредит томонида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

369. 8840 «Мақсадли фойдаланадиган солиқ имтиёзлари» счётида мақсадли вазифаларни бажариш учун солиқ тўлашдан озод қилинган суммалар акс эттирилади.

Солиқ тўлашдан озод қилинган суммалар бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебет томонида 8840 «Мақсадли фойдаланадиган солиқ имтиёзлари» счёти билан боғланиб ҳисобга олинади.

Солиқ тўлашдан озод қилиш натижасида вужудга келган суммалар имтиёзли давр белгиланган ҳолатда ушбу

давр тугагунгача, қолган ҳолатларда ҳар йили 8840 «Мақсадли фойдаланадиган солиқ имтиёзлари» счётининг дебетидан 8530 «Текинга олинган мулклар» счётининг кредитига ҳисобдан чиқарилади.

370. 8890 «Бошқа мақсадли тушумлар» счётининг кредитида бошқа мақсадларга мўлжалланган тушумлар пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Мақсадли тушумларни ҳисобга олувчи счётлар (8800) бўйича аналитик ҳисоб мақсадли маблағларнинг йўналиши ва молиялаштириш манбалари бўйича алоҳида юритилади.

371. Мақсадли тушумларни ҳисобга олувчи счётлар (8800)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Ажратилган грант ва субсидиялар ҳақида хабарнома олинди	4890	8810, 8820
2	Грант ва субсидиялар бўйича маблағлар олинди	5110–5530	4890
3	Тегишли тузулмаларнинг қарорига мувофиқ берилган грант ва субсидия суммаси корхона устав капитали ҳажмини кўпайтиришга йўналтирилди	8810, 8820	8310, 8320, 8330, 8420
4	Тегишли тузилмаларнинг қарорига мувофиқ илгари берилган грант ва субсидия суммаси корхона резерв капитали ҳажмини кўпайишига йўналтирилди	8810, 8820	8530
5	Аъзолик бадаллари ва бошқа мақсадли тушумлар келиб тушди	5010–5530	8830
6	Солиққа тортишдан озод қилиш натижасида вужудга келган бўш пул маблағлари ҳисобга олинди	6410	8840
7	Солиққа тортишдан озод қилиш бўйича имтиёзли даврнинг тугаши натижасида вужудга келган бўш пул маблағлари ҳисобдан чиқарилди	8840	8530
8	Бошқа мақсадли тушумлар келиб тушди	5010–5530	8890

7-§. Келгуси харажатлар ва тўловлар резервларини ҳисобга олувчи счётлар (8900)

372. Харажатлар ва тўловларни харажатларга бир маромда олиб бориш мақсадида ўрнатилган тартибда резерв қилинган суммаларнинг ҳолати ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш 8910 «Келгуси харажатлар ва тўловлар резервлари» счётида амалга оширилади.

Харажатларга қўшиладиган суммаларни резервлаш қонун ҳужжатлари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сонли қарори билан тасдиқланган «Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида»ги низом билан тартибга солинади.

Резервларни ҳисоблаш муомалалари 8910 «Келгуси харажатлар ва тўловлар резервлари» счётининг кредитида ва харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида акс эттирилади.

Резерв қилинган суммалар ҳисобидан амалга оширилган ҳақиқий харажатлар ва тўловлар суммаси захиралар миқдорини камайтириб 8910 «Келгуси харажатлар ва тўловлар резервлари» счётининг дебетида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда ҳисобдан чиқарилади.

У ёки бу резервнинг ташкил қилиниши ва маблағларнинг фойдаланиши вақти-вақти билан (йилнинг охирида албатта) меъёр, ҳисоблар ва бошқаларга асосан текширилиб турилади, зарурият туғилганда тўғриланади (корректура).

8910 «Келгуси харажатлар ва тўловлар резервлари» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир резерв турлари бўйича алоҳида юритилади.

373. Келгуси харажатлар ва тўловлар резервларини ҳисобга олувчи счётлар (8900)нинг бошқа счётлар билан боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Келгуси харажатлар ва тўловларнинг резервлари ташкил қилинди	Харажатларни ҳисобга олувчи счётлар	8910
2	Корхонанинг ишлаб чиқариш цехлари ва хизмат кўрсатувчи хўжаликлар томонидан асосий воситаларни таъмирлаш учун ва бошқа бажарилган ишлар, хизматлар қиймати ҳисобга олинди	8910	2010, 2310, 2510, 2710
3	Ҳисобланган келгуси харажатлар захираларининг фойдаланилмай қолган суммаси корхона даромадига қўшилди	8910	9390

Бешинчи қисм
МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ ВА ИШЛАТИЛИШИ

IX бўлим
ДАРОМАДЛАР ВА ХАРАЖАТЛАР

374. Ушбу бўлимнинг счётлари ҳисобот давридаги корхона фаолияти молиявий натижаларининг шаклланиши ва ишлатилиши тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Молиявий натижаларнинг шаклланиши ва ишлатилиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сонли қарори билан тасдиқланган «Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида»ги низом (ЎзР ВМ ҚТ, 1999 йил, 2-сон, 9-модда) ва Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартлари билан тартибга солинади.

375. Ушбу бўлимда қуйидаги счётларнинг ҳисоб тартиби ёритилади:

9000 — Асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётлар;

9100 — Сотилган маҳсулот (товар, иш, хизмат)ларнинг таннархини ҳисобга олувчи счётлар;

9200 — Асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишини ҳисобга олувчи счётлар;

9300 — Асосий фаолиятнинг бошқа даромадларини ҳисобга олувчи счётлар;

9400 — Давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар;

9500 — Молиявий фаолият даромадларини ҳисобга олувчи счётлар;

9600 — Молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олувчи счётлар;

9700 — Фавқулоддаги фойда (зарар)ларни ҳисобга олувчи счётлар;

9800 — Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олувчи счётлар;

9900 — Якуний молиявий натижани ҳисобга олувчи счётлар.

Молиявий натижаларни шакллантириш учун алоҳида даромадларни ҳисобга олувчи счётлар ва алоҳида харажатларни ҳисобга олувчи счётлар ишлатилади. Маҳсулот (товар, иш, хизмат)ларни сотишдаги қўшилган қиймат солиғи, акциз ва бошқа тўловлар олинадиган счётлар ёки пул маблағларини ҳисобга олувчи счётларнинг дебетида ва бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётларнинг (6400) кредитида акс эттирилади.

1-§. Асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9000)

376. Тайёр маҳсулот, товар, бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларни сотишдан олинган даромадлар, шунингдек сотилган товарларнинг қайтиши, сотиш ва баҳолардан чегирмалар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

9010 «Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар»;

9020 «Товарларни сотишдан даромадлар»;

9030 «Ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан даромадлар»;

9040 «Сотилган товарларнинг қайтиши»;

9050 «Харидорлар ва буюртмачиларга берилган чегирмалар».

377. 9010 «Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар», 9020 «Товарларни сотишдан даромадлар», 9030 «Ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан даромадлар» счётларининг кредитида корхонанинг асосий фаолияти (тайёр маҳсулотлар, товарларни сотиш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш)дан даромадлар олинадиган счётлар ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади, бироқ, олдинги ҳисобот даврларида олинган, аммо жорий ҳисобот даврига тегишли бўлган даромад суммалари 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Маҳсулот, товар, иш, хизматларни сотишда 9010 «Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар», 9020 «Товарларни сотишдан даромадлар», 9030 «Ишлар бажариш ва

хизматлар кўрсатишдан даромадлар» счётларида сотишдан тушган соф тушум суммаси акс эттирилади.

Ҳисобот даврининг охирида 9010 «Тайёр маҳсулотларни сотишдан даромадлар», 9020 «Товарларни сотишдан даромадлар», 9030 «Ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан даромадлар» счётлари 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан ёпилади.

378. 9040 «Сотилган товарларнинг қайтиши» счёти сотилган маҳсулот ва товарларнинг қайтишини ҳисобга олиш учун мўлжалланган. Бу счёт асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9000) гуруҳига контрпассив счёт ҳисобланади ва унинг дебет айланмаси маҳсулотлар ва товарлар сотишдан даромадни камайтиради. 9040 «Сотилган товарларнинг қайтиши» счётининг дебетида қайтарилган товарлар қиймати, тегишли: пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан — харидорлар ва буюртмачилар томонидан қайтарилган товарларнинг қиймати; олинадиган счётлар билан — қайтарилган товарлар бўйича бекор қилинган дебиторлик қарзлари суммаси; тўланадиган счётлар билан — мазкур товарлар учун харидорлар ва буюртмачилардан олинган тўловлар ва бўнаклар бўйича вужудга келган қарз суммаси акс эттирилади. Бунда илгари ҳисобланган қўшилган қиймат солиғи, акциз солиғи бўйича бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи тегишли счётларнинг дебети ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар, олинадиган счётларнинг кредитида ёзув амалга оширилади. Қайтарилган маҳсулотлар ва товарларнинг таннархи ТМҚларни ҳисобга олувчи тегишли счётларнинг дебетида ва сотилган маҳсулотлар ва товарларнинг таннархини ҳисобга олувчи тегишли счётларнинг кредитида акс эттирилади.

379. 9050 «Харидорлар ва буюртмачиларга берилган чегирмалар» счёти шартнома шартларига мувофиқ берилган сотув чегирмалари, шунингдек сотилган маҳсулот (товар, иш, хизмат)ларда аниқланган яроқсизликлар ва ҳоказолар натижасида берилган нарх чегирмаларни ҳисобга олиш учун мўлжалланган. Ушбу счёт асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9000) гуруҳига контрпассив счёт ҳисобланади ва унинг дебет айланмаси маҳсулотлар ва товарларни сотишдан,

иш бажаришдан ва хизмат кўрсатишдан даромадларни камайтиради. 9050 «Харидорлар ва буюртмачиларга берилган чегирмалар» счётининг дебетида сотув ва нархлардан берилган чегирмаларнинг суммаси тегишли олинадиган счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9000) бўйича аналитик ҳисоб сотилган маҳсулотлар (товарлар), бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг ҳар бир тури бўйича алоҳида юритилади. Бундан ташқари, аналитик ҳисобни сотувнинг географик сегментлари (ҳудудлар) ва корхонани бошқариш учун зарур бўлган бошқа сегментлар бўйича юритиш мумкин.

380. Асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9000)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Жўнатилган маҳсулотлар, товарлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар (ҚҚС, акцизлардан ташқари) учун харидорларга тақдим этилган ҳисоб-китоб ҳужжатларидаги суммага	4010, 4020	9010, 9020, 9030
2	Маҳсулотлар, товарлар, ишлар ва хизматларни нақд пулга сотиш	5010, 5020	9010, 9020, 9030
3	Корхона ходимига маҳсулот, товарлар, ишлар ва хизматлар (жумладан махсус кийимлар) сотилди	4790	9010, 9020, 9030
4	Дивидендлар маҳсулотлар, товарлар, ишлар ва хизматлар билан тўланди	6610	9010, 9020, 9030
5	Воситачилик операциялари бўйича комиссион мукофотлар суммаси	4010	9010
6	Маҳсулот, товарлар, ишлар ва хизматлар шўъба ва қарам хўжалик жамиятларига сотилди	4120	9010, 9020, 9030
7	Кечиктирилган даромадлар суммаси улар тааллуқли бўлган ҳисобот даври келганда сотиш ҳажмига киритилди	6230	9010, 9020, 9030

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
8	Сотилган товарларнинг қайтиши	9040	4010
9	Сотишдан ва нархдан чегирмалар бериш	9050	4010
10	Ҳисобот даврининг охирида 9040 «Сотилган товарларнинг қайтиши» счётини ёпилиши	9010, 9020	9040
11	Ҳисобот даврининг охирида 9050 «Харидорлар ва буюртмачиларга берилган чегирмалар» счётини ёпилиши	9010, 9020, 9030	9050
12	Асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9010, 9020, 9030	9910

2-§. Сотилган маҳсулот (товар, иш, хизмат)ларининг таннархини ҳисобга олувчи счётлар (9100)

381. Сотилган тайёр маҳсулотлар, товарлар, бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматларнинг таннархи тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

9110 «Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи»;

9120 «Сотилган товарларнинг таннархи»;

9130 «Бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларнинг таннархи»;

9140 «Даврий ҳисобда ТМЗ сотиб олиш/харид қилиш»;

9150 «Даврий ҳисобда ТМЗ бўйича тузатишлар».

382. Тайёр маҳсулотлар, товарлар, ишлар, хизматлар сотилганда, сотилган тайёр маҳсулотлар, товарлар, ишлар, хизматларнинг таннархи 9110 «Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи», 9120 «Сотилган товарларнинг таннархи», 9130 «Бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларнинг таннархи» счётларининг дебетида тайёр маҳсулотларни (2800), товарларни (2900) ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

383. Ҳисобот даврининг охирида 9110 «Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи», 9120 «Сотилган товарларнинг таннархи», 9130 «Бажарилган иш ва кўрсатилган хизматларнинг таннархи» счётлари 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан ёпилади.

384. Сотилган маҳсулот (товар, иш, хизмат)ларнинг таннархини ҳисобга олувчи счётлар (9100)дан амалда фойдаланиш корхонада қўлланиладиган товар-моддий захираларнинг ҳисоб усулига, яъни товар-моддий захираларнинг узлуксиз ёки даврий ҳисобига боғлиқ.

385. Товар-моддий захираларни узлуксиз ҳисобга олиш усули қўлланилганда ҳар бир маҳсулот ёки товарнинг таннархи унинг ишлаб чиқариш жараёнидаги ҳаракатига қараб харажатларни ҳисобга олувчи счётларда тўпланади.

386. Товар-моддий захираларни даврий ҳисобга олиш усулидан фойдаланилганда ҳар бир маҳсулот (товар)нинг таннархи ҳисобот даври давомида вақтинчалик 9140 «Даврий ҳисобда ТМЗ сотиб олиш/харид қилиш» счётида йиғилади, бироқ сотилган маҳсулотлар, товарларнинг ҳақиқий таннархини фақат ТМЗ инвентаризация қилингандан сўнг аниқлаш мумкин. 9150 «Даврий ҳисобда ТМЗ бўйича тузатишлар» счёти — ҳисобот даврининг охирида инвентаризация натижасида ТМЗни мавжудлигини акс эттириш учун фойдаланиладиган вақтинчалик счёт. Кўрсатилган счётнинг дебети бўйича ТМЗнинг камайиши, кредити бўйича ТМЗнинг ўсиши ТМЗни ҳисобга олувчи счётлар (1000—2900) билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

9150 «Даврий ҳисобда ТМЗ бўйича тузатишлар» счётининг қолдиғи 9910 «Якуний молиявий натижа» счётига ўтказилиши орқали ёпилади.

387. Сотилган маҳсулот (иш, хизмат)ларнинг таннархини ҳисобга олувчи счётлар (9100)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Сотилган тайёр маҳсулотларнинг таннархи	9110	2810—2830
2	Чиқиб кетаётган ҳайвонларнинг таннархи	9110	1110, 1120

Т/р	Хўжалик муомалаларнинг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
3	Сотилган ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларнинг таннархи	9110	2110
4	Сотилган товарларнинг таннархи	9120	2910–2990
5	Асосий, ёрдамчи ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатувчи хўжалик цехларининг бажарган ишлари ва кўрсатган хизматларининг таннархи	9130	2010, 2310, 2710
6	Товар-моддий захираларни сотиб олиш (ТМЗни даврий ҳисобга олиш усулида)	9140	6010
7	Ҳисобот даврининг охирида инвентаризация натижалари бўйича ТМЗ счётлари бўйича қолдиқларга тузатишлар қилинди:		
	а) асосий моддий захиралар:		
	захираларнинг ўсиши	1010–1090	9150
	захираларнинг камайиши	9150	1010–1090
	б) тугалланмаган ишлаб чиқариш:		
	ўсиш	2010	9150
	камайиш	9150	2010
	в) тайёр маҳсулот:		
	захираларнинг ўсиши	2810	9150
	захираларнинг камайиши	9150	2810
	г) товарлар:		
	захираларнинг ўсиши	2910–2990	9150
	захираларнинг камайиши	9150	2910–2990
8	Ҳисобот даврининг охирида 9140 «Даврий ҳисобда ТМЗ сотиб олиш/харид қилиш» счётининг ёпилиши	9910	9140

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
9	Ҳисобот даври охирида 9150 «Даврий ҳисобда ТМЗ бўйича тузатишлар» счётининг ёпилиши	9910 (9150)	9150 (9910)
10	Сотилган маҳсулот (иш, хизмат)ларнинг таннархини ҳисобга олувчи счётлар (9100)нинг ёпилиши	9910	9110, 9120, 9130

3-§. Асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишини ҳисобга олувчи счётлар (9200)

388. Корхонага тегишли асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетиши (тугатиш, сотиш, текинга бериш, улуш сифатида устав капиталига бериш, молиявий ижара шартномаси бўйича бериш, аниқланган камомад ёки йўқотиш) тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши»;

9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши».

389. 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг дебети бўйича чиқиб кетган асосий восита объектларининг бошланғич қиймати, шунингдек асосий воситаларнинг чиқиб кетиши билан боғлиқ бўлган харажатлар акс эттирилади.

9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитига асосий воситалар объектларини сотишдан олинган тушумлар ва ҳисобдан чиқариш натижасида сотиш ва фойдаланиш мумкин бўлган баҳода келиб тушган материалларнинг қиймати, шунингдек чиқиб кетган асосий воситалар объектлари бўйича чиқиб кетиш вақтида ҳисобланган эскириш суммалари олиб борилади.

Асосий воситаларни сотишдан тушумлар 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитида олинадиган счётлар ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Жорий ҳисобот даврида 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счёти бўйича дебет қолдиқ (зарар) 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счётига, ушбу счёт бўйича кредит қолдиқ (фойда) эса 9310 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан фойда» счётига ҳисобдан чиқарилади. Асосий воситалар объектларини молиявий ижара шартномаси бўйича бериш натижасида 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётида юзага келадиган ва кечиктирилган даромадларга тегишли бўлган фойда суммаси 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар» (жорий қисми) ёки 7230 «Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган даромадлар» (узоқ муддатли қисми) счётига ҳисобдан чиқарилади.

Асосий воситалар объектларининг камомади ёки бузилиш ҳолларида қийматликлар камомади сифатида акс эттириладиган қолдиқ қиймати 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредити бўйича 5910 «Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар» счёти билан боғланган ҳолда ҳисобдан чиқарилади. Аниқ айбдор аниқлангандан кейин камомад ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар суммаси 4730 «Моддий зарарни қоплаш бўйича ходимларнинг қарзи» счётининг дебетига, аниқ айбдорлар аниқланмаган ҳолда эса 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счётининг дебетига 5910 «Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар» счёти билан боғланган ҳолда олиб борилади.

9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счёти бўйича аналитик ҳисоб чиқиб кетаётган асосий воситаларнинг инвентарь объектлари бўйича алоҳида юритилади.

390. 9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётининг дебетида чиқиб кетаётган қийматликларнинг баланс қиймати, шунингдек шу билан боғлиқ амалга оширилган харажаталар (комиссион мукофотлар ва ҳоказолар) акс эттирилади.

9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитига активларни сотишдан тушум, яъни сотилган мулк учун корхонага тегишли бўлган сумма олиб борилади. Номоддий активлар объектларининг сотилиши ва турли чиқиб кетишида 9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётининг кредитига, шунингдек ушбу объект-

лар бўйича чиқиб кетиш вақтигача ҳисобланган эскириш суммаси, номоддий активларнинг эскиришини ҳисобга олувчи тегишли счётлар (0500) билан боғланган ҳолда, ҳисобдан чиқарилади.

Ушбу счёт бўйича дебет қолдиқ (зарар) 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счётига, кредит қолдиқ (фойда) эса 9320 «Бошқа активларнинг чиқиб кетишидан фойда» счётига ҳисобдан чиқарилади.

391. Асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишини ҳисобга олувчи счётлар (9200)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Тугатиш, сотиш, текинга бериш, устав капиталига улуш сифатида бериш, молиявий ижара шартномаси бўйича бериш, камомад ёки йўқолишини аниқланиши натижасида чиқиб кетаётган асосий воситалар объектларининг бошланғич қийматини ҳисобдан чиқариш	9210	0110–0190
2	Чиқиб кетаётган асосий воситалар бўйича эскириш	0210–0290	9210
3	Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши билан боғлиқ ёрдамчи ишлаб чиқаришнинг хизматлари ва харажатлари ҳисобдан чиқарилди	9210	2310
4	Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши бўйича операцияларда иштирок этаётган ишчиларга меҳнат ҳақи ҳисобланди	9210	6710
5	Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши бўйича операцияларда иштирок этаётган ишчиларга ҳисобланган меҳнат ҳақи суммасидан ижтимоий суғурта ажратмалари амалга оширилди	9210	6520
6	Асосий воситаларнинг чиқиб кетишида кўрсатилган хизматлар учун бошқа корхоналарга бўлган қарз	9210	6990
7	Асосий воситалар объектларини молиявий ижарага бериш натижасида ҳосил бўлган келгуси давр даромадлари ҳисобдан чиқарилди	9210	6230, 7230

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
8	Мавжуд асосий воситалар объектлари молиявий ижарасининг тўлиқ муддати давомида олинадиган ижара тўловлари суммаси (ижарага берувчида)	0920	9210
9	Асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан қолган материалларнинг кирим қилиниши	1010–1090	9210
10	Асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан банкка келиб тушган тушум (нақдсиз ҳисоб-китоблар бўйича)	5110	9210
11	Харидорларнинг уларга сотилган асосий воситалар учун қарзи	4010	9210
12	Шуъба ва қарам хўжалик жамиятларининг уларга сотилган асосий воситалар учун қарзи	4120	9210
13	Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши бўйича муомалаларнинг молиявий натижаларини аниқлаш:		
	а) фойда	9210	9310
	б) зарар	9430	9210
14	Чиқиб кетаётган номоддий активларни ҳисобдан чиқариш (сотиш, ҳисобдан чиқариш, текинга бериш ва ҳ. к.)	9220	0410–0490
15	Харидорларнинг уларга сотилган номоддий ва бошқа активлар учун қарзи	4010	9220
16	Номоддий ва бошқа активлар шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига сотилди	4120	9220
17	Сотилган материалларнинг таннархи ҳисобдан чиқарилди	9220	1010–1090
18	Четга чиқарилган материаллар қийматидаги фарқлар ҳисобдан чиқарилди	9220	1610
19	Ўстиришда ва боқувда бўлган ҳайвонларнинг четга чиқарилиши	9220	1110, 1120
20	Қимматли қоғозларни сотиш	9220	0610, 5810

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
21	Корхона томонидан чет эл валютасини сотиш кунидаги курси бўйича қайта ҳисоблаш орқали сотиш	5110, 5510–5530	9220
22	Чет эл валютасини сотиш билан боғлиқ харажатлар	9220	5110–5530
23	Бошқа активларни сотишдан тушум валюта ва ҳисоб-китоб счётларига келиб тушди	5110, 5210	9220
24	Ўзбекистон Республикаси Марказий банки курси бўйича сотишда чет эл валютасини ҳисобдан чиқариш	9220	5210–5220
25	Бошқа активларнинг чиқиб кетиши бўйича муомалаларнинг молиявий натижасини аниқлаш:		
	а) фойда	9220	9320
	б) зарар	9430	9220

4-§. Асосий фаолиятнинг бошқа даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9300)

392. Асосий фаолиятнинг бошқа даромадлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

9310 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан фойда»;

9320 «Бошқа активларнинг чиқиб кетишидан фойда»;

9330 «Ундирилган жарима, пеня ва устамалар»;

9340 «Ўтган йиллар фойдалари»;

9350 «Оператив ижарадан даромадлар»;

9360 «Кредитор ва депонент қарзларни ҳисобдан чиқаришдан даромадлар»;

9370 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар даромадлари»;

9380 «Текин қайтарилмайдиган молиявий ёрдам»;

9390 «Бошқа операцион даромадлар».

393. Ҳисобот давринининг охирида асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан фойда суммаси 9310 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан фойда» счётининг кредитида 9210 «Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

394. Ҳисобот давринининг охирида бошқа активларнинг чиқиб кетишидан фойда суммаси 9320 «Бошқа активларнинг чиқиб кетишидан фойда» счётининг кредитида 9220 «Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

395. Хўжалик шартномаларининг шартларини бузганликлари учун қарздорлардан ундирилган жарималар, пеня, устамалар ва бошқа жарима турлари, шунингдек етказилган зарарларни қоплаш бўйича даромадлар 9330 «Ундирилган жарима, пеня ва устамалар» счётининг кредитида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар ёки олинадиган счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

396. Ҳисобот даврида аниқланган ўтган йиллар фойдалари 9340 «Ўтган йиллар фойдалари» счётининг кредитида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар ёки тегишли олинадиган счётларнинг дебети билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

397. Мулкни оператив ижарага беришдан даромадлар 9350 «Оператив ижарадан даромадлар» счётининг кредитида 4820 «Оператив ижара бўйича олинадиган тўловлар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

398. Даъво муддати ўтиб кетган кредитор ва депонент қарзларни ҳисобдан чиқаришдан даромадлар 9360 «Кредитор ва депонент қарзларни ҳисобдан чиқаришдан даромадлар» счётининг кредитида кредитор ва депонент қарзларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

399. 9370 «Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар даромадлари» счётида шу корхонанинг асосий фаолияти бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш, ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган даромадлар ҳисобга олинади. Буларга корхона балансида бўлган соғлиқни сақлаш объектлари, болалар боғчалари, уй-жой-коммунал хўжалиги, маданият ва спорт объектларидан олинган даромадлар киради.

400. Пул маблағлари ва пул эквивалентлари кўринишида текинга олинган даромадлар 9380 «Текин қайтарилмайдиган молиявий ёрдам» счётининг кредитида пул маблағлари ва пул эквивалентларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

401. Бошқа операцион фаолиятдан олинган даромадлар 9390 «Бошқа операцион даромадлар» счётининг кредитида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар ёки олинадиган счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

402. Асосий фаолиятнинг бошқа даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9300)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан фойда	9210	9310
2	Бошқа активларнинг чиқиб кетишидан фойда	9220	9320
3	Шартнома мажбуриятларига риоя этмаганлиги учун бошқа корхоналарга тақдим этилган жарима, пеня ва устамалар суммаси	4860	9330
4	Ҳисобот даврида аниқланган ўтган йиллар фойдалари	4010	9340
5	Оператив ижара шартномаси бўйича ижара тўловлари суммаси	4820	9350
6	Даъво муддати ўтиши билан кредиторлик қарзларини ҳисобдан чиқариш	6010	9360
7	Кредитор қарзлар ва ҳоказоларни ҳисобдан чиқаришдан даромадлар	6910—6990	9360
8	Камомадлар бўйича баҳолардаги фарқлар моддий жавобгар шахс ҳисобига олиб борилди	4730	9370
9	Текинга олинган пул маблағлари	5110—5530	9380
10	Асосий, ёрдамчи ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатувчи хўжаликлардаги, умумишлабчиқариш омборларидаги материаллар, тугалланмаган ишлаб чиқаришнинг ортиқчалари кирим қилинди	2010, 2310, 2510, 2710	9390

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
11	Илгари ҳисобдан чиқарилган дебиторлик қарзларидан олинган даромадлар	Олинадиган счётлар	9390
12	Мулк суғуртаси бўйича суғурта ташкилотларидан келиб тушган суғурта тўловлари	4510	9390
13	Шубҳали қарзлар бўйича сарфланмаган захира суммасининг ушбу захира ташкил қилинган йилдан кейинги йилнинг фойдасига қўшилиши	4910	9390
14	Ортиқча маҳсулотлар, товарларнинг кирим қилиниши	2810–2890, 2910–2990	9390
15	Тугалланмаган қурилишдаги ортиқчалар	0810–0890	9390
16	Харидорлар ва буюртмачилардан олинган талаб қилинмаган бўнак суммаларининг ҳисобдан чиқарилиши	6310–6390	9390
17	Ҳисобот давринининг охирида асосий фаолиятнинг бошқа даромадларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9310–9390	9910

5-§. Давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (9400)

403. Ишлаб чиқариш жараёни билан бевосита боғлиқ бўлмаган сотиш харажатлари, бошқарув харажатлари, бошқа операцион харажатлар, шунингдек келгусида солиқ солинадиган базадан чегириладиган ҳисобот даври харажатлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

9410 «Сотиш харажатлари»;

9420 «Маъмурий харажатлар»;

9430 «Бошқа операцион харажатлар»;

9440 «Келгусида солиқ солинадиган базадан чегириладиган ҳисобот даври харажатлари».

404. Давр харажатларининг таркиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сонли қарори билан тасдиқланган «Маҳсулот (ишлар, хизмат)ларни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида»ги низом билан тартибга солинади (ЎзР ВМ ҚТ, 1999 йил, 2-сон, 9-модда).

405. 9410 «Сотиш харажатлари» счётида маҳсулотни сотиш бўйича харажатлар, яъни маҳсулотни истеъмолчига етказиб бериш билан боғлиқ, транспорт воситаларига ортиш, маркетинг билан шуғулланувчи ходимлар ва бўлимларнинг харажатлари ва бошқалар акс эттирилади. Ҳисобот даврининг охирида 9410 «Сотиш харажатлари» счёти 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан боғланган ҳолда ёпилади.

406. 9420 «Маъмурий харажатлар» счётида корхонани бошқариш бўйича харажатлар, бошқарув ходимларининг меҳнат ҳақи харажатлари, умумбошқарув аҳамиятига молик асосий воситаларни таъмирлаш харажатлари, умумхўжалик аҳамиятидаги биноларнинг ижара тўловлари ва бошқа харажатлар ҳисобга олинади. Ҳисобот даврининг охирида 9420 «Маъмурий харажатлар» счёти 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан боғланган ҳолда ёпилади.

407. 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счётида кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш харажатлари, ахборот, аудиторлик ва маслаҳат хизматлари учун тўлов харажатлари, иш ҳақи ҳисоблашда ҳисобга олинмайдиган компенсациялаш ва рағбатлантириш аҳамиятига молик тўловлар, банк ва депозитарий хизматларининг тўловлари, зарарлар, жарималар, пенялар ва бошқа оперцион фаолият жарёнида вужудга келадиган, ишлаб чиқариш жараёни, молиявий фаолият ва фавқулодда харажатлар моддаларининг белгилари бўлмаган бошқа харажатлар акс эттирилади. Ҳисобот даврининг охирида 9430 «Бошқа операцион харажатлар» счёти 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан боғланган ҳолда ёпилади.

408. 9440 «Келгусида солиқ солинадиган базадан чиқариладиган ҳисобот даври харажатлари» счётида Солиқ кодексининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2007 йил, 12-сонга 1-

илова) 146-моддасига асосан келгусида солиқ солинадиган базадан чегириладиган ҳисобот даври харажатлари акс эттирилади. Ҳисобот даврининг охирида 9440 «Келгусида солиқ солинадиган базадан чиқариладиган ҳисобот даври харажатлари» счёти 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан боғланган ҳолда ёпилади. Ушбу счётда ҳисобот даври давомида йиғилган харажатлар тўғрисидаги ахборот балансдан ташқари 012 «Келгуси даврларда солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар» счётининг дебетига ёзилади.

409. Давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (9400)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Маҳсулотларни жўнатиш бўйича транспорт харажатлари	9410	6990
2	Четдан реклама ва маркетинг хизматлари	9410	6010
3	Савдо жараёнида ишлатилаётган асосий воситаларнинг эскириши	9410	0210–0299
4	Савдо жараёнида ишлатилаётган номоддий активларнинг эскириши	9410	0510–0590
5	Бошқарув ходимларининг меҳнат ҳақи харажатлари	9420	6710
6	Бошқарув аҳамиятига молик асосий воситаларнинг эскириши	9420	0210–0299
7	Бошқарув биносининг ижара тўлови	9420	6910
8	Бошқарув эҳтиёжлари учун материаллар сарфланди	9420	1010–1090
9	Транспорт корхоналарининг хизмати	9420	6010
10	Хизмат сафарлари ва вакиллик харажатлари	9420	4220, 4230
11	Юридик шахснинг юқори ташкилоти ва бирлашмаларини сақлашга ажратмалар	9420	6120
12	Банк ва аудиторлик хизматлари учун тўловлар	9430	6990

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
13	Асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишидан зарарлар	9430	9210, 9220
14	Айбдор шахсни аниқлаш имкони бўлмаган ҳолдаги камомадлар ва йўқотишлар	9430	5910
15	Шубҳали қарзлар бўйича захира ҳисобланди	9430	4910
16	Солиқ идоралари қарорига кўра жарима ҳисобланди	9430	6410
17	Корхона балансида бўлган олий ўқув юртларини сақлаш учун ажратмалар	9430	6110
18	Корхона ходимлари учун дам олиш уйлари ва санаторийларга йўлланмалар тўланди	9430	5110–5530
19	Бекор қилинган буюртмалар бўйича харажатлар ҳисобдан чиқарилди	9430	2010
20	Ўтган йиллар муомалаларидан кўрилган зарарлар	9430	Олинадиган счётлар
21	Хўжалик шартномаларини бузганлик учун жарималар	9430	6960
22	Маҳаллий транспортдан фойдаланиш учун йўл ҳужжатлари тўланди	9430	5110–5530
23	ТМҚнинг сотилиши бўйича баҳонинг камайиш натижалари ҳисобдан чиқарилди	9430	3190
24	Қуйидаги ишларда фойдаланилган асосий воситаларнинг эскириши ва номоддий активларнинг амортизацияси: а) янги турдаги маҳсулот ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ишга тушириш ишларида; б) оммавий ёки серияли ишлаб чиқаришга мўлжалланмаган янги технологик жараёнларни ўзлаштиришга хизмат кўрсатишда; в) қазиб олиш тармоқларида тайёргарлик ишларида	9440	0210–0299, 0510–0590
25	Ҳисобот даври охирида давр харажатларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9410–9440

6-§. Молиявий фаолият даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9500)

410. Молиявий фаолият даромадлари тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

9510 «Роялти кўринишидаги даромадлар»;

9520 «Дивидендлар кўринишидаги даромадлар»;

9530 «Фоизлар кўринишидаги даромадлар»;

9540 «Валюталар курслари фарқидан даромадлар»;

9550 «Молиявий ижарадан даромадлар»;

9560 «Қимматли қоғозларни қайта баҳолашдан даромадлар»;

9590 «Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари».

411. Роялти кўринишида олинган даромадлар 9510 «Роялти кўринишидаги даромадлар» счётининг кредитида 4850 «Олинадиган роялти» ёки пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

412. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ва ундан ташқарида бошқа корхоналар фаолиятида улуш билан иштирок этишдан олинган даромадлар, корхонага тегишли бўлган акциялар бўйича дивидендлар ва облигация ва бошқа қимматли қоғозлардан даромадлар 9520 «Дивидендлар кўринишидаги даромадлар» счётининг кредитида 4840 «Олинадиган дивидендлар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

413. Узоқ муддатли ва жорий инвестициялар бўйича фоизлар кўринишидаги даромадлар 9530 «Фоизлар кўринишидаги даромадлар» счётининг кредитида 4830 «Олинадиган фоизлар» счёти билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

414. 9540 «Валюталар курслари фарқидан даромадлар» счётида баланснинг валюта моддалари бўйича ижобий курс фарқларидан олинган даромадлар акс эттирилади. Чет эл валютасидаги операциялар бўйича ижобий курс фарқи, шу жумладан бухгалтерия балансини тузиш санасига қарзларни қайта баҳолаш фарқлари 9540 «Валюталар курслари фарқидан даромадлар» счётига ўтказилади.

415. Мулкни молиявий ижарага беришдан олинган даромадлар 9550 «Молиявий ижарадан даромадлар» счё-

тининг кредитида 4830 «Олинадиган фоизлар», 6230 «Бошқа кечиктирилган даромадлар», пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар ва бошқа тегишли счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

416. Қимматли қоғозларни қайта баҳолашдан даромадлар 9560 «Қимматли қоғозларни қайта баҳолашдан даромадлар» счётининг кредитида узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар ва қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

417. 9590 «Молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари» счётида молиявий фаолиятнинг бошқа даромадлари акс эттирилади.

418. Молиявий фаолият даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9500)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Роялти бўйича олинадиган суммалар	4850	9510
2	Бошқа корхоналарда улушли қатнашишдан олинган даромадлар, корхонага тегишли бўлган акция ва бошқа қимматли қоғозлар бўйича дивидендлар	4840	9520
3	Қарз мажбуриятлари бўйича фоизлар	4830	9530
4	Баланснинг валюта моддаларини қайта баҳолашдан ижобий курс фарқлари	Пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар, олинадиган счётлар, мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар ва бошқ.	9540

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
5	Молиявий ижара шартномаси бўйича ҳисобланган фоизлар суммаси	4830	9550
6	Қимматли қоғозларни қайта баҳолаш (қийматининг оширилиши)	0610, 5810	9560
7	Ҳисобот даври охирида молиявий фаолият даромадларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9510–9590	9910

7-§. Молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (9600)

419. Молиявий фаолият бўйича харажатлар тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш қуйидаги счётларда амалга оширилади:

9610 «Фоизлар кўринишидаги харажатлар»;

9620 «Валюталар курслари фарқидан зарарлар»;

9630 «Қимматли қоғозларни чиқариш ва тарқатиш бўйича харажатлар»;

9690 «Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар».

420. Банклар, мол етказиб берувчиларнинг кредитлари ва қарзлар, молиявий ижара бўйича фоизлар ва бошқа фоиз тўлови харажатлари 9610 «Фоизлар кўринишидаги харажатлар» счётининг дебетида 6920 «Ҳисобланган фоизлар» ёки пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

421. 9620 «Валюталар курслари фарқидан зарарлар» счётида салбий курс фарқи ва баланснинг валюта моддаларига доир операциялар бўйича зарарлар акс эттирилади. Чет эл валютаси операциялари бўйича салбий курс фарқлари, шу жумладан бухгалтерия балансини тузиш санасига қарзларни қайта баҳолашдан фарқ 9620 «Валюталар курслари фарқидан зарарлар» счётининг дебетида пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар, олинадиган счётлар ва мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

422. Қимматли қоғозларни чиқариш ва тарқатиш билан боғлиқ харажатлар 9630 «Қимматли қоғозларни чиқариш ва тарқатиш бўйича харажатлар» счётининг дебетида мажбуриятлар ва пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

423. 9690 «Молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар» счётида молиявий фаолият бўйича бошқа харажатлар *акс эттирилади.*

424. Молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (9600)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Кредитлар ва қарзлар бўйича фоизлар ҳисобланди	9610	6920
2	Асосий воситаларнинг молиявий ижара шартномаси бўйича фоизлар ҳисобланди	9610	6920
3	Баланснинг валюта моддаларини қайта баҳолашдан салбий курс фарқлари	Пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар, олинадиган счётлар, мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар ва бошқ.	3290
4	Қимматли қоғозларга қўйилган маблағларни қайта баҳолаш (қийматининг камайтирилиши) натижасида кўрилган зарарлар ва ҳ. к.	9690	0610–0690, 5810–5890
5	Ҳисобот даври охирида молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9610–9690

8-§. Фавқулодда фойда (зарар)ларни ҳисобга олувчи счётлар (9700)

425. Корхонанинг одатий хўжалик фаолиятидан кескин фарқ қиладиган фавқулоддаги ҳодисалар (тасодиф, кутилмаган ва одатий бўлмаган зарар ва йўқотишлар) натижасида вужудга келадиган фойда ва зарарлар ҳисоби қуйидаги счётларда юритилади:

9710 «Фавқулоддаги фойдалар»;

9720 «Фавқулоддаги зарарлар».

426. Фавқулодда ҳодисалардан фойда 9710 «Фавқулоддаги фойдалар» счётининг кредитида ТМҚни ҳисобга олувчи счётлар, олинадиган счётлар ёки пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

427. Фавқулодда ҳодисалардан зарар 9720 «Фавқулоддаги зарарлар» счётининг дебетида узоқ муддатли ва жорий активларни ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Ҳисобот даврининг охирида 9710 «Фавқулоддаги фойдалар», 9720 «Фавқулоддаги зарарлар» счётлари 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан боғланган ҳолда ёпилади.

9710 «Фавқулоддаги фойдалар», 9720 «Фавқулоддаги зарарлар» счётлари бўйича аналитик ҳисоб фавқулоддаги фойда ва зарарларнинг номлари бўйича юритилади.

428. Фавқулоддаги фойда (зарар)ларни ҳисобга олувчи счётлар (9700)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Фавқулодда ҳодиса (табиий офат) натижасида ускуналар, материаллар, товарлар кирим қилинди	0710–0720, 1010–1090, 2910–2990	9710
2	Табиий офатдан кейин ўтказилган инвентаризация натижасида аниқланган ускуналарнинг камомади	9720	0710–0720

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
3	Табиий офат туфайли йўқотилган турли хил моддий қийматликлар ҳисобдан чиқарилди	9720	1010–1090, 1110–1120
4	Табиий офат туфайли тугалланмаган ишлаб чиқаришдаги йўқотишлар	9720	2010, 2110, 2310
5	Хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг табиий офатдан кўрган зарари ҳисобдан чиқарилди	9720	2720
6	Табиий офатлар натижасида тайёр маҳсулот, товарларнинг йўқотилиши	9720	2810–2890, 2910–2990
7	9710 «Фавқулоддаги фойдалар» счётининг ёпилиши	9710	9910
8	9720 «Фавқулоддаги зарарлар» счётининг ёпилиши	9910	9720

9-§. Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олувчи счётлар (9800)

429. Қонунчиликда белгиланган фойда солиғи бўйича йил давомида ҳисобланган бўнак тўловлари ва қайта ҳисоблаш бўйича ҳақиқатда фойдадан тўловларни ҳисобга олиш учун қуйидаги счётлар мўлжалланган:

9810 «Фойда солиғи бўйича харажатлар»;

9820 «Фойдадан ҳисобланган бошқа солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича харажатлар».

430. Йил давомида бюджетга фойдадан солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича ҳисобланган тўловлар 9810 «Фойда солиғи бўйича харажатлар», 9820 «Фойдадан ҳисобланган бошқа солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича харажатлар» счётининг дебетида бюджетга тўловлар бўйича қарзларни (турлари бўйича) ҳисобга олувчи счётлар билан боғланган ҳолда акс эттирилади.

Ҳисобот даври тугаши билан йиллик молиявий ҳисобот тузилганда 9810 «Фойда солиғи бўйича харажатлар», 9820 «Фойдадан ҳисобланган бошқа солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича харажатлар» счёти 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти билан боғланган ҳолда ёпилади.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олувчи счётлар бўйича аналитик ҳисоб солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг турлари бўйича юритилади.

431. Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олувчи счётлар (9800)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Фойдадан бюджетга тўловлар бўйича йил давомида ҳисобланган суммалар	9810, 9820	6410
2	Ҳисобот давринининг охирида солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9810, 9820

10-§. Якуний молиявий натижани ҳисобга олувчи счётлар (9900)

432. 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти ҳисобот йилида корхона фаолияти якуний молиявий натижасининг шаклланиши тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Якуний молиявий натижа (фойда ёки зарар) асосий фаолиятдан, молиявий фаолиятдан ва фавқулодда даромадлардан ушбу фаолият турлари бўйича харажатлар суммасига камайтирилишидан юзага келади. 9910 «Якуний молиявий натижа» счётининг дебетида корхонанинг харажат (зарар)лари, кредитида эса фойдалари акс эттирилади. Ҳисобот давридаги дебет ва кредит айланмаси таққосланиши ҳисобот давринининг соф фойдаси (зарари)ни кўрсатади.

Ҳар бир ҳисобот даври охирида 9910 «Якуний молиявий натижа» счётининг дебети ва кредити бўйича айланмалар йиғилади ва ҳисобот даврининг якуний молиявий натижасини ифодаловчи ушбу счёт бўйича умумий қолдиқ ҳисоблаб чиқарилади.

Ҳисобот даврининг тугаши билан йиллик молиявий ҳисобот тузишда 9910 «Якуний молиявий натижа» счёти 8710 «Ҳисобот даврининг тақсимланмаган фойдаси (қопланмаган зарари)» счёти билан боғланган ҳолда ёпилади.

433. Якуний молиявий натижани ҳисобга олувчи счётлар (9900)нинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		дебет	кредит
1	Асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9010, 9020, 9030	9910
2	Сотилган маҳсулот (товар, иш, хизмат)лар таннархини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9110–9150
3	Асосий фаолиятнинг бошқа даромадларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9310–9390	9910
4	Давр харажатларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9410–9440
5	Молиявий фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9510–9590	9910
6	Молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9610–9690
7	9710 «Фавқулоддаги фойдалар» счётининг ёпилиши	9710	9910
8	9720 «Фавқулоддаги зарарлар» счётининг ёпилиши	9910	9720
9	Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9810, 9820
10	Ҳисобот йилининг соф фойдаси	9910	8710
11	Ҳисобот йилининг соф зарари	8710	9910

Олтинчи қисм
БАЛАНСДАН ТАШҚАРИ СЧЁТЛАР

434. Ушбу қисмнинг счётлари корхонага тегишли бўлмаган, лекин вақтинчалик фойдаланаётган ёки ихтиёрида бўлган (оператив ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситалар, масъул сақлашга ва қайта ишловга қабул қилинган моддий қийматликлар ва бошқа) мавжуд қийматликлар, шартли ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш, шунингдек алоҳида хўжалик муомалалари устидан назорат қилиш учун мўлжалланган.

Келтирилган қийматликларнинг бухгалтерия ҳисоби оддий тизим бўйича юритилади.

435. Ушбу қисмда қуйидаги счётларда ҳисоб юритиш тартиби ёритилади:

001 «Оператив ижарага олинган асосий воситалар»;

002 «Масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар»;

003 «Қайта ишловга қабул қилинган материаллар»;

004 «Комиссияга қабул қилинган товарлар»;

005 «Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар»;

006 «Қатъий ҳисобот варақлари»;

007 «Тўлашга қобилиятсиз дебиторларнинг зарарга ўтказилиб ҳисобдан чиқарилган қарзи»;

008 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — олинган»;

009 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — берилган»;

010 «Молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар»;

011 «Ссуда шартномаси бўйича олинган мулк»;

012 «Келгуси даврларда солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар»;

013 «Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)»;

014 «Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари».

1-§. Оператив ижарага олинган асосий воситалар (001)

436. 001 «Оператив ижарага олинган асосий воситалар» счёти корхона томонидан оператив ижара шартно-

маси бўйича олинган асосий воситаларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Ижарага олинган асосий воситалар 001 «Оператив ижарага олинган асосий воситалар» счётида шартномада кўрсатилган баҳода юритилади.

001 «Оператив ижарага олинган асосий воситалар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ижарага берувчилар бўйича ва ҳар бир ижарага олинган асосий воситалар объектлари (ижарага берувчининг инвентарь рақамлари) бўйича юритилади.

2-§. Масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар (002)

437. 002 «Масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар» счёти масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Товар-моддий қийматликлар 002 «Масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар» счётида қабул қилиш-топшириш далолатномаси ёки счёт-фактурада кўрсатилган баҳоларда ҳисобга олинади.

002 «Масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб корхоналар, турлари, нави ва сақлаш жойи бўйича юритилади.

3-§. Қайта ишловга қабул қилинган материаллар (003)

438. 003 «Қайта ишловга қабул қилинган материаллар» счёти ишлаб чиқарувчи корхоналар томонидан тўланмайдиган ва қайта ишлаш учун берилган (даваль хом ашё) буюртмачининг хом ашё ва материалларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Хом ашё ва материалларни қайта ишлаш ёки қўшимча ишлов бериш (буюртмачининг хом ашё ва материалларининг қийматидан ташқари) харажатларининг ҳисоби харажатларни ҳисобга олувчи счётларда юритилади.

Қайта ишловга қабул қилинган буюртмачининг хом ашё ва материаллари 003 «Қайта ишловга қабул қилинган материаллар» счётида шартномада кўрсатилган баҳоларда ҳисобга олинади.

003 «Қайта ишловга қабул қилинган материаллар» счёти бўйича аналитик ҳисоб буюртмачилар, хом ашё ва материалларнинг турлари, навлари ва уларни сақлаш жойлари бўйича юритилади.

4-§. Комиссияга қабул қилинган товарлар (004)

439. 004 «Комиссияга қабул қилинган товарлар» счёти шартномага мувофиқ комиссияга қабул қилинган товарларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Ушбу счётдан комиссионер корхоналар фойдаланади.

Комиссияга қабул қилинган товарлар 004 «Комиссияга қабул қилинган товарлар» счётида қабул қилиш-топшириш далолатномаларида кўрсатилган нархларда ҳисобга олинади.

004 «Комиссияга қабул қилинган товарлар» счёти бўйича аналитик ҳисоб товарларнинг турлари ва корхона — комитентлар бўйича юритилади.

5-§. Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар (005)

440. 005 «Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар» счёти пудратчи корхоналар томонидан монтаж учун буюртмачидан олинган барча турдаги ускуналарнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Ушбу счётдан пудратчи корхоналар фойдаланади.

Ускуналар 005 «Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар» счётида буюртмачи томонидан тегишли ҳужжатларда кўрсатилган баҳода ҳисобга олинади.

005 «Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар» счёти бўйича аналитик ҳисоб алоҳида объектлар ёки агрегатлар бўйича юритилади.

6-§. Қатъий ҳисобот варақлари (006)

441. 006 «Қатъий ҳисобот варақлари» счёти сақланаётган ва ҳисобдорлик асосида бериладиган қатъий ҳисобот варақлари — патта дафтарчалари, гувоҳнома бланкалари, дипломлар, турли абонементлар, талонлар, товарларни кузатиб борувчи ҳужжатларнинг варақлари ва шу кабиларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Қатъий ҳисобот варақларига киритиладиган ҳужжатлар рўйхати, уларни сақлаш ва фойдаланиш тартиби корхона томонидан ўрнатилади.

Қатъий ҳисобот варақлари 006 «Қатъий ҳисобот варақлари» счётида шартли баҳоларда ҳисобга олинади.

006 «Қатъий ҳисобот варақлари» счёти бўйича аналитик ҳисоб қатъий ҳисобот варақларининг ҳар бир тури ва уларни сақлаш жойлари бўйича юритилади.

7-§. Тўлашга қобилиятсиз дебиторларнинг зарарга ўтказилиб ҳисобдан чиқарилган қарзи (007)

442. 007 «Тўлашга қобилиятсиз дебиторларнинг зарарга ўтказилиб ҳисобдан чиқарилган қарзи» счёти қарздорларнинг тўлашга қобилиятсизлиги туфайли зарарга ҳисобдан чиқарилган дебиторлик қарзларнинг ҳолати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган. Бундай қарз ҳисобдан чиқарилган пайтидан бошлаб беш йил давомида қарздорларнинг мулкий ҳолати ўзгарган вақтда қарзни ундириб олиш имкониятини кузатиб бориш учун балансдан ташқари счётда ҳисобга олиниши лозим.

Илгари зарарга ҳисобдан чиқарилган қарзни ундириб олиш натижасида келиб тушган суммага пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар 9390 «Бошқа операцион даромадлар» счёти билан боғланган ҳолда дебетланади. Бир вақтнинг ўзида кўрсатилган суммага 007 «Тўлашга қобилиятсиз дебиторларнинг зарарга ўтказилиб ҳисобдан чиқарилган қарзи» счёти кредитланади.

007 «Тўлашга қобилиятсиз дебиторларнинг зарарга ўтказилиб ҳисобдан чиқарилган қарзи» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир қарздор бўйича юритилади.

8-§. Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — олинган (008)

443. 008 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — олинган» счёти мажбурият ва тўловларнинг бажарилишини таъминлаш учун олинган кафолатларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Агар кафолатда сумма кўрсатилмаган бўлса, у ҳолда бухгалтерия ҳисобида ушбу сўмма шартнома шартидан келиб чиқиб аниқланади. 008 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — олинган» счётида ҳисобга олинган таъминот суммаси қарзларнинг қопланиши доирасида ҳисобдан чиқарилади.

008 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — олинган» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир олинган таъминот бўйича юритилади.

9-§. Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — берилган (009)

444. 009 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — берилган» счёти мажбурият ва тўловларнинг бажарилишини таъминлаш бўйича берилган кафолатларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Агар кафолатда сумма кўрсатилмаган бўлса, у ҳолда бухгалтерия ҳисобида ушбу сумма шартнома шартларидан келиб чиқиб аниқланади. 009 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — берилган» счётида ҳисобга олинган таъминот суммаси қарзларнинг қопланиши доирасида ҳисобдан чиқарилади.

009 «Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — берилган» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир берилган таъминот бўйича юритилади.

10-§. Молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар (010)

445. 010 «Молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар» счёти молиявий ижара шартномаси бўйича ижарага берилган асосий воситаларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

010 «Молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар» счётидан молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар ижара муддатининг тугашида эгасига қайтарилганда ёки бошқа сабабларга кўра қайтариб олинган ёки шартнома муддати тугагандан кейин ижарачи сотиб олган вақтдан бошлаб ҳисобдан чиқарилади.

010 «Молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар» счёти бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир молиявий ижара шартномаси бўйича берилган асосий воситалар бўйича алоҳида асосий воситаларнинг ҳисоб инвентарь карточкалари бўйича юритилади.

11-§. Ссуда шартномаси бўйича олинган мулк (011)

446. 011 «Ссуда шартномаси бўйича олинган мулк» счёти ссуда шартномаси бўйича олинган мулкларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

011 «Ссуда шартномаси бўйича олинган мулк» счётидан ссуда шартномаси бўйича олинган мулклар шартнома муддати тугаши билан эгасига қайтарилганда ҳисобдан чиқарилади.

011 «Ссуда шартномаси бўйича олинган мулк» счёти бўйича аналитик ҳисоб ссуда шартномаси бўйича олинган мулкнинг ҳар бир объекти бўйича юритилади.

12-§. Келгуси даврларда солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар (012)

447. 012 «Келгуси даврларда солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар» счётида мазкур ҳисобот

давридаги солиқ солинадиган базага киритиладиган, бироқ кейинги ҳисобот даврларидаги солиқ солинадиган фойдадан чегириладиган харажатлар акс эттирилади.

012 «Келгуси даврларда солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлар» балансдан ташқари счётидаги аналитик ҳисоб солиқ солинадиган базадан чегириладиган харажатлар, уларнинг миқдори ва улар чегириладиган муддат тўғрисидаги ахборотни таъминлаши шарт.

13-§. Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича) (013)

448. 013 «Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)» счёти вақтинчалик солиқ солишдан озод этилган, мақсадли ишлатилиши қўзда тутилмаган бўшаган маблағларнинг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Бюджетга тўловнинг ҳар бир тури бўйича ҳисобланган бўшаган маблағлар суммаси 013 «Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)» счётининг дебетида акс эттирилади.

013 «Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)» счётида ҳисобга олинган бюджетга мажбурий тўловлар ва солиқлар бўйича ҳисобланган сумма «Молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисобот» (2-сонли шакл)да акс эттирилмайди ва мос равишда молиявий натижаларнинг шаклланишига таъсир этмайди.

013 «Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)» счётидан солиқ солишдан озод этилиши натижасида бўшаган маблағлар суммаси имтиёз берилган даврининг тугаши билан ҳисобдан чиқарилади.

Бунда бўшаган маблағлар тўғрисидаги маълумот имтиёз муддатининг тугаши билан ҳисобдан чиқарилгандан кейин корхонада 5 йил давомида сақланиши лозим.

14-§. Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари (014)

449. 014 «Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари» счёти фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик

жиҳозларининг мавжудлиги ва ҳаракати тўғрисидаги ахборотларни умумлаштириш учун мўлжалланган.

Инвентарь ва хўжалик жиҳозларини фойдаланишга бериш вақтида уларнинг қиймати тўлиқ ишлаб чиқариш харажатлари ёки давр харажатларига олиб борилади ва бир вақтнинг ўзида 014 «Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари» счётида акс эттирилади.

Инвентарь ва хўжалик жиҳозлари кейинчалик фойдаланиш (ишлатиш)га яроқсиз бўлган ҳолда уларнинг 014 «Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари» счётидан ҳисобдан чиқарилиши тегишли тартибда расмийлаштирилган ҳисобдан чиқариш далолатномаси асосида амалга оширилади.

Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозларининг сақланишини таъминлаш мақсадида 014 «Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари» счёти бўйича аналитик ҳисоб якка тартибда фойдаланувчилар ва цехлар омборлари оралиғида юритилади.

МУНДАРИЖА

Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерия ҳисоби-нинг миллий стандарти 21-сон БҲМС 3

Хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби счётлари режаси ва уни қўллаш бўйича йўриқнома 3

1-§. Умумий қоидалар 3

2-§. Амал қилиш соҳаси 4

3-§. Тушунчалар 4

Хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби ҳисобварақлари режаси 6

Хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятининг бухгалтерия ҳисоби счётлар режасини қўллаш бўйича йўриқнома 24

Биринчи қисм. Узоқ муддатли активлар 24

I бўлим. Асосий воситалар, номоддий ва бошқа узоқ муддатли активлар 24

1-§. Асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар (0100) 25

2-§. Асосий воситаларнинг эскиришини ҳисобга олувчи счётлар (0200) 32

3-§. Молиявий ижара шартномаси бўйича олинган асосий воситаларни ҳисобга олувчи счётлар (0300) 35

4-§. Номоддий активларни ҳисобга олувчи счётлар (0400) 38

5-§. Номоддий активлар амортизациясини ҳисобга олувчи счётлар (0500) 41

6-§. Узоқ муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (0600) 43

7-§. Ўрнатиладиган асбоб-ускуналарни ҳисобга олувчи счётлар (0700) 47

8-§. Капитал қўйилмаларни ҳисобга олувчи счётлар (0800) 50

9-§. Узоқ муддатли дебитор қарзлари ва кечиктирилган харажатларни ҳисобгз олувчи счётлар (0900) 56

Иккинчи қисм. Жорий активлар 63

II бўлим. Товар-моддий захиралар 63

1-§. Материалларни ҳисобга олувчи счётлар (1000) 65

2-§. Ўстиришдаги ва боқувдаги ҳайвонларни ҳисобга олувчи счётлар (1100) 71

3-§. Материалларни тайёрлаш ва харид қилишни ҳисобга олувчи счётлар (1500) 74

4-§. Материаллар қийматидаги фарқларни ҳисобга олувчи счётлар (1600) 76

5-§. Асосий ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар (2000) 77

6-§. Ўзида ишлаб чиқарилган ярим тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2100) 82

7-§. Ёрдамчи ишлаб чиқаришни ҳисобга олувчи счётлар (2300) 84

8-§. Умумишлаб чиқариш харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (2500) 90

9-§. Ишлаб чиқаришдаги яроқсиз маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2600) 92

10-§. Хизмат кўрсатувчи хўжаликларни ҳисобга олувчи счётлар (2700) 95

11-§. Тайёр маҳсулотларни ҳисобга олувчи счётлар (2800) 99

12-§ Товарларни ҳисобга олувчи счётлар (2900) 102

III бўлим. Келгуси давр харажатлари ва кечиктирилган харажатлар — жорий қисми 108

1-§. Келгуси давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (3100) 108

2-§. Кечиктирилган харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (3200) 110

IV бўлим. Олинадиган счётлар — жорий қисми 113

1-§. Олинадиган счётлар (4000) 114

2-§. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларидан олинадиган счётларни ҳисобга олувчи счётлар (4100) 116

3-§. Ходимларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4200) 118

4-§. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга берилган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (4300) 121

5-§. Бюджетга бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4400) 122

6-§. Мақсадли давлат жамғармаларига ва суғурталар бўйича бўнак тўловларини ҳисобга олувчи счётлар (4500) 124

7-§. Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар (4600) 125

8-§. Ходимларининг бошқа операциялар бўйича қарзини ҳисобга олувчи счётлар (4700) 126

9-§. Турли дебиторлар қарзларини ҳисобга олувчи счётлар (4800) 130

10-§. Даргумон қарзлар бўйича резервни ҳисобга олувчи счётлар (4900) 134

V бўлим. Пул маблағлари, қисқа муддатли инвестициялар ва бошқа жорий активлар 136

1-§. Кассадаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5000) 137

2-§. Ҳисоб-китоб счётидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5100) 139

3-§. Чет эл валютасидаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5200) 141

4-§. Банкдаги махсус счётлардаги пул маблағларини ҳисобга олувчи счётлар (5500) 144

5-§. Пул эквивалентларини ҳисобга олувчи счётлар (5600) 147

6-§. Йўлдаги пул маблағ (ўтказма)ларини ҳисобга олувчи счётлар (5700) 148

7-§. Қисқа муддатли инвестицияларни ҳисобга олувчи счётлар (5800) 149

8-§. Камомадлар ва қийматликларнинг бузилишидан йўқотишлар ва бошқа жорий активларни ҳисобга олувчи счётлар (5900) 152

Учинчи қисм. Мажбуриятлар 155

VI бўлим. Жорий мажбуриятлар 155

1-§. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар (6000) 156

2-§. Ажратилган бўлинмалар, шуъба ва қарам хўжалик жамиятларига тўланадиган счётлар (6100) 158

3-§. Кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар (6200) 160

4-§. Олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (6300) 164

5-§. Бюджетга тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6400) 166

6-§. Суғурта ва мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар бўйича қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6500) 168

7-§. Таъсисчиларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6600) 170

8-§. Меҳнат ҳақи бўйича ходимлар билан ҳисоблашишларни ҳисобга олувчи счётлар (6700) 171

9-§. Қисқа муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6800) 173

10-§. Турли кредиторларга бўлган қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (6900) 176

VII бўлим. Узоқ муддатли мажбуриятлар 182

1-§. Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган узоқ муддатли счётлар (7000) 182

2-§. Ажратилган бўлинмалар, шўъба ва қарам хўжалик жамиятларига бўлган узоқ муддатли қарзлар (7100) 185

3-§. Узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятларни ҳисобга олувчи счётлар (7200) 187

4-§. Харидорлардан ва буюртмачилардан олинган бўнакларни ҳисобга олувчи счётлар (7300) 191

5-§. Узоқ муддатли кредитлар ва қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (7800) 192

6-§. Турли кредиторларга бўлган узоқ муддатли қарзларни ҳисобга олувчи счётлар (7900) 195

Тўртинчи қисм. Хусусий капитал 197

VIII бўлим. Капитал, тақсимланмаган фойда ва захиралар 197

1-§. Устав капиталини ҳисобга олувчи счётлар (8300) 197

2-§. Қўшилган капитални ҳисобга олувчи счётлар (8400) 201

3-§. Резерв капиталини ҳисобга олувчи счётлар (8500) 202

4-§. Сотиб олинган хусусий акцияларни ҳисобга олувчи счётлар (8600) 206

5-§. Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар)ни ҳисобга олувчи счётлар (8700) 208

6-§. Мақсадли тушумларни ҳисобга олувчи счётлар (8800) 210

7-§. Келгуси харажатлар ва тўловлар резервларини ҳисобга олувчи счётлар (8900) 213

Бешинчи қисм. Молиявий натижаларнинг шаклланиши ва ишлатилиши 215

IX бўлим. Даромадлар ва харажатлар 215

1-§. Асосий (операцион) фаолиятнинг даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9000) 216

2-§. Сотилган маҳсулот (товар, иш, хизмат)ларнинг таннархини ҳисобга олувчи счётлар (9100) 219

3-§. Асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишини ҳисобга олувчи счётлар (9200) 222

4-§. Асосий фаолиятнинг бошқа даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9300) 226

5-§. Давр харажатларини ҳисобга олувчи счётлар (9400) 229

6-§. Молиявий фаолият даромадларини ҳисобга олувчи счётлар (9500) 233

7-§. Молиявий фаолият бўйича харажатларни ҳисобга олувчи счётлар (9600) 235

8-§. Фавқулодда фойда (зарар)ларни ҳисобга олувчи счётлар (9700) 237

9-§. Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш учун фойданинг ишлатилишини ҳисобга олувчи счётлар (9800) 238

10-§. Якуний молиявий натижани ҳисобга олувчи счётлар (9900) 239

Олтинчи қисм. Балансдан ташқари счётлар 241

1-§. Оператив ижарага олинган асосий воситалар (001) 241

2-§. Масъул сақлашга қабул қилинган товар-моддий қийматликлар (002) 242

3-§. Қайта ишловга қабул қилинган материал-лар (003) 242

4-§. Комиссияга қабул қилинган товарлар (004) 243

5-§. Ўрнатиш учун қабул қилинган ускуналар (005) 243

6-§. Қатъий ҳисобот варақлари (006) 244

7-§. Тўлашга қобилиятсиз дебиторларнинг зарарга ўтказилиб ҳисобдан чиқарилган қарзи (007) 244

8-§. Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — олинган (008) 245

9-§. Мажбуриятлар ва тўловларни таъминлаш — берилган (009) 245

10-§. Молиявий ижара шартномаси бўйича бе-рилган асосий воситалар (010) 246

11-§. Ссуда шартномаси бўйича олинган мулк (011) 246

12-§. Келгуси даврларда солиқ солинадиган ба-задан чиқариладиган харажатлар (012) 246

13-§. Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича) (013) 247

14-§. Фойдаланишдаги инвентарь ва хўжалик жиҳозлари (014) 247

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ МИЛЛИЙ СТАНДАРТИ 21-СОН БҲМС

Тошкент — «NORMA» — 2012

Чиқариш учун масъул *М. Мелибоев*
Мусаҳҳиҳ *З. Раҳимбекова*
Бадиий муҳаррир *А. Мирзамуҳамедов*
Компьютерда саҳифаловчи *Н. Киселёва*

10.05.2011 йилдаги AI № 188 лицензия. 2012 й. 3 январда теришга берилди. Оригинал-макетдан 2012 йил 10 январда босишга рухсат этилди. Бичими 84×108$^{1}/_{32}$. Гарнитура «TimesUZ». Офсет босма. Газета қоғози. Шартли 16,0 б. т. Нашр. ҳисоб. т. ҳ. 26,88. Адади 2000 нусха. Буюртма № 15. Нархи келишув асосида.

«NORMA» МЧЖ, Тошкент ш., Таллимаржон кўч., 1/1.

«TOPRINT» МЧЖ босмахонасида босилди.
Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч., 1/1.